

## 132. Tiistaina 27 päivänä marraskuuta 1990

kello 14

### Päiväjärjestys

#### Ilmoituksia

#### Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi Amerikan yhdysvaltojen kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... 4486

Hallituksen esitys n:o 214

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14

Suuren valiokunnan mietintö n:o 187

2) Ehdotus lisävaltuuksien antamisesta valtioneuvostolle lainanottoon vuoden 1990 aikana ..... 4487

Hallituksen esitys n:o 277

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o

58

Suuren valiokunnan mietintö n:o 188

3) Ehdotus laiksi eräitä elintarvikkeita koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta ..... 4502

Hallituksen esitys n:o 127

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o

51

Suuren valiokunnan mietintö n:o 172

4) Ehdotus laiksi moottoriajoneuvo-verosta annetun lain muuttamisesta .. 4506

Hallituksen esitys n:o 129

Toivomusaloite n:o 89

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60

Suuren valiokunnan mietintö n:o 189

5) Ehdotus laiksi sähkölain muuttamisesta ..... 4509

Hallituksen esitys n:o 203

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o

61

Suuren valiokunnan mietintö n:o 190

6) Ehdotus laiksi valtiokonttorista 4510

Hallituksen esitys n:o 238

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o

56

Suuren valiokunnan mietintö n:o 180

7) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistöjen vaihdosta valtion ja Arkkitehtitoimisto Veikko Juntunen Ky -nimisen kommandiittiyhtiön välillä ..... „

Hallituksen esitys n:o 245

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o

57

Suuren valiokunnan mietintö n:o 181

8) Ehdotukset laiksi ulkomaalaisen oikeudesta omistaa suomalaisen luottolaitoksen osakkeita ja harjoittaa pankkitoimintaa Suomessa annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys n:o 224

Pankkivaliokunnan mietintö n:o 9

Suuren valiokunnan mietintö n:o 183

9) Ehdotus laiksi lääninoikeuslain 11 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 220

Talousvaliokunnan mietintö n:o 11

Suuren valiokunnan mietintö n:o 184

Siv.

10) Ehdotukset laiksi kaavoitus-  
alueiden jakolain, rakennuslain ja kiin-  
teistörekisterilain 3 §:n muuttamisesta 4511

Hallituksen esitys n:o 35  
Lakialoite n:o 14/1988 vp.  
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö  
n:o 29  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 185

11) Ehdotukset laiksi maanmittaus-  
laitoksesta, laiksi jakolain muuttami-  
sesta ja laiksi kaavoitusalueiden jako-  
lain 2 a §:n 3 momentin kumoamisesta  
Hallituksen esitys n:o 199  
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö  
n:o 30  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 186

12) Ehdotus maaseutuelinkeinolaiksi  
Hallituksen esitys n:o 66  
Toivomusaloitteet n:ot 792/1987 vp.  
sekä 596, 615 ja 641/1988 vp.  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mie-  
tintö n:o 15  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 191

13) Ehdotukset laiksi sairausvakuu-  
tuslain muuttamisesta 4517  
Hallituksen esitys n:o 208  
Lakialoitteet n:ot 28 ja 71/1989 vp.  
Toivomusaloitteet n:ot 522/1989 vp.  
sekä 736 ja 787  
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 38  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 192

14) Ehdotukset laeiksi työttömyys-  
turvalain ja työttömyyskassalain muut-  
tamisesta 4519  
Hallituksen esitys n:o 153  
Lakialoitteet n:ot 85 ja 92  
Toivomusaloitteet n:ot 681 ja 800/1988  
vp. sekä 527, 530 ja 619/1989 vp.  
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 40  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 193

15) Ehdotus laiksi työsuojeluhallin-  
nosta annetun lain muuttamisesta .... 4521  
Hallituksen esitys n:o 212  
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 41  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 194

16) Ehdotukset laiksi yhtiöjärjestyk-  
seen perustuvasta kunnan lunastusoi-

Siv.

keudesta ja osakkeiden enimmäishin-  
noista ja laiksi leimaverolain 57 §:n  
muuttamisesta ..... 4522

Hallituksen esitys n:o 61  
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 12  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 166

17) Ehdotukset laiksi takaisinsa-  
nista konkurssipesään sekä eräksi sii-  
hen liittyviksi laeiksi ..... 4532  
Hallituksen esitys n:o 102  
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 13  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 195

#### Ainoa käsittely:

18) Ehdotus muutoksista vuoden  
1990 tulo- ja menoarvioon .....  
Hallituksen esitys n:o 237  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o  
59

19) Kertomus hallituksen toimenpi-  
teistä vuonna 1988 ..... 4538  
Mainittu kertomus (K n:o 8/1989 vp.)  
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5  
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

#### Ensimmäinen käsittely:

20) Ehdotukset laiksi yritys kiinnitys-  
lain muuttamisesta ja eräksi siihen  
liittyviksi laeiksi ..... 4552  
Hallituksen esitys n:o 139  
Lakivaliokunnan mietintö n:o 12

21) Ehdotukset laiksi polttoaineve-  
rosta annetun lain muuttamisesta ja  
laiksi rikkipäästöjen verottamisesta ...  
Hallituksen esitys n:o 132  
Lakialoite n:o 83  
Toivomusaloite n:o 58  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o  
62

22) Ehdotus laiksi rehujen rasva- ja  
valkuaisverosta ..... 4553  
Hallituksen esitys n:o 192  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o  
63

|                                                                                                                | Siv. |                                                                                                                                                                                      | Siv. |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 23) Ehdotus laiksi aluevaihdesta valtion ja Helsingin kaupungin välillä annetun lain 1 §:n muuttamisesta ..... | 4553 | 32) Ehdotus puutavaranmittauslaiksi                                                                                                                                                  | 4556 |
| Hallituksen esitys n:o 246                                                                                     |      | Hallituksen esitys n:o 111                                                                                                                                                           |      |
| Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64                                                                        |      | Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 21                                                                                                                                       |      |
| 24) Ehdotus laiksi markkinatuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta .....                                   | „    | 33) Ehdotukset laeiksi satovahinkojen korvaamisesta annetun lain ja poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain muuttamisesta .....                 | 4557 |
| Hallituksen esitys n:o 107                                                                                     |      | Hallituksen esitys n:o 230                                                                                                                                                           |      |
| Pankkivaliokunnan mietintö n:o 10                                                                              |      | Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 22                                                                                                                                       |      |
| 25) Ehdotus laiksi eläinsuojelulain muuttamisesta .....                                                        | „    | 34) Ehdotus laiksi työvoimapolitiikasta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta .....                                                                                         | „    |
| Hallituksen esitys n:o 231                                                                                     |      | Hallituksen esitys n:o 174                                                                                                                                                           |      |
| Talousvaliokunnan mietintö n:o 12                                                                              |      | Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 42                                                                                                                                                  |      |
| 26) Ehdotukset laeiksi peruskoululain ja lukiolain muuttamisesta .....                                         | 4555 | 35) Ehdotukset laeiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain 5 ja 7 §:n sekä lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta .. | „    |
| Hallituksen esitys n:o 197                                                                                     |      | Hallituksen esitys n:o 239                                                                                                                                                           |      |
| Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15                                                                            |      | Lakialoitteet n:ot 105/1988 vp., 27/1989 vp. ja 122                                                                                                                                  |      |
| 27) Ehdotukset laeiksi opintotukilain 10 §:n ja asumistukilain 2 §:n muuttamisesta .....                       | 4556 | Toivomusaloitteet n:ot 711, 729 ja 733/1988 vp., 541, 568, 626 ja 631/1989 vp. sekä 746, 763, 777, 782, 802 ja 821                                                                   |      |
| Hallituksen esitys n:o 226                                                                                     |      | Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 43                                                                                                                                                  |      |
| Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16                                                                            |      |                                                                                                                                                                                      |      |
| 28) Ehdotus laiksi opetushallituksesta .....                                                                   | „    | Esitellään:                                                                                                                                                                          |      |
| Hallituksen esitys n:o 225                                                                                     |      | 36) Hallituksen esitys n:o 267 laiksi kuntajaosta annetun lain 8 a—8 c §:n kumoamisesta .....                                                                                        | „    |
| Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17                                                                            |      | 37) Ed. Rantasen ym. lakialoite n:o 125 laiksi työaikalain muuttamisesta                                                                                                             | 4561 |
| 29) Ehdotukset laeiksi eräiden maa-seutuelinkeinolakiin liittyvien lakien muuttamisesta .....                  | „    | 38) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 126 laiksi työaikalain muuttamisesta .....                                                                                                    | 4563 |
| Hallituksen esitys n:o 145                                                                                     |      | Pöydällepanoa varten esitellään:                                                                                                                                                     |      |
| Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 19                                                                 |      | 39) Lakivaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksen johdosta laiksi sukunimilain muuttamisesta (HE n:o 140)                                                                    | „    |
| 30) Ehdotus laiksi luopumiseläkelain muuttamisesta .....                                                       | „    |                                                                                                                                                                                      |      |
| Hallituksen esitys n:o 144                                                                                     |      |                                                                                                                                                                                      |      |
| Toivomusaloite n:o 504/1989 vp.                                                                                |      |                                                                                                                                                                                      |      |
| Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 18                                                                 |      |                                                                                                                                                                                      |      |
| 31) Ehdotus laiksi kotieläintuotannon ohjaamisesta .....                                                       | „    |                                                                                                                                                                                      |      |
| Hallituksen esitys n:o 201                                                                                     |      |                                                                                                                                                                                      |      |
| Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20                                                                 |      |                                                                                                                                                                                      |      |

Siv.

Siv.

40) Valtiovainvaliokunnan mietintö n:o 65 hallituksen esityksen johdosta laiksi Ilmailulaitoksesta (HE n:o 137) 4563

41) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 66 hallituksen esityksen johdosta laiksi korkotulon lähdeverosta sekä laiksi talletusten ja obligaatoiden veronhuojennuslain muuttamisesta (HE n:o 123) .....

42) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 67 hallituksen esityksen johdosta laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 1 ja 14 §:n muuttamisesta (HE n:o 124) .....

43) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 23 hallituksen esityksestä metsähallintoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE n:o 229) .....

44) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 24 hallituksen esityksestä laiksi metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta (HE n:o 110) .....

45) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 44 hallituksen esityksestä sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE n:o 233) .....

46) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 45 hallituksen esityksestä laiksi maatalousyrittäjän sukupolvenvaihdoseläkkeestä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE n:o 209) .....

47) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksestä asuntolainajärjestelmien uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE n:o 263) .....

48) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 68 hallituksen esityksen johdosta laiksi verohallintolaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE n:o 160) ..

49) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69 hallituksen esityksen johdosta laeiksi ennakkoperintälain, verotuslain ja veronkantolain muuttamisesta (HE n:o 185) .....

50) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70 hallituksen esityksen johdosta laiksi korkoa vastaavasta korotuksesta verotuksessa (HE n:o 186) ..... 4563

51) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71 hallituksen esityksestä laiksi luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain muuttamisesta (HE n:o 193) .....

52) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 72 hallituksen esityksen johdosta laiksi verotuslain 72 §:n muuttamisesta (HE n:o 223) .....

53) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 73 hallituksen esityksen johdosta laiksi leimaverolain muuttamisesta (HE n:o 243) .....

54) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 74 hallituksen esityksen johdosta laiksi tullilaitoksesta (HE n:o 268) ....

55) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 32 hallituksen esityksestä laiksi kirkkolain 418 §:n muuttamisesta (HE n:o 253) .....

56) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18 hallituksen esityksen johdosta laiksi Lapin yliopistosta (HE n:o 86) .....

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alho, Antvuori, Björklund, Donner, Halonen, Heikkinen, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Kuuskoski-Vikatmaa, Mäkipää, Paasio, Puolanne, Soininvaara, Suominen, Särkijärvi, Taxell, Viljanen ja Väyrynen.

## Ilmoitusasiat:

### Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Mäkipää, virkatehtävien takia ed. Särkijärvi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Björklund, Donner, Heikkinen, Isohookana-Asunmaa, Jaa-

konsaari, Suominen ja Viljanen, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Halonen ja Paasio sekä yksityisasioiden takia ed. Kuuskoski-Vikatmaa, kulu- van kuun 29 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Taxell sekä 30 päivään sairauden takia ed. Soininvaara sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alho ja Puolanne.

### Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kulu- van marras- kuun 23 päivästä ovat eduskunnalle saapu- neet hallituksen esitykset n:ot 297, 298 ja 300—309, jotka nyt on edustajille jaettu.

### Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskun- nalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut vastaus kirjalliseen kysymykseen n:o 534. Tämä kysymys vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

### Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Puhemies: Ilmoitetaan, että kehitys- maista peräisin olevien tavaroiden tulli- ja tuontimaksuetuuksista 31 päivänä joulukuu- ta 1971 annetun lain 5 §:ssä säädettyssä tar- koituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 9 päivänä marraskuuta 1990 annettu

Asetus kehityksimaista peräisin olevien tava- roiden tulli- ja tuontimaksuetuuksista anne- tun asetuksen muuttamisesta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

### Valtakunnanoikeuden täydennys

Puhemies: Luetaan valtakunnanoikeu- den täydennysvaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valitsijamiehet  
27 päivänä marraskuuta 1990  
N:o 7

E d u s k u n n a l l e

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään 27 päivänä marraskuuta 1990 valinneet valtakunnanoi- keuteen jäseneksi vuonna 1990 alkaneen ne- livuotiskauden jäljellä olevaksi ajaksi edes- menneen varatuomari Kristian Gestrinin si- jaan varatuomari Carl-Olaf H o m é n i n.

Valitsijamiesten puolesta:

Puheenjohtaja Kimmo Sasi

Sihteeri Carl Selenius”

Puhemies: Eduskunta päättäneen ilmoit- taa vaalista hallitukselle ja valtakunnanoi- keuden puheenjohtajalle.

Hyväksytään.

### Valtiontilintarkastajat vuodeksi 1991

Puhemies: Luetaan valtiontilintarkasta- jien vaalia koskeva eduskunnan valitsijamies- ten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valitsijamiehet  
27 päivänä marraskuuta 1990  
N:o 8

E d u s k u n n a l l e

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään marraskuun 27 päivänä 1990 valinneet vuodeksi 1991

valtiontilintarkastajiksi

työeläketarkastaja Lauri Metsämäen ja pääluottamusmies Jorma Rantasen listalta n:o 1;

piiri-insinööri Pentti Mäki-Hakolan, kaupunkitarkastaja Kalevi Mattilan ja koulunjohtaja Boris Renlundin listalta n:o 2; sekä

valtiontilintarkastajien varamiehiksi

talousjohtaja Matti Saarisen ja talouspäällikkö Matti Vesterisen listalta n:o 1; kauppatieteiden maisteri Pirjo Rusasen, pankinjohtaja Matti Maijalan ja maanviljelijä Reino Jyrkilän listalta n:o 2.

Valitsijamiesten puolesta:

Puheenjohtaja Kimmo Sasi

Sihteeri Carl Selenius”

Puhemies: Eduskunta päättäneen ilmoittaa vaalista hallitukselle.

Hyväksytään.

#### Eduskunnan tilintarkastajat vuodeksi 1991

Puhemies: Luetaan eduskunnan tilintarkastajien vaalia koskeva eduskunnan valitsijamiesten kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnan valitsijamiehet  
27 päivänä marraskuuta 1990  
N:o 9

E d u s k u n n a l l e

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen ilmoittavat, että he ovat tänään marraskuun 27 päivänä 1990 valinneet tammikuun 1 päivänä 1991 alkavan varainhoitovuoden ajaksi eduskunnan tilisäännön 19 §:ssä tarkoitetuiksi tilintarkastajiksi

ylihoitaja Lea Savolaisen, varamiehenään diplomi-insinööri Marjatta Stenius-Kaukonen, listalta n:o 1;

valtiotieteen maisteri Tuula Linnainmaan, varamiehenään ekonomi Oiva Savela, listalta n:o 2; ja

hallintonsihteeri Sirkka-Liisa Anttilan varamiehenään kunnansihteeri Toimi Kankaanniemi, listalta n:o 2.

Valitsijamiesten puolesta:

Puheenjohtaja Kimmo Sasi

Sihteeri Carl Selenius”

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Suuri valiokunta kokoontuu huomenna poikkeuksellisesti jo kello 12.

#### Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi Amerikan yhdysvaltojen kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely  
Hallituksen esitys n:o 214  
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 187

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimuksen niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativan eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

## **2) Ehdotus lisävaltuuksien antamisesta valtioneuvostolle lainanottoon vuoden 1990 aikana**

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 277

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58

Suuren valiokunnan mietintö n:o 188

Puhemies: Toisessa käsittelyssä pääteyt lainanottovaltuudet voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

### **Keskustelu:**

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Jotakin on ilmeisesti tekeillä eduskunnassa. Jos sitä, mikä on tekeillä, puuhaa hallitus, niin on selvää, että se on kansalaisille, pienille ihmisille, kallista. Samalla tavalla, kun on joskus puhuttu pakkoruotsista, niin meillä on maassa hallitus, jota voidaan kutsua pakkohallitukseksi, koska kansalla ei ole ollut mitään vaihtoehtoja tällä eduskuntakaudella saada edustajakseen hallitus, joka ottaisi huomioon pienen ihmisen aseman yhteiskunnan laskujen maksajana.

Se, mitä on tekeillä, liittyy ilmeisesti hallituksen kaikkein suurimpiin möhläyksiin, mitä se on tällä vaalikaudella tehnyt, kun hallitus on arvioinut ensi vuoden valtion lainanottotarpeen huomattavassa mitassa väärin. Sen perusteella, että hallitus on arvioinut lainanottotarpeen miljarditolkulla väärin, hallitus on ehdottanut eduskunnalle veronalennuksia, jotka suuntautuisivat ennen muuta kaikkein suurituloisimmille ihmisille ja sen lisäksi uuden liikevaihtoverolain muodossa myös suomalaiselle elinkeinoelämälle.

Ensi vuoden budjetin tasapainottamisneuvottelut ovat paraikaa ilmeisesti käynnissä jossakin, eikä niistä ole eduskuntaa vielä tähän hetkeen mennessä informoitu. Hallitus ei ole pystynyt ennen tämän täysistunnon alkua pääsemään sopimukseen siitä, millä tavalla ensi vuoden budjetti tasapainotetaan.

Minulla on hyvä ehdotus, jonka otan käsiteltäväksi nyt käsillä olevan asian yhteydessä, eli ehdotan tämän vuoden budjetin tasapainottamiseen liittyen seuraavaa perustelulausumaa hyväksyttäväksi, ja se liittyy myös ensi vuoden budjettiin:

”Eduskunnan saamien selvitysten mukaan hallitus on arvioinut valtion lainanottotarpeen liian alhaiseksi sekä vuonna 1990 että vuonna 1991.

Hyväksyessään lainanottovaltuuden lisäämisen vuoden 1990 budjetin tasapainottamiseksi eduskunta edellyttää, että hallitus toimittaa eduskunnalle sellaiset muutosehdotukset vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitykseen, että budjettia ei tarvitse tasapainottaa yksinomaan lisälainanottovaltuuksin vaan että hallituksen vuodeksi 1991 ehdottamia suurituloisille annettavia tuloverohelpotuksia leikataan budjetin tasapainottamiseksi.”

Jos oppositiolta kysytään, missä säästetään, niin vastaus on yksiselitteinen: säästetään suurituloisille annettavissa verohelpotuksissa. Silloin ei tarvitse korottaa suurituloisille pantavia veroja. Jos säästetään, se merkitsee, että he maksavat veroa samojen perusteiden mukaan kuin tänäkin vuonna. Se merkitsee jo huomattavaa säästöä valtion ensi vuoden rahantarpeessa. Ei tarvitse ottaa niin paljon velkaa, kun ei annetakaan niitä verohelpotuksia, joita hallitus on suurituloisille antamassa.

Voimme tämän asian käsittelyn yhteydessä ottaa myönteisen kannan ensi vuonna tapahtuvaan säästämiseen hyväksymällä käsillä olevan perustelulausuman. Lausuma on edellytyksenä sille, että olemme näiden lainanottovaltuuksien lisäämisen puolella. Tietynlaisia politiikkaa täytyy harjoittaa myös ensi vuonna. Jos säästetään, niin säästetään siellä, missä se on helpointa, eikä anneta verohelpotuksia niille, jotka eivät niitä tarvitse, jolloin suurituloisten ihmisten verojen vähentämiseksi valtion ei tarvitse ottaa lisää lainaa. On aika kohtuutonta, että valtio ottaa lisää lainaa, että voitaisiin antaa suurituloisille verohelpotuksia ensi vuonna.

Herra puhemies! Ehdotan siis tämän perustelulausuman hyväksyttäväksi.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppänen ilmeisesti vaatii hallitukselta liikaa esittäessään, että hallituksen olisi pitänyt tietää Saddam Husseinin

hyökkäys Kuwaitiin ja Irakin hyökkäyksen aiheuttama öljyn hinnan nousu, mikä varmasti huomattavasti vaikuttaa siihenkin, miten Suomi pärjää lähiaikoina.

Toinen seikka, joka minusta pitäisi selvittää, on se, kuinka paljon suurituloisten tuloveron pudottaminen jostakin 43:sta 39 prosenttiin todella vähentää valtion verotuloja. Se on ilmeisesti aivan mitätön summa verrattuna siihen, mistä nyt on kysymys.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä on vaatinut, että esimerkiksi marginaaliveroudistusta ei suoriteta siinä laajuudessa suurituloisten osalta kuin hallitus on ehdottanut. Toisin sanoen me vastustamme suurituloisten verohelpotuksia. Mutta kuten ed. Tiuri aikaisemmin totesi, tähän asiaan ja siihen suureen vajeeseen, mikä on todennäköisesti ensi vuoden budjetissa, verohelpotuksilla ei ole kovin suurta osuutta. Minä pidän tätä ed. Seppäsen puheenvuoroa niin populistisena, että vaikka me olemme SMP:ssä köyhän kansan edustajia ja vastustamme rikkaiden suuria verohelpotuksia, niin me emme tule tätä ponsilausemaa kannattamaan. Se on niin utopistinen.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiuri perusteli kantaansa sillä, että hallitus ei tiennyt Saddam Husseinin suorittamasta Kuwaitin miehityksestä. Ihmettelen, jos ministeriössä ei kukaan lue lehtiä. Tämähän tapahtui jo elokuussa ja budjetti annettiin eduskunnalle vasta syyskuussa. Hallituksella oli kuukausi aikaa ottaa selville, mitä Lähi-idässä on tapahtunut, ja muokata budjetin perustelut siltä osin uusiksi. Jos kokoomuksessa ei lueta lehtiä tai kokoomuksen ministerit eivät lue lehtiä, niin toivoisin, että sosialidemokraattiset ministerit edes lukisivat lehtiä ja laatisivat budjetin tiedossa olevien asioiden perusteella.

Edelleen täällä arvioitiin mitättömäksi summaksi nämä suurituloisille annettavat verohelpotukset. Minä ihmettelen, kuinka paljon oikein tarvitaan rahaa ensi vuoden budjetin tasapainottamiseksi. Tässä lausumassa on linja, jonka mukaan suurituloisille ei anneta verohelpotuksia. Sitä on helppo jatkaa: Ei anneta myöskään yrityksille niitä 3,3 miljardin markan liikevaihtoverohelpotuksia, jotka myös ovat ensi vuoden budjettiesityk-

sessä ja jotka tulevat valtiolle lainana otettavaksi, jos vastaavat verotulot annetaan näille yrityksille verohelpotuksina.

Eli mielestäni on hämmästyttävää, että eduskunta on valmis lukitsemaan kiinni linjan, jonka mukaan suurituloisille on kyllä annettava verohelpotukset, vaikka sitten valtion lainaksi ottamalla rahalla.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Tiurille muutama sana. Kyllä taitaa, ed. Tiuri, asia olla sillä tavalla, että tätä 8—10 miljardin markan aukkoa, mikä nyt on syntynyt yhteensä tämän ja ensi vuoden budjettiin, ei millään opilla voi selittää seuraukseksi siitä, että Saddam Hussein sattuu rähistelemään Persianlahden suunnalla. On muistettava, että Oecd-maissa ennustetaan ensi vuoden kasvuksi edelleenkin runsasta 2:ta prosenttiyksikköä. Suomen talous kulkee omaa latuaan, jonka seurauksena kuluvan vuoden budjettiin tulee tulopuolelle mainittu aukko ja ensi vuoden budjettiin on syntymässä tulopuolelle noin 5 miljardin markan suuruinen aukko. Nämä ainekset, joiden kanssa nyt ollaan tekemisissä, ovat hyvin pitkälti kotitekoisia. Myönnän toki, että tietty erä näissä summissa on seurausta kansainvälisen politiikan kuvioista, mutta pääasiassa ne ainekset ovat syntyneet omista kotoisista virheistä.

Arvoisa puhemies! Eri yhteyksissä on jo tämänkin asian käsitellyn aikana toivottu, että ministeri Louekoski olisi tullut antamaan vähän tarkemman selvityksen eduskunnalle, missä nyt ollaan, sekä tämän vuoden lisälainanottovaltuuksien että mahdollisten ensi vuoden lisälainanottovaltuuksien suhteen. Ministeriä ei vielääkään täällä näy — jaa anteeksi, on paikallaan! Ehkä tämän istunnon yhteydessä häneltä selvitystä tähän asiaan saadaankin. Olen pahoillani, että en huomannut, mutta iloitsein että hän on täällä ja luotan siihen, että ministeri antaa selvityksen tähän asiaan.

Arvoisa puhemies! Nämä toimenpiteet eli tämän vuoden tulopohjan 3 miljardin aukon täyttäminen ja ensi vuoden arvioidun noin 5 miljardin markan aukon täyttäminen merkitsevät käytännössä sitä, että Suomen valtiontalouskin on nyt velkaantumassa sellaiselle tasolle, jolla se aikaisemmin ei ole ollut. Tällä hetkellä hallituksen budjettiarvion mukaan valtiontalouden velka on noin 54—55

miljardia markkaa. Haluankin muistuttaa, että mikäli noin 3 miljardia otetaan nyt ja sen jälkeen ensi vuoden budjetin tasapainotamiseksi vielä vaikkapa 3 tai 4 miljardia markkaa, ollaan Suomen valtiontaloudenkin velka on nousemassa korkeammalle kuin koskaan Suomen historian aikana asianlaita on ollut. Puhuin nyt miljardeista, siis reaali-markkoista, en niinkään siitä, että sen määrä suhteessa bruttokansantuotteeseen olisi vielä ennätysellinen. Markkoissa mitaten ollaan päätymässä tämantapaiseen tilanteeseen.

Edelleen ollaan päätymässä tilanteeseen, jossa alun perin ylijäämäiseksi mainostettu ensi vuoden budjetti tosiasiaassa muuttuukin alijäämäiseksi. Hallituksen budjettipolitiikan, sanoisiko, viimeisten valttikorttien, jotka sen käsissä ovat olleet, hukkaantuminen merkitsee kyllä merkittävää lisänaulaa niiden vaikeuksien arkuun, jotka ovat näköpiirissä jo jonkin aikaa olleet.

Arvoisa puhemies! Varsinaisesti pyysin puheenvuoroni kertoakseni, että keskustan eduskuntaryhmän mielestä se, mitä ed. Seppäsen perustelulausumassa esitetään, on ehkä vähän liian helppo tapa yrittää hoitaa ensi vuoden budjettiaukko umpeen. Ei suurituloisten verotuksen kiristämällä, vaikka siihen aihetta onkin, merkittävää osaa voida hoitaa noin suuresta eli noin 5 miljardin markan aukosta.

Myös keskustan eduskuntaryhmä on ensi vuoden asteikkovastalauseessaan ja tulo- ja varallisuusverolakivastalauseessaan tähtäämässä suurituloisimpien verotuksen kiristämiseen sekä pieni- ja erityisesti keskituloisten verotuksen keventämiseen. Siitä huolimatta tällainen perustelulausuma, jonka idea on se, että budjettiaukkoa merkittävästi tällä keinolla voitaisiin paikata, ei meidän kannatus-tamme ja tukeamme tässä yhteydessä saa. Pyrkimys on monella tavalla oikean suuntainen, mutta epärealistinen tämän aukon täyttämiseksi.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Haluan ensiksi kannattaa ed. Seppäsen tekemää lausumaehdotusta.

Toteaisin myös, että kun siinä puhutaan suurituloisten verotuksesta, niin kun väitetään, että tarkoitamme sen verotuksen kiristämistä, niin voisimme edes pitää sen verotuksen ennallaan. Jo sillä saisimme aika paljon aikaan.

Toteaisin ed. Tiurille, joka puhui suurituloisten verotuksen alentamisesta parilla kolmella prosenttiyksiköllä, että tosiasia on se, että tämän hallituksen aikana ns. korkeinta marginaaliveroprosenttia on alennettu toistakymmentä prosenttiyksikköä, joka merkitsee viidenneksen alennusta suurituloisimpien tuloverossa. Se on syytä myös muistaa.

Ehdotuksen kannatuksen lisäksi tekee mieleni tässä yhteydessä kajota asiaan, joka tulee esiin myös eduskunnan kyselytunnilla tällä viikolla. Siellä on vastattavana muun muassa ed. Vuoriston kysely parlamentarismien toimivuuden parantamisesta Suomessa. Minusta kysymys on erittäin aiheellinen, ja viittaa nyt valtiontalouden ongelmatiikkaan, jota sekä tässä talossa että lehdistössä että monissa muissa taloissa pohditaan aika paljon. Ongelma on se, että merkittäviä puheenvuoroja, tärkeitä keskusteluja ja olennaisia perusteluja niille toimille, mitä tullaan tekemään, ei kuulla tässä salissa, niin kuin pitäisi. Pidän kyllä aika omituisena sitä, mihin ed. Pekkarinenkin viittasi, että kun valtiovarainministeri täällä aina silloin tällöin kyllä käy, hän ei juurikaan vaivaudu puhumaan ja selostamaan asioita koko eduskunnalle. Ei ole ihme, että kansalaiset näkevät poliittisen toiminnan hyvin pitkälti kabinettipolitiikointina. Sitä se todella onkin, koska asioista ei päätetä asiallisesti tässä salissa, vaan muodollisesti. Päätökset tehdään pienessä piirissä keskustellen eikä edes silloin, kun asiaa käsitellään täällä, vaivauduta perusteellisesti selvittämään niitä kannanottoja, joihin niissä pikkupiireissä on päädytty.

Sosialidemokraattisen puolueen varapuheenjohtaja, ministeri Puhakka halusi lehti-tietojen mukaan toista viikkoa sitten, että vaalien alla keskusteltaisiin puolueiden tavoitteista eikä niinkään henkilöistä. Olen asiasta täysin samaa mieltä, mutta miksi sitä keskustelua ei sitten käydy täällä? Meillä on tänäänkin esityslistalla lukuisa määrä asioita, joissa voisimme pohtia hyvin monia yhteiskuntaelämän asioita. Voisimme linjata ja tuoda esiin niitä visioita, mitä meillä ehkä on, ja myös hieman analysoida kriittisesti toisten esittämiä näkemyksiä. Harvoin tämantapaista keskustelua täällä valitettavasti syntyy, ja useimmiten syynä on se, että hallituspuolueiden edustajat eivät ole halukkaita keskustelemaan täällä. Etenkin minis-

terit useimmiten loistavat poissaolollaan tämän tapaisten keskusteluihden ollessa käsitellyssä. Edellinen puhemies Matti Ahde totesi aika usein kantanaan, että tässä salissa, eduskunnassa, tulisi käyttää merkittävät poliittiset puheenvuorot ja tehdä merkittävät poliittiset aloitteet, mutta tätä ei juurikaan ole kyllä tapahtunut.

Voin kyllä vasemmistoliiton eduskuntaryhmän nimissä todeta, että me olemme valmiita minkä tahansa asian yhteydessä keskustelemaan täällä linjanvedoista, keskustelemaan perusteista, keskustelemaan tulevaisuudesta ja myös pienistä yksityiskohdista, mutta yksin puhuminen ei ole useinkaan kovin houkuttelevaa. Vetoaisin todella siihen, että nostaksemme tämän foorumin arvovaltaa myös hallituksen taholta oltaisiin valmiimpia keskusteluun.

On myös aivan varmaa, että olemme valmiita keskustelemaan myös keskustaopposition kanssa: joskus kriittisesti ja joskus myönteillen. Samoin muiden oppositiopuolueitten kesken varmasti löytyy erilaisia näkemyksiä, jos kohta löytyy yhtäläisiäkin, myös hallituksen kanssa. Sillä tosiasiahan on se, että tänäänkin listalla olevista kolmannen käsittelyn asioista valtaosa hyväksytään yksimielisesti. Se on myös poliittista todellisuutta, eikä sitä auta unohtaa, mutta miksi emme sitten keskustelisi myös niistä asioista, joissa ongelmia ja erilaisia näkemyksiä on?

Ed. Sasi: Herra puhemies! Ed. Pekkari-nen väitti, että lainanotto olisi lisääntynyt viime aikoina. Olennaisin lukuhan on lainanoton suhde kokonaiskansantuotteeseen, bruttokansantuotteeseen. Budjettikirjan perusteista voi todeta, että vuonna 87 valtionvelka suhteessa bruttokansantuotteeseen oli 14,9 prosenttia, vuonna 1988 se putosi 13,2 prosenttiin ja tänä vuonna arvioidaan sen putoavan 10,7 prosenttiin. Luku tulee jonkin verran nousemaan mutta ei kovin olennaisella tavalla. Näin ollen voidaan todeta, että nykyisen hallituksen aikana suhteessa kansantuotteeseen velanotto on selvästi vähentynyt.

Jos ajatellaan itse taloudellisia ongelmia, joita meillä tällä hetkellä on ja jotka ovat johtaneet budjetin alijäämäisyyteen, niitä on kaksi merkittävää: Ensinnäkin on maatalouden ylituotanto, erittäin hyvä sato, jonka vuoksi jouduttu laittamaan satoja miljoonia,

jos ei jopa miljardeja markkoja lisää tänä vuonna. Lisäksi tietyt ulkomaankaupassa keskeinen ongelma on Neuvostoliiton kaupa, joka on tällä hetkellä varsin pitkälti pysähdyksissä.

Herra puhemies! Haluan myös todeta ed. Seppäselä, että hänen pitäisi keynesiläisenä olla sitä mieltä, että nyt jos koskaan pitäisi ryhtyä elvyttämään ja elvytyksen tulisi kohdistua nimenomaan avoimelle sektorille, kilpailevalle sektorille. Silloin kai nimenomaan käyttökelpoinen keino on kilpailevan eli vientiteollisuuden kustannusten alentaminen, jolloin voidaan nimenomaan ajatella juuri sosiaaliturvamaksujen alentamista ja myös toisaalta liikevaihtoverotuksen alentamista, joka tukee juuri tätä sektoria.

Herra puhemies! Lopuksi haluan vielä todeta, että jos ajatellaan — mikäli oikein muistan — että luovuttaisiin veronalennuksista suurimman tuloryhmän osalta, silloin puhuttaisiin joistakin kymmenistä miljoonista markoista. Nyt puhutaan 5 miljardin markan aukosta. Nämä luvut eivät ole missään suhteessa verrannolliset.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Valtion lainatosta käyty keskustelu on saanut aika suuret mittasuhteet siihen nähden, minkälaisesta asiasta valtion velkoihin nähden nyt on kysymys. Ed. Sasi jo kertoi, että tämän hallituksen aikana valtionvelka on jatkuvasti pienentynyt, ja nyt tilanne on siinä määrin muuttunut, että aikaisempaan kehitykseen nähden poikkeuksellisesti joudutaan ottamaan hieman lisää lainaa. Mikään taloudellinen katastrofi tämä ei ole mutta valitettava kehityssuunta, ja sen hyvin auliisti tunnustan.

Samalla käytän hyväkseni tilaisuutta muistuttaakseni ed. Seppäselä ja muillekin puheenvuoron käyttäjille siitä, että ei teiltä ole voinut jäädä kuulematta ja huomaamatta, kun olen koko sen ajan, jonka valtiovarainministerinä olen voinut toimia, eduskunnassa hyvin painokkaasti varoitellut taloudellisen kehityksen suunnasta. Ei se ole voinut mennä täysin kuuroille korville.

Viimeksi käytiin asiasta varsin mittava, voisiko sanoa, poliittinen taistelu silloin, kun eduskunnassa vastoin nimenomaista hallituksen kantaa ja aivan erityisesti nimenomaista valtiovarainministerin kantaa lisättiin runsaasti valtion menoja. Silloin viimeksi hyvin

monella tavalla perustelin, miksi näin ei pitäisi tehdä. Niin kuitenkin tehtiin, ja kun demokratia on toiminut, hyvä on. Ei kai kukaan voi väittää, ettei esimerkiksi silloin pari kuukautta sitten tältä paikalta tullut riittävästi varoitetuksi niiden päätösten ja menojen lisäämisen suunnan sopimattomuudesta taloudelliseen tilanteeseen.

Minulla oli tilaisuus pyytää valtiovarainministeriön virkamiehiltä noin kuukautta ennen nimitystä valtiovarainministeriksi niitä muistioita, jotka kuvasivat silloin kansantalouden tilaa ja sen kehityssuuntaa ja aivan erikseen vielä valtiontalouden tilaa ja sen kehityssuuntaa. Se suuri nivaska muistioita, jonka sain, oli aika murheellista luettavaa. Nimittäin hyvin yksiselitteisesti ja selvästi kaikissa ennusteissa ja arvioissa kuluvan budjettivuoden ja seuraavien vuosien taloudellisesta kehityksestä kuvattiin, kuinka huonoon suuntaan ollaan menossa.

Samanlaisia terveisiä on tullut erilaisilta taloudellisilta tutkimuslaitoksilta pitkin vuotta, ja tänä syksynä tilanne on entisestään kärjistynyt. Selvä alaspäin menoa osoittava kehityksen suunta on syksyllä vielä nopeasti kääntynyt huonompaan. Tämä näkyy hyvin selvästi siitä, millä tavalla eri alojen liikelämän toiminnot ovat hidastuneet, millä tavalla lomautusvaroitukset ovat lisääntyneet, millä tavalla työttömyys on lisääntynyt jnp.

Nämä kaikki seikat heijastuvat suoraan ennen muuta välillisen verotuksen tuottoon, ja kun nyt hallitus näiden asioiden ollessa ikään kuin mustaa valkoisella selvinä tosiasioina edessä ehdottaa, että kuluvan vuoden toisessa lisämenoarviossa budjetin tulopuolta korjattaisiin tilanteen edellyttämällä tavalla, se on ihan normaalia. Se on hallituksen velvollisuus tilanteessa, jossa muutos on ollut odottamattoman nopea mutta se on tapahtunut, ja näin on tehty. Ei kai mikään vastuullinen hallitus mitään muuta voisi tehdä.

Tässä tilanteessa tarvitaan ennakoitua enemmän lainanottoa, mutta niin kuin sain, ei se mikään katastrofi ole. Valtiontalouden tila on edelleen varsin tyydyttävä. Mutta suunta edelleen, arvoisat kansanedustajat, on erittäin huono, ja tässä tilanteessa joudumme katselemaan ensi vuoden tulo- ja menoarvion rahoitus pohjaa ja menoja. Sinne on myös tehtävä tilanteen vaatimat tarkis-

tukset, ja sitä tarkistustointia ollaan tekemässä. Esimerkiksi henkilökohtaisesti olen melkein koko tämän päivän käyttänyt siihen, että hallinnonaloittain käydään läpi harkin- nanvaraisia ennen muuta kulutusmenokohteita, joissa pyritään saamaan vähennyksiä aikaan.

Voisin vielä kysyä, vaikka en siihen erityistä vastausta odotakaan: Mitäpä muuta voisi tällaisessa tilanteessa tehdä? Totta kai on säästettävä. Olen ymmärtänyt, että jopa opposition taholla tämä toimi ymmärretään niin, että ainakin alustavasti yhteistyötä on tarjottu. Tällainen yhteistyötarjous on hyvin tervetullut, ettei hallituksen ja sen valtiovarainministeriön toiminta menisi, niin kuin ed. Helle mainitsi, täysin yksinpuhumiseksi, joka ei tosiaankaan houkuttele. Tässä tehtävässä tosin aika usein huomaa puhuvansa kuulijakunnalle, jonka ajatukset liikkuvat enemmänkin valoisampien näköalojen ja valoisamman tulevaisuuden sfääreissä kuin arkitodellisuudessa, rahan puutteessa ja menojen paisumisen maailmassa. (Ed. Pekkarinen: Ei kai ministeri meitä tarkoita?) — Ei, ed. Pekkarinenhan on säästäväisyydelle hyvin myönteinen. Katsotaan sitten, kuinka käytännössä.

Ed. Sasin puheenvuoron johdosta haluan vielä lyhyesti sanoa, että tilanne kansantaloudessa ei myöskään ole sellainen, että meidän pitäisi nyt varsinaisesti ryhtyä elvyttämään eli lisäämään kulutuskysyntää ja sitä kautta taloudellista toimeliaisuutta. Kulutuskysynnän lisääminen nykyisessä tilanteessa johtaisi edelleen velkaantumiseen, ja se on meidän kansantaloudellemme tällä hetkellä myrkyä. Meidän täytyisi pystyä lisäämään säästäväisyyttä, lisäämään avoimen sektorin kilpailukykyä, sitä kautta edistämään vientiä ja korvaamaan tuontia kotimaisen teollisuuden kilpailukyvyyn lisäämisellä ja tällä tavalla ohjata kehitystä siihen suuntaan, että korot alenisivat ja tilanne muutenkin vakiintuisi ja vakaantuisi.

Tulen lähitulevaisuudessa eduskunnalle esittelemään hyvin yksityiskohtaisesti ne säästämissuunnitelmat, joita valtioneuvostossa parhaillaan valmistellaan. Ne eivät ole vielä sillä asteella, että voisin määrärahoittain tai momenteittain niitä esitellä, koska neuvottelut valtioneuvostonkin piirissä näiltä osin ovat kesken.

Herra puhemies! Haluan vielä lopuksi to-

deta pari lukusarjaa, jotka osoittavat, kuinka nopea tilanteen käänös on ollut.

Valtiontalouden tuloylijäämäksi arvioitiin syyskuussa 1989 kuluvalle budjettivuodelle 13,3 miljardia, kun se syyskuussa tänä vuonna arvioitiin 9,6 miljardiksi ja kuukautta myöhemmin enää 6,9 miljardiksi. Toisin sanoen alaspäin meno on ollut hyvin selvää ja tasaista, mutta sitten on tapahtunut nopea käänne huonompaan. Siihen ovat vaikuttaneet kansainvälinen korkea korkotaso, öljyn hinnan dramaattinen nousu, idänkaupan vaikeudet ja monet muut seikat, joihin tämä hallitus ei sentään ole syyllinen.

Nettorahoitusylijäämä samana aikana on myös kehittynyt samalla tavalla hyvin murheelliseen suuntaan. Kuluvan vuoden budjetia tehtäessä ylijäämäksi arvioitiin 3,6 miljardia ja kuukausi, pari sitten arvioitiin, että olemme noin nollatasolla, mutta lokakuun lopussa 1990 oltiin jo noin 3 miljardia miinuksella. Tämä kertoo juuri sen lainatarpeen, jonka kanssa olemme nyt tekemisissä ja jonka takia hallitus valtuuksia pyytää. Tämä on ollut niin nopea muutos, ettei sitä voinut arvata heinä — elokuun vaihteessa, jolloin ensi vuoden budjettiesitystä tehtiin. Suunta oli selvä, mutta käänös on ollut nopeampi kuin arvattiin.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ihan kiitosta ansaitsevaa se, että ministeri tuli tällä kertaa esille ja kertoi ensimmäisen katsauksen siitä, miltä sekä kuluvan vuoden että ensi vuoden tilanne näyttää.

Ed. Sasin puheenvuoron johdosta kuitenkin puheenvuoron pyysin, kun ed. Sasi sanoi, että valtionvelan bkt-osuus on pienentynyt viime vuosien aikana. Myös minä myönsin omassa puheenvuorossani, että näin on käynyt. Samalla kuitenkin kerroin viitaten budjettikirjan sivuun Y 43, että sen jälkeen, kun ne lisälainat tullaan ottamaan, mitkä nyt ovat tiedossa ja tulossa, markkamääräisesti valtionvelan määrä nousee korkeammalle kuin se on koskaan aikaisemmin ollut. Suhteessa bkt:hen ei näin vielä käy. Tässä mielessä myönnän sen ja myönsin sen jo, että se on kieltämättä olennaisempi mittari. Toinen tärkeä elementti on se, että hallituksen ensi vuoden budjettiesityksestä ei tule tosiasiassa enää ylijäämäinen vaan alijäämäinen. Kun siirto eläkerahastosta otetaan huo-

mioon ja nyt se lisälainanotto, mikä tullaan suorittamaan, näiden jälkeen kerta kaikkiaan käy tällä tavalla.

Ministeri Louekosken puheenvuoroon siitä, että tilanteen tervehdyttämiseksi tarvitaan säästötoimia, voi ihan kernaasti yhtyä. Toivotaan, että löytyy sellainen yhteisymmärrys niistä asioista, joissa voidaan säästää, että tervettä tapaa talouden epätasapainon kuntoon saattamiseksi voidaan noudattaa ja sitä tietä päästä eteenpäin.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Sasi sanoi minua keynesiläiseksi ja siinä mielessä ehdotteli, että nyt olisi elvyttämisen aika. Ministeri Louekoskelle taas ei elvytys kelpaa, mutta siitä huolimatta hän elvyttää. Veronalennuksethan ovat nimenomaan elvyttäviä toimenpiteitä, ja keynesiläisenä tämä elvytys on nimenomaan veronalennusten antamista. Siis nyt ollaan eräällä tavalla lisäämässä kulutuskysyntää, tosin vain suurituloisten, suorittamalla veronalennustoimenpiteitä. Myönnän, että se, mitä ehdotin perustelulauseumassa, ei riitä valtion budjetin tasapainottamiseksi. Mutta se on yksi suunta, missä voidaan säästää, ja nimenomaan voisi olla suhdannepoliittisestikin järkevää hyväksyä se linja, jos ei kerran elvytetä, niin kuin ministeri Louekoski sanoi, että ei elvytetä.

Mutta mieluummin kuin keynesiläinen olisin, ed. Sasi, monetaristi siinä mielessä, että täytyy ottaa huomioon myöskin se, mitä tapahtuu ns. rahasfääriissä, ja siellähän Suomen markka on 20 prosenttia yliarvostettu. Nyt ollaan suorittamassa raju deflaatiopoliittikka, hallitus ajaa deflaatiota kansantalouteen, antaa suurteollisuudelle kaikki mahdolliset verohelpotukset, mitä vain voidaan keksiä sen välttämiseksi, ettei tarvitse devalvoida, ja sitten devalvoitte kuitenkin. Nimittäin eihän Euroopan valuuttajärjestelmään voida mennä tällä valuuttakursilla, emsiin. Ministeri Louekoski on ehdottanut, että asetetaan työryhmä selvittämään emsiin menoa. Ei emsiin mennä tällä valuuttakursilla. Sen takia tässä tullaan kyllä myöskin devalvoimaan, ja silloin teollisuus on saanut sitä ennen kaikki mahdolliset kansantaloutta kurjistavat, deflaatiota edistävät toimenpiteet.

Ministeri Louekoskelle eduskunnan roolista budjetin menojen lisäämiseksi: on kenties

3 promillea budjetin loppusummasta lisätty eduskunnassa budjetin menoja. Mielestäni se on aika vähän.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ministeri Louekosken kanssa siinä samaa mieltä, että jos osoittautuu, että taloustilanne heikkenee, silloin on todella nopeasti reagoitava. Hallitus on aivan oikealla tiellä tässä.

Mutta olennaista onkin tämän hallituksen aikaisempi historia. Vuonna 87 hallitus esitti eduskunnalle elvyttävän budjetin, vaikka elettiin korkeasuhdannetta, vaikka suhdanteet olivat ylikuumenemassa. Silloin elvyttävä politiikka johti sellaiseen tilanteeseen, että ei millään tavalla varauduttu tulevaisuuteen, kun varmuudella tiedetään, että suhdannevaihtelut ovat realiteetti sekä- ja markkinataloussysteemissä ja matalasuhdanne varmuudelle tulee. Siihen ei varauduttu silloin eikä sen jälkeen.

Nyt on sitten pupu housussa. Aivan oikein on se, että nyt ministeri toteaa, että tähän ei sovi klassinen elvyttävä politiikka juuri niistä syistä, jotka ministeri Louekoski äskен toi esille. Tarvitaan säästäväisyyttä, ja totean, että vihreät ovat tarjonneet hallitukselle yhteistyötä säästämiseksi. Olemme esittäneet selvästi säästämiskohteetkin, joilla pystytään tasapainottamaan budjetti. Toivottavasti hallitus siihen ohjelmaan tarttuu.

Ed. Kettunen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Itse asiasta eli säästämisen tarpeesta olen herra valtiovarainministerin kanssa täysin samaa mieltä. Nyt olemme siinä valtionaloudellisessa tilanteessa sekä loppuvuoden että myöskin ensi vuoden osalta, että budjettiesitystä tulee rukata, säästökohteita on löydettävä. SMP:n eduskuntaryhmä jää suurella mielenkiinnolla odottamaan hallituksen ja valtiovarainministeriön ehdotuksia säästökohteista. Toivottavasti ne säästökohteet ovat sellaisia, että myöskin SMP:n eduskuntaryhmä voi ne hyväksyä. Sen näemme varmaankin aivan lähipäivien aikoina.

Herra puhemies! Kuitenkin ihmettelen valtiovarainministerin puheita, etenkin kun on kysymys sosialidemokraattisen, perinteisesti köyhien asialla olevan puolueen valtiovarainministeri, kun hän täällä paheksuu eduskunnan toimia, joilla eduskunta on näennäisesti

antanut köyhille eläkeläisille pieniä korjauksia. Tämä on valtiovarainministerin mielestä huono asia, mutta kun eduskunnassa annetaan korjauksia suurituloisille ja rikkaille, silloin herra valtiovarainministeri on hiljaa. Tämä on ihmeellistä linjaa sosialidemokratilta valtiovarainministeriltä ja yleensäkin sosialidemokraateilta.

Totean vielä lopuksi, että eläkeläiskorjaus, mikä hallituspuolueiden toimesta on tehty, ei todellisuudessa ole korjaus eläkeläisille, vaan se on huononnus, eikä siinä valtion varoja hävitetä, vaan toista kautta otetaan takaisin.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä tulee budjetin perusteiden murtumiseen, joka on nyt tullut ilmi vuoden lopulla, ei se ainakaan keskustalle ole tullut yllätyksenä. Esitimme aika tavalla selkeän analyysin siitä, mikä on valtionaloudenkin näkyvä, viime syyskuussa budjettipuheenvuorossa. Silloin se oli ministeri Louekosken mielestä sättimistä. Nyt ne ovat tosiasioita, jotka valtiovarainministerinkin on pakko tunnustaa, ja on siinä mielessä tietysti edetty askel eteenpäin. Silloin jo sanoimme, että säästötoimet ovat välttämättömiä, ja olimme valmiit ryhtymään yhteistyöhön hallituksen kanssa jo siinä vaiheessa, jos hallitus olisi yhteistyöhön ollut halukas.

Mitä tulee verotuloennusteisiin, ei ministerin selitys oikein uskottavalta tunnus. Miten on mahdollista, että lähes 10 miljardin ennustevirhe kokonaisuudessaan syntyy parin kolmen kuukauden aikana? Esimerkiksi autoveron tuoton kohdalla on ollut täsmälleen tiedossa jo pitkän aikaa, mitä autokaupassa tapahtuu. Eikä häävi ennustajaeukko tarvitse olla kyetäkseen näkemään, mikä vaikutus autokaupan romahduksella on valtion verotuloihin. Ja vastaavia esimerkkejä löytyy muualtakin. Päinvastoin syntyy se mielikuva, että hallitus aika tietoisesti yritti ylläpitää kauniimpaa kuvaa valtionaloudesta kuin tosiasiat olivat, ja siihen myöskin viittasi julkisuudessaakin näkynyt perusteluiden siivoaminen, poliittinen siivoaminen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oikeastaan liikun paljolti samoilla linjoilla kuin ed. Kettunenkin tässä asiassa. Aika varomatonta ministeri Louekoskelta puuttua kahden kuukauden takaiseen asiaan, jossa vääryksiä tasoiteltiin

kaikkien kansaneläkeläisten kesken sillä tavalla, että kaikki saisivat samanlaisen vääryyden. Ja nyt esitellään, kuinka ministeri Louekoski silloin varoitteli valtion menojen lisäyksistä. Todellisuus on asiantuntijoiden mukaan se, että niillä muutoksilla, lukuun ottamatta asumistukea, kansaneläkeläisille tulevat korotukset eivät maksa valtiolle markkaakaan ylimääräistä.

Sen sijaan olen mielenkiinnolla todennut, että todennäköisesti valtiovarainministeriön taholta on tuotu eräitä hyviä asioita ensi vuoden budjetin tasapainottamiseksi. Se on nimenomaan puuttuminen kehitys yhteistyömäärärahoihin silloin, kun meillä on omaa tarvetta ja kun kehitys yhteistyömäärärahat kahdelta kolmasosalta ovat varoja, jotka hukataan turhuuteen ja joilla ei ole myöskään merkitystä niille valtioille ja niille kansoille, joille ne summittaisesti ohjataan. Sanoisin myös, oli populismia tai ei, kun katsotaan ensi vuoden tilannetta, että jos suljetaan rajat niiltä ylisyöneiltä somalialaisilta, jotka tänne tulevat ja jotka eivät ainakaan nälässä tule — ensi vuonna heitä on ehkä 3 000 Suomessa hakemassa turvapaikkaa — säästetään lähes miljardi markkaa ja säästytään myös muilta sellaisilta haittatekijöiltä, jotka eivät ole vielä tiedossaakaan.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Sasilte toteaisin, kun hän selitteli budjettiaukkoa mm. sillä, että maatalouden ylituotannon viennin rahoitus on ollut erittäin suuri. Se on erittäin pieni tekijä kuitenkin tässä kokonaisuudessa. Ed. Sasi unohtaa sen tosiasian, että viljelijöillekin viennin rahoitus tietää melkein 800 miljoonan markan laskua, jolla viljelijät rahoittavat maataloustulolain mukaisesti ylituotannon vientiä.

Sen sijaan ed. Sasilte haluaisin todeta, että aika pitkälti yhdyn ministeri Louekosken näkemykseen siitä, että todellakin verokertymäennusteet ovat yksi selittävä tekijä ja tietysti taloudellinen taantuma, joka taas selittää ennusteiden menon pieleen.

Hallitukselta toivoisin kuitenkin malttia, kun karsimaan lähdetään, että silloin pidettäisiin mielessä sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Ensi vuoden budjettiesityksen yksi suurimpia heikkouksia on se, että siinä peruspäivärahoja ja vastaavia ei lainkaan muistet-

tu, vaan niin kuin täällä on monessa yhteydessä todettu suurituloisille annetaan kohtalaisen suuri verohelpotus. Karsikaa kauttaaltaan sillä tavalla, että mikään toiminta ei sitä kautta vaarannu. Siihen varmasti kaikki yhtyvät, että säästötoimenpiteitä tässä tilanteessa tarvitaan. Mutta tarvitaan myös elvyttäviä toimenpiteitä. Olisin mielellään kuullut ministerin näkemyksen siitä, millä tavalla esimerkiksi työvoimavaltaiten yritysten kustannustaakkaa hallitus aikoo jatkossa keventää.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Annan erittäin suuren arvon valtiovarainministeri Louekosken talouspoliittiselle tilitykselle. Hänen puheenvuorostaan henki todella syvä huoli siitä kansantalouden tilanteesta, mihin me olemme ajautuneet ja edelleen ajautumassa. Olin kuitenkin rivien välistä kuulevinani, että ministeri Louekoskella on myös halu jonkinlaiseen elvytykseen. Näen, että elvytystoimenpiteisiin täytyisi kyllä lähteä tässä ja nyt siitäkin huolimatta, että lisäbudjetin perusteluissa hallitus näyttää esittävän, ettei ole oikea aika lähteä elvytystoimenpiteisiin. Tilanteet ovat kuitenkin muuttuneet niin nopeasti, että tässä ja nyt on lähdettävä liikkeelle.

Kun me puhumme täällä tämän vuoden ja ensi vuoden budjetin tasapainottamisesta, niin minusta se on liian lyhyt aikaväli. Edessä on sellainen hevoskuuri kahden kolmen vuoden ajan, joka vaatii todella laaja-pohjaista talouden tervehdyttämisohjelmaa. Vaikka hallitus istuu enää muutamia kuuksia korkeintaan, niin minusta hallituksen velvollisuus tässä tilanteessa olisi käynnistää mahdollisimman laaja talouden tervehdyttämisohjelma, jossa elinkeinoelämän ja hallitusryhmien lisäksi ovat mukana myös tällä hetkellä oppositiopuolueiden edustajat.

Kysyisin valtiovarainministeri Louekoskelta: Onko hallituksella huolta pidemmästä aikavälistä kuin vain ensi vuoden budjetin tasapainottamisesta? Hallituksen velvollisuuksiin joka tapauksessa kuuluisi katsella vähän pidemmälle talouden tervehdyttämisessä.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Ed. Mattilan kysymykseen vastaan myöntävästi: Kyllä on huolia ja huolia, paljon muuta ei olekaan, kun talouspolitiik-

kaa tästä eteenpäin katselee. Tämä hallituksen joutuu antamaan seuraajalleen perinnöksi mm. vuoden 1992 budjetin tekemisen raamit. Kun budjettikäytäntöä ollaan uudistamassa, siinä yhteydessä myös keskipitkän aikavälin talousennusteiden tekemistä pohjustetaan tämän hallituksen aikana. Niissä näköaloissa, joiden valossa työtä tehdään, ei ole paljon hurraamista, niin kuin ed. Mattila tällä hetkellä hyvin tietää.

Mitä tulee elvytyksen ajankohtaisuuteen, niin tänä talvikautena tulee parissakin vaiheessa palkankorotuksia, ja verohelpotukset, joihin ed. Seppänen viittasi, on ajoitettu nyky näkymillä vielä huonompaan ajankohtaan eli ensi kesään. Saattaa olla, että ensi syksynä kaivataankin jo ns. klassista elvytystä, josta täällä on useammassakin puheenvuorossa puhuttu.

Sen sijaan korkea korkotaso ja kotimaisen kysynnän alentuminen siitä johtuen ovat olleet tervetulleita pidäkkeitä tuhlavaisuudelle, jota me aika tavalla harjoitimme takavuosina. Tässä suhteessa tilanne on tervehtynyt monellakin tavalla, ja elvytyksen aika on vasta tuonnempana.

Vielä viitataan lyhyesti siihen, mitä olen puhunut emistä tai emusta, siis taloudellisesta ja valuuttaunionista Euroopassa. Niiden selvitysten aika on nyt, vaikka ei missään erityisessä työryhmämuodossa. Suomen Pankilla on valmista materiaalia, jonka hallitus käyttää hyväksi.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Holkerin hallitus on voinut mainostaa talouspolitiikkaansa työttömyysluvuilla ja myös valtionvelan määrällä, sen kehityksellä. Mutta tänä päivänä nämäkin tekijät osoittavat, että talouspolitiikka ei ole ollut kestäväällä pohjalla.

Työttömyys on kääntynyt selvään nousuun viime kuukausien aikana. 100 000:n raja on mennyt rikki. Tällä hetkellä käsittelemme lainanoton lisäämistä koskevaa hallituksen esitystä, lainanottovaltuuden lisäämistä vielä kuluvana vuonna. Nämä osoittavat sen todella vakavan kehityssuunnan, jossa on tapahtunut muutos kuluneen syksyn aikana. Tämä ei kuitenkaan ole ollut yllätys, vaan se on voitu nähdä. Voi ehkä sanoa, että sosiaalidemokraattien menolinja ja kokoomuksen verolinja eivät ole osuneet yhteen ja sen

tuloksena on ajauduttu tähän tilanteeseen, missä olemme.

Valtion menoja olisi pitänyt leikata jo aikaisemmin sellaisista kohdista, jotka merkitsevät byrokratiaa ja turhia menoja. Sellaisiakin löytyy meiltä jonkinmoinen määrä. Samalla olisi menojen supistamisen ohella tullut verouudistus toteuttaa toisella tavalla. Verouudistuksen hallitus aloitti kokoomuslaisittain suurituloisten verotusta ensimmäiseksi reippaasti keventämällä. Tämä on ollut aloituksena väärä. Suurituloisille olisi syytä antaa verohelpotukset vasta uudistuksen lopuvaiheessa eikä niin kuin nyt on tapahtunut.

Hallituksen muut toimet ovat johtaneet siihen, että investoinnit ovat pysähtymässä, konkurssien määrä koko ajan ollut aika suuri. Kun nyt työttömyys ja valtionvelka ovat kääntyneet nousuun, on todella huonot näkymät tulevaisuutta ajatellen.

Työttömyyden kasvu ja korkotason korkeus ovat johtaneet siihen, että kulutuksen taso on alentunut, ja tästä on luonnollinen seuraus se, että välillisten verojen tuotto valtion kassaan on pysähtynyt. Tätä hallitus ei ottanut ajoissa huomioon, vaan on nyt joutunut sen myöntämään, vaikka tämä olisi pitänyt havaita jo aikaisemmin, kun korkotasoa on pidetty korkealla.

Korkotaso on ollut luonnollisesti pakko pitää vaihtotaseen alijäämän syvenemisen johdosta korkealla. Se on myös tässä paljon puhutussa elvytyksessä ongelma. Jos nyt elvytetään nopeasti ja reippaasti, kulutus kääntyy nousuun ja vaihtotaseen alijäämä syvenee entisestään. On hyvin tarkkaan harkittava, milloin on oikea hetki elvytykseen. Valtiontalous, työllisyys ja muut tekijät: investoinnit ja konkurssien estäminen, sitä edellyttäisivät, mutta vaihtotaseen alijäämä ja ulkoinen velkaantumisaste edellyttävät, että sellaiseen elvytykseen ei nyt lähdetä, joka vaihtotasetta vie edelleen alaspäin. Tulisi siis erittäin huolellisesti pohtia keinot, joita nyt on käytettävä.

Näistä keinoista, joita on mahdollista käyttää, on mainittava ehkä neljä kaiken kaikkiaan.

Tärkeintä on se, että byrokratiaa ja muita tarpeettomaksi katsottavia menoja karsitaan heti ja selkeästi. Tässä tarvitaan selvä suunnanmuutos. Mutta näitä menoja ei tule karsia sellaisilta kohdilta, jotka koskettavat

vaikeimmassa asemassa olevia ihmisiä ja alueita tässä maassa.

Menojen karsimisen lisäksi tarvitaan lainanoton lisäämistä, jota nyt käsitelläänkin. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä hyväksyy tämän lainanottovaltuuden lisäämisen muistuttaen kuitenkin, että se on hallituksen politiikan epäonnistumisen seurausta.

Lainanoton lisäksi tarvitaan verotuksen uudelleenarviointia. Meillä on käsittelyssä veroasteikkolakialoite, joka on saman suuntainen kuin ed. Seppäsen lausumaehdotuksessa annettu malli hallitukselle, eli esitämme, että tässä vaiheessa varsinkaan ensi vuonna ei annettaisi muutamalle kymmenelvetuhannelle todella suurituloiselle sellaisia verohelpotuksia, jotka hallitus on luvannut. Verohelpotukset tulee ohjata pieni- ja keskituloisille.

Neljäs asia, jolla valtiontaloutta voidaan korjata, on välillisten verojen kiristäminen, mutta vain viinan ja tupakan hintoihin kohdistuvalla verotuksella. Se mitä olemme eduskuntaryhmämme toimesta koko syksyn esittäneet, tulisi nyt ottaa käyttöön, eli alkoholin ja tupakan vapaaehtoisesti kunkin maksettavia veroja olisi syytä kiristää nyt tuntuvasti. Näin sekä kulutus alenisi että verojen tuotto kasvaisi.

Siis kaikkia näitä osia tarvitaan kansantalouden ja valtiontalouden kuntoon saattamiseksi. Pitää leikata menoja, pitää ottaa lainaa, pitää verouudistusta korjata ja pitää viinan ja tupakan hintoja nostaa. Näin saadaan oikeudenmukaisella ja kohtuullisella tavalla hoidettua ne asiat, jotka valtion hoidettaviksi kuuluvat, ja niistä ei tarvitse sen tähden luopua, niin kuin hallitus ehkä aikoo tehdä lähiaikoina.

Herra puhemies! Vaikka ymmärrän, että tämä ed. Seppäsen tekemä lausuma on aika pitkälle populistinen, totean, että se kahdelta osin noudattaa näitä suuntaviivoja, joita edellä mainitsin tarpeellisiksi toimenpiteiksi. Tässä todetaan, että lainanottovaltuuden lisääminen on hyväksyttävissä oleva toimenpide tässä tilanteessa, ja toiseksi, että suurituloisille annettavia verohelpotuksia leikataan budjetin tasapainottamiseksi. Kun tässä on edes nämä kaksi osaa, jotka ovat välttämättömiä tässä tilanteessa, niin eduskuntaryhmämme kannattaa ed. Seppäsen tekemää lausumaehdotusta.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä kristillisten edustaja esitti hyvin monia supistamismahdollisuuksia. Minä kiinnostuneena seurasin Seinäjoella sunnuntaina heidän puolueensa kokousta, jossa he näkyivät esittäneen, että kaikki supistukset, mitä on tehtävä, on tehtävä puolustusmäärärahoista. Minua hämmästyttää kovasti se kaksinaamaisuus, mitä kristillinen puolue maanpuolustuksen ja kansallisen riippumattomuuden osalta eduskunnassa esittää ja kentällä toista puhuu.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemen puheenvuoron erääseen ajatukseen on pakko yhtyä, kutsuttakoon sitä vaikka kristillissosialidemokraattiseksi näkökulmaksi. Nimittäin annoin itselleni selvitystehtävän, kun täällä hetki sitten ed. Sasi totesi, että suurituloisille annettavan verohelpotuksen osalta on kysymys hyvin marginaalisista asioista. Näin ei asianlaita ole. Ensi vuoden tilanne on nimittäin se, että valtion tuloveron kevennys kohdentuu yli 200 000 markkaa vuodessa ansaitseville siten, että se muodostaa summan 1,2 miljardia markkaa. Näin suuresta summasta on kysymys, ja katson, että on kohtuullista todeta tämä asia täällä.

En paljasta mitään salaisuutta, kun totean, että myös sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä käsitellessään valtion raha- ja säästökysymyksiä totesi sen, että olisi harkittava myös suurituloisten veronalennusta juuri siinä hengessä kuin ed. Seppäsenkin kannanotossaan ehdottaa. Kysymys on nyt vain siitä, miten kokoomus on valmis tulemaan vastaan meitä sosialidemokraatteja tässä suurituloisille annettavassa suuralessa.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Gustafssonille haluan ensin näkin todeta, että hänen väitteensä siitä, että se, että ylintä tuloveroprosenttia pudotetaan 43:sta 39 prosenttiin, merkitsisi 1,2 miljardin markan tulonmenetystä, ei taatusti pidä paikkaansa. Puhutaan kymmenistä miljoonista eikä miljardeista, koska koko asteikkoalennus kautta linjan merkitsee inflaatio- ja kaikkine tarkistuksineen noin 5 miljardin markan kevennystä, joten ed. Gustafssonin luvut ovat taatusti virheellisiä.

Sen lisäksi haluan korostaa sitä, että voi olla, että vuonna 1991 verrattuna vuoteen

1990 kaikkein suurituloisimmilla tuloverotus voi jonkin verran, aavistuksen verran, kevennyä enemmän kuin muilla ryhmillä. Mutta jos otetaan koko verouudistuksen vaikutus huomioon, niin tässä suhteessa verouudistuksen kokonaisvaikutus jakaantuu hyvin tasaisesti kaikkiin tuloryhmiin.

Haluan myös korostaa sitä, että ensi vuona myös veropohjaa laajennetaan, mikä tietysti osuu kaikkein eniten ylimpään tuloryhmään, ja siellä on mm. myyntivoittoverotuksen kiristäminen yhtenä elementtinä. Täytyy ottaa kokonaisuus huomioon eikä vain yhtä osasta, jotta päästään arvioimaan asiaa oikeudenmukaisesti. Tämä siis merkitsee sitä, että verouudistuksen kokonaisvaikutus huomioon ottaen suurituloisten verotus veroasteena, prosentteina, ei ole sen edullisempi kuin muissakaan tuloryhmissä.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puhuttaessa verotuksesta mukana on myös oikeudenmukaisuuden ja moraalisen aspekti, ja se tulee valitettavan harvoin esiin.

Mutta kun pyysin vastauspuheenvuoron ed. Gustafssonin puheenvuoron johdosta, haluan todeta, että on tietysti erittäin hyvä ja mielenkiintoista ja miellyttävää kuulla, että sosialidemokraatit kantavat huolta tästä asiasta ja toivovat, että kokoomus olisi valmis muuttamaan suurituloisten verotusta entisen kaltaiseksi eikä näitä alennuksia tulisi. Mutta tietysti on raaka tosiasia, joka on syytä tässä sanoa, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on ymmärtääkseni budjetin teon yhteydessä hyväksynyt sen, että suurituloiset saavat tuon veronalennuksen, enkä ole nähnyt mitään käytännön toimia, että tämä kanta käytännössä muuttuisi, vaikka hurskaita toivomuksia tietysti voidaan esittää.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun minä puhun heinäseipäistä, ed. Sasi puhuu heinäkasasta, joten toistan vielä: Minä tarkistin lukuni "talouspoliittiselta neuvonantajaltani". Ne pitivät varmasti paikkansa. Ensi vuoden valtioveron kevennys merkitsee 2,5 miljardin markan suuruisia summia, josta noin 1,2 miljardia kohdentuu yli 200 000 markkaa vuodessa ansaitseville. Tämä on minusta merkittävä tulonsiirto hyväituloisille.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä ed. Seppäsen perustelulausemaan ja ed. Sasin puheenvuoroon liittyen olisin todennut, että hallituksen asteikkoesityksethän merkitsevät ensi vuodelle sitä, että jos nykyisiin, tällä hetkellä vielä voimassa oleviin asteikkoihin tehtäisiin inflaatiotarkistukset ja verrattaisiin niitä ensi vuoden hallituksen esityksiin, niin käytännössä päädyttäisiin tilanteeseen, jossa 40 000 markkaa vuodessa ansaitsevan kohdalla verotus kiristyy 9 markalla ja 360 000 markkaa vuodessa ansaitsevan kohdalla verotuksen kevennys on muistaakseni 3 markkaa vaille 8 000 markkaa vuodessa. Kyllä totta on se, että kevennykset näin ollen painottuvat hyvin tuntuvasti suurimpiin tuloluokkiin, joskin epäilen hieman ed. Gustafssonin lukemia miljardimääristä, mitä hän esitti.

Arvoisa puhemies! Kuten jo aiemmin täällä on todettu, keskusta tulee sekä TVL:n että asteikkolain kohdalla esittämään omat, hallituksen esityksiä oikeudenmukaisemmat ja paremmin erityisesti keskituloisiin painottuvat kevennysehdotuksensa, mutta ei sen sijaan pidä realistisena näiden miljardiauukkojen paikkaamisessa sitä, mitä ed. Seppänen ponnessaan esittää.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Sasi antaa täällä täysin väärää tietoa verouudistuksen tulonjakovaiikutuksista. Minä ymmärrän sen, koska hän perustaa tietonsa hallituksen tutkimuksiin ja hallituksen tutkimukset tässä asiassa ovat harhaanjohtavia. Nimittäin hallitus ei ole tutkinut verouudistuksen tulonjakovaiikutuksia siltä osin kuin tulot ylittävät runsaan 250 000 markkaa. Hallitus on käsitellyt kaikki ne tulonsaajat, joiden tulot ovat yli 250 000 markkaa, yhtenä ryhmänä ja katsonut, että siinä ryhmässä olisi samanlaisia tulonjakovaiikutuksia kuin jos tulonjakovaiikutuksia kuvaava viiva jatkuisi lineaarisena sen pisteen yli, mutta kuitenkin verohelpotukset ovat erinomaisen suuria 250 000 markan yläpuolella ja siellä on parisataatuhatta ihmistä hallituksen tietojen ja meille esitettyjen laskelmien mukaan.

Tässä mielessä hallitus ei ole tutkinut niitä tulonjakovaiikutuksia, jotka ovat kaikkein suurimmissa tuloluokissa, jonne nämä vaikutukset ulottuvat, ja siltä osin siellä saadaan enemmän, kuin ed. Sasi nyt antaa ymmärtää,

verohelpotuksina hallituksen harjoittaman veropolitiikan seurauksena. Tämän takia mielestäni on täysin perusteltua antaa tämä perustelulausuma, koska se osoittaa sen suunnan, mistä säästäminen pitäisi aloittaa. Tietenkään tällä tavalla saatavat rahat eivät riitä, mutta se antaisi eduskunnan kannan siihen, että suurituloisille annettavat verohelpotukset eivät ole pyhiä. Ei pitäisi antaa suurituloisille verohelpotuksia nyt, kun kansantaloudessa kiristyy, vaan heiltä pitäisi periä veroja samojen perusteiden mukaan kuin aikaisemminkin. En vaadi edes korotuksia tällä lausumalla.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tarkistin veroministerin sihteeriltä, kuinka paljon valtio saa kassaan lisää rahaa, jos ylin prosentti tuloveroista on 43, sen sijaan että se on 39. Näitten laskelmien mukaan se on 58 miljoonaa markkaa, niin ettei sillä valtion tuloja mahdollisesti lisätä. Asteikon alennushan on vastaavasti kuitenkin kompensoitu erilaisilla muitten tulojen kuten myyntivoittotulon verotuksen lisäämisellä niin, että eivät nämä ns. suurituloiset kuitenkaan kovin paljon sen vähempää veroa maksa kuin ennenkään. On ihan turha puhua näistä silloin, kun on kysymys miljardeista markoista.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Gustafssonille haluan todeta, että jos näitä lukuja katsotaan, niin valtion tuloverokevennys ensi vuonna on 5,8 miljardia markkaa luonnollisten henkilöitten osalta. Mitä tulee kunnallisverotukseen, kevenemä on 520 miljoonaa markkaa, varallisuusverotuksen kevenemä on 20 miljoonaa markkaa, ja inflaatiovaikutus valtion tuloverotuton alenemissa on 1,7 miljardia markkaa. Nämä ovat perusluvut, joista lähdetään liikkeelle.

Ed. Tiurin tieto siitä, että 4 prosenttiyksikön alennus merkitsee 58 miljoonaa markkaa, on myös oikea, joten voidaan ehkä todeta, että ed. Gustafssonin luvut ovat melko ilmastatempaistuja.

Herra puhemies! Haluan myös todeta, että ed. Seppäselle, joka on verojaoston jäsen, on jaettu valtiovarainministeriössä tehtyjä laskelmia siitä, mitkä ovat verouudistuksen tulonjakovaikutukset. Jos verrataan vuotta 87 vuoteen 91 ja jos otetaan palkansaajat ja

verrataan, missä tuloryhmissä on saatu kaikkein suurin kevennys, niin se on saatu tuloryhmässä 15 000—30 000 ja yli 350 000, ja sen jälkeen seuraavaksi suurin kevennys on tuloryhmissä 30 000—45 000, eli kevennys painottuu ensi sijassa alapäähän ja ihan ylimpään tuloryhmään. Jos otetaan palkansaajakotitaloudet, kotitalous on kaikkein tärkein, niin suurin verokevennys on tulovälillä 30 000—45 000, 3 prosenttiyksikköä, kun keskiarvo on 1,8 prosenttiyksikköä kevennyksenä. Joten ed. Seppänen voisi lopettaa puheet suurituloisten suosimisesta perustetomina ja katsoa lukuja, jotka meille valtiovarainministeriöstä on jaettu.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Nyt käydään varsin erilaista talouspoliittista keskustelua kuin syyskuussa, kun hallitus antoi eduskunnalle ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksen. Tämä erillaisuus näyttää johtuvan siitä, kun näyttää siltä, että tiedot ovat erilaiset. Mutta miksi tiedot ovat niin erilaiset? Miten valtiovarainministeriö ei ole oikeastaan ollut selvillä tapahtuneesta muutoksesta?

Täällä ministeri Louekoski valittelee, että muutos on ollut yllättävä ja niin nopea, että hän ei ole mistään ollut selvillä eikä valtiovarainministeriö ole ollut selvillä eikä hallitus ole mistään ollut selvillä.

Tämän hallituksen ainoana varsinaisena tehtävänä on ollut saada aikaan Suomessa lama. Siihen on pyritty tietoisesti, vaikka tietysti ministeri Louekoski ympäripyöreästi ei sitä myönnä, tai sitten pallo on niin hukassa, että hän ei ole edes siitä ollut selvillä, mikä hallituksen alkuperäinen tehtävä on ollut.

Entisen ministeri Liikasen perintö on mielenkiintoinen, mitä täällä ministeri Louekoski on yrittänyt hoidella. Yleisesti ottaenhan tilanne on myös tutkimuksen mukaan sellainen, että valtiovallan suhdannepoliittiset toimenpiteet ovat aina jälkijunassa ja niiden vaikutus on aina loppujen lopuksi rajumpi kuin se, mihin pyritään. Silloin kun elvytetään, se saattaa johtaa myös ylikuumenemiseen, niin kuin jossain määrin Suomessa tapahtuikin. Mutta toisaalta sitten, kun pannaan jarruja päälle, niin kuin Holkerin — Paasion hallitus on pannut koko ajan, se johtaa sitten yleensä myös syvempään la-

maan, kuin oikeastaan edes hallitus haluaisi pyrkiä. Niin on nyt käymässä.

On hyvin mielenkiintoista havaita, että valtiovarainministeriö ja hallitus edes ryhtyvät keskustelemaan asiasta vasta sitten, kun valtiontalouteen alkaa heijastua taloudellisia lukemia. Kun välillisten verojen tuottoarvioita täytyy muuttaa, aletaan tajuta, mitä elinkeinoelämässä on tapahtunut. Näin on tosiasiassa, hallitus ei ole mistään ollut selvillä. Suomi ajetaan todella syvälle lamaan.

Yhtenä esimerkkinä näistä mielenkiintoisista vastuuttomista lausunnoista, joilla on ollut suuri vaikutus, on entisen ministerin Liikasen lausunto: ”Älkää ostako asuntoja.” Nyt ei ole pitkiin aikoihin kukaan oikeastaan ostanut asuntoja. Meillä on hyvin suuri määrä vanhoja asuntoja tyhjänä. Tähänkään ei hallitus ole millään tavalla reagoinut. Tämän hallituksen yksi tärkeimpiä tehtäviä oli panna asuntopolitiikka kuntoon. Se on täydellisesti pilattu, jopa niin täydellisesti, että nyt on uusia asuntoja suuria määriä tyhjänä ja erityisesti vanhoja asuntoja. Hallitus ei tee mitään, ei mitään toimenpiteitä, millä se saisi nämä vanhat tyhjät asunnot käyttöön. Se vaatii erityisiä toimenpiteitä. Aika ei salli minun niitä ryhtyä tässä esittelemään, mutta totean, että hallitus tässä suhteessa on täydellisesti epäonnistunut, niin kuin se on epäonnistunut koko talouspolitiikassa.

Ministeri Louekosken tietysti on vaikea tätä myöntää. Hän tietysti ajattelee, että Leppänen puhuu vain mitä puhuu, että sillä ei ole mitään merkitystä, mitä minä puhun. Mutta ministeri Louekoski ei ole mistään selvillä. Se on tosiasia. Hän ei pysty edes keskustelemaan talouspolitiikasta, minä huomaan sen hänen puheenvuoroistaan. Viittaa vain siihen, kun hän sanoi täällä, että nyt ei ole elvyttämisen aika. Siis taas hallitus edes ajattelee elvyttämistä vasta siinä tilanteessa, kun ollaan jo niin syvällä lamassa, että elvytyspolitiikan harjoittaminen kestäisi vuosia.

Siis jotta valtiovallan suhdannepoliittiset toimenpiteet voisivat edes jotenkin tehota, pitää reagoida heti. Siis nyt on se hetki, jolloin hallituksen pitää ryhtyä kiireesti muuttamaan talouspolitiikkaansa, elvyttämään, jos aikoo edes jonkin verran tuloksia saada aikaan.

Totean vain sen, että tällä menolla työttö-

myys alkaa rajusti kasvaa ja päästään melko nopeasti ennätystyöttömyyteen, herra ministeri Louekoski. Ainoa lohdutus työttömille on uusi työllisyyslaki, joka saatiin säädettävä edellisen eduskunnan aikana. Sitäkin tämä hallitus on yrittänyt monella tavalla heikentää, mutta onneksi eduskunta ei ole siihen suostunut. Se on heidän ainoa toivonsa ja lohdutuksensa. Tietenkin kokoomus alkaa kohta julistaa, että työllisyyslaki on huono laki, että sitä on muutettava, se on selvä. Kun työttömyys alkaa kasvaa, ei haluttaisi työttömille saada edes sitä turvaa.

Lopuksi totean vain erään erikoisen tilanteen. Ed. Junnila, joka muistaa asioita pitkältä ajalta, (Ed. Junnila: Ainakin pitäisi muistaa!) on todella taas mielenkiintoinen tilanne. Kokoomus on vallassa. Kokoomus on hallituksessa, ja talouselämä menee sekaisin. Tulee lama. Miten erikoinen, miten ihmeellinen se tilanne voi olla, että se puolue jonka pitäisi huolehtia tässä maassa yrittämisestä, talouselämästä, ajaa yhdessä sosialidemokraattien kanssa politiikallaan kaiken päin mäntyä? Voiko kokoomus enää yrittäjien silmissä tulevissa vaaleissa olla mikään kiinnostava vaihtoehto, ed. Junnila? Minä en uskaltaisi enää kokoomuksen kansanedustajana mennä yrittäjille puhumaan, että tukekaa ja äänestäkää kokoomusta, kun te olette vieneet yrittämisen tähän tilanteeseen.

Suomessa on menossa todella tulojen ja omaisuuden uusjako. Niiden, joilla on velkaa, tuloa ja omaisuutta siirretään pääomapiirien käyttöön. Vanha kokoomus tässä sitten on oikeastaan tullut siihen tilaan, että se tukeekin vain suurpääomapiirejä ja yrittäminen tosiasiaa pannaan matalaksi.

Ed. Junnila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. U. Leppäselä toteaisiin, että Suomi, niin kuin hänkin kai tietää, on erittäin suuressa määrin ulkomaankaupasta riippuvainen maa ja suomalaiset suhdanteet näin ollen suurilla maailmanmarkkinoilla tapahtuneista muutoksista riippuvaisia eikä niinkään paljon siitä, kuka kulloinkin sattuu hallituksessa olemaan.

Ed. Tiuri jo aikaisemmin viittasi niihin muutoksiin, joita Persianlahden tilanne on aiheuttanut. Eivätkä ne ole ainoita suuresta ulkomaailmasta tulevia muutoksia, jotka nykyiseen taloustilanteeseen ovat ratkaisevasti myötävaikuttaneet. En minä tällä halua suin-

kaan torjua sitä väitettä kokonaan aiheettomana, etteivätkö hallituksen toimet vaikuttaisi taloudelliseen tilanteeseen maassa. Totta kai ne vaikuttavat, ja siitä ovat tietysti osaltaan vastuussa ne puolueet, jotka hallituksessa kulloinkin sattuvat olemaan. Mutta kokoomus tässä suhteessa on niitä vähimmin vastuullisia pelkästään senkin takia, että sitä pidettiin 21 vuotta oppositiossa. Tänä aikana meillä oli paljon pahempia lamakausia kuin se, missä me nyt elämme.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Olen sen verran totinen toveri, että kun ed. Sasi sanoi täällä, että väitteeni ja numeroni ovat tuulesta temmattuja, edelleen totean, että näin ei ole. Minulla on kädessäni tulonjakovaikutustyöryhmän raportin liitetaulukko, päivätty 7.9.1990, jossa käsitellään laajan tulon osalta erilaisia tuloluokkia vuoden 1991 verotuksen kohdalta. Tässä selvillä numeroilla todetaan, että valtion tuloveron muutos vuonna 1991 on tuloluokassa 200 000—350 000 695 miljoonaa markkaa, yli 350 000 markkaa ansaitsevien kohdalla tasan 500 miljoonaa markkaa. Tämä tekee yhteensä 1,195 miljardia markkaa. Se on se osa tästä 2,5 miljardista, jonka aiemmin totesin.

Ed. Sasi, jatkakaamme keskustelua junassa matkalla Tampereelle. Mutta näin kertoo liitetaulukko koruttomasti.

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Lopuksi tässä totean, että kun nykyinen hallitus aloitti työnsä 1987 keväällä, henkilökohtaisesti asetin tälle hallitukselle varsin suuria toiveita. Olihan mm. kokoomus ilmoittanut, että kokoomus on kykypuolue. Mutta tällä hetkellä olen tämän hallituksen saavutuksiin erittäin pettynyt. Olen erittäin pettynyt nimenomaan kokoomuksen rooliin. Kuvittelin, että kokoomuksesta löytyy talousmiehiä johtamaan tätä hallitusta, talousmiehiä nostamaan Suomen talous sille tasolle, missä sen tulisi ollakin. Mutta jäljet ovat nyt pelottavat. On käynyt kokonaan päinvastoin kuin kuvittelin. On erittäin hyvä, että SMP huomasikin lähteä tästä hallituksesta pois.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Mitä tulee tähän hallitukseen, niin minä olen kyllä erittäin suurella mielenkiinnolla pannut merkille, että ed. Junnilastakin on tullut sociali-

demokraatti tämän hallituksen myötä. Uskoin, että hän olisi niitä viimeisiä kokoomuslaisia, jotka säilyttäisivät selkärankansa suhteessa sosialidemokratiaan ja muihin tällaisiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin.

Mitä tulee ed. Sasin ja ed. Gustafssonin täällä käymään keskusteluun, siinä kyllä paljastui se suuri ongelma, joka erilaisissa tilastoissa on ja jonka avulla kokoomus on johtanut suomalaisia harhaan. Nimittäin kokoomus puhuu prosenteista, ikään kuin ne kuvaisivat tuloeroja. Ed. Gustafsson puhuu markoista, siitä, mitä näiden prosenttien sisällä on. Ed. Sasi sanoo, että suurimman hyödyn ovat saaneet pienituloiset, joiden tulot olivat kenties 35 000 markkaa vuodessa. Siellähän 1 prosenttiyksikkö on silloin 350 markkaa. Toinen suuri ryhmä, joka oli saanut näitä verohelpotuksia, ovat 350 000 markkaa ja sitä enemmän ansaitsevat: siellä 1 prosenttiyksikkö on 3 500 markkaa. Minä ihmettelen, että kovin kummallisella tavalla tasa-arvoisia ovat ne, joiden saamat verohelpotukset ovat 3 500 markkaa, verrattuna niihin, jotka saavat 350 markkaa. Tältä pohjalta eivät kyllä tuloerot kavennu. Tämä on se kokoomuksen suuri huiputus, johon hallitus kokonaisuudessaan myös osittain on syypää: puhutaan prosenteista. Kun olen esittänyt perustelulausuman, toivoisin, että edettäisiin sillä linjalla, että suurituloisten saamia verohelpotuksia käsiteltäisiin markkoina eikä prosenteina, koska markkoja ne ovat ja vain markoilla on ostovoimaa.

Ed. Sasi: Herra puhemies! Viimeisenä puheenvuoronani taatusti tässä asiassa haluan vain todeta sen, että ed. Gustafssonin laskelmat pohjautuvat siihen, että ensi vuonna suurimpia tuloryhmiä verotettaisiin tämän vuoden asteikkojen perusteella. Tietysti tällä tavalla päädytään tähän tulokseen, mutta ei ole mitään mieltä laskea näin. Itse olen puhunut siitä, että jos ylimpään tuloryhmään ei verokevennystä tehdä 43:sta 39 prosenttiin, puhutaan noin 50 miljoonasta markasta. Jos kahden suurimman tuloryhmän osalta ei tehdä mitään muutoksia ja heitä verotetaan oman erillisen, tämänvuotisen taulukkonsa mukaisesti, päästään näihin tuloksiin. Onhan toki selvää, että näillekin ryhmille pitäisi ainakin inflaatiotarkistus antaa kuten kaikille muillekin. Näin ollen ed. Gustafssonin lukemat eivät ole millään mielellä tarkoituk-

senmukaisia eivätkä relevantteja tässä asiassa.

Haluan ed. Seppäselä vain todeta, minkä tähden prosentit ovat tärkeitä tässä asiassa. Koska inflaatio etenee suhteellisesti eli prosentteittain, siitä syystä myös mm. inflaatio-tarkistukset, jotka ovat aina merkittävin osa verokevennyksistä, tehdään prosentteittain. Myöskin palkkaratkaisut tehdään pääsääntöisesti prosentteittain. Myös on perusteltua laskea verotuksen kokonaisvaikutukset nimenomaan veroastelukuina eli prosentteittain eikä markkoina.

Ed. Junnila: Herra puhemies! Ed. Seppänen kunnioitti minua mitenkään perustelematta väitteellä, että minustakin olisi tämän hallituksen aikana tullut sosialidemokraatti. Tämä on sentään aika lievä nimitys verrattuna siihen, että kollegaani kokoomuksessa, ed. Mäki-Hakolaa, on hänen omassa vaalipiirissään kuulemma yleisesti nimitetty Punaiseksi Pentiksi. Luulen, että molemmat olemme, sekä ed. Mäki-Hakola että minä, yhtä hyviä kokoomuslaisia tämän hallituksen aikana kuin ennen sitäkin. Minun käsitykseni sosialidemokraattisesta sosialismista on sama, minkä Länsi-Saksan liberaalien puheenjohtaja kreivi Lambsdorf on äsken sanonut, nimittäin että sosialidemokratiakin, tämä ihmiskasvoinen sosialismi, on kuitenkin sekin vain hyvin naamioitu paholainen.

Ed. Rinne: Herra puhemies! Ei kai vain edustajatoveri Seppänen kuvittele, että kokoomus olisi kiinnostunut kansantaloudesta. Kokoomus on tietysti kiinnostunut yksityistaloudesta. Nyt siellä on sitten suunniteltu ohjelmaa, josta en oikein tiedä, onko se ekososiaalinen talous vai egososiaalinen talous. Luulen, että se on egososiaalinen talous eli itsekkyyttä kai se tarkoittaa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Haluan ed. Kettuselle vielä sanoa: Se, että te tällä hetkellä kun vaalit ovat kolmen kuukauden päästä edessä, yritätte ripittäytyä menneistä vuosista ja vierittää syyt talouspolitiikasta vain nykyisten hallituspuolueitten harteille, ed. Kettunen, ei tule onnistumaan!

Te myöskin kannatte täyden vastuun siitä, että Suomesta on tullut näiden vuosien aikana maailman kallein maa; että meillä kokonaisveroaste on korkeammalla kuin historian

aikana kertaakaan ollut; että kansantalouden velka on suurempi kuin koskaan historian aikana; ja että lainakorot ovat reaalisesti meillä ilmeisesti maailman korkeimpia. Ed. Kettunen, te kannatte vastuun näistä talouspoliittisista virheistä, joilla tähän tulokseen on tultu. Erityisesti suuren virheen olette tehneet siinä, että olette niin luottaneet kokoomuslaisiin herroihin, että heiltä löytyy joku talousviisaus. On yllättävää, että näin pitkän aikaa kesti nähdä, mihin tämä hallitustaival lopulta johtaa.

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Kun kuuntelee ed. Pekkarisen puheita, voi vain todeta sekä kokoomuksesta että keskustalaisista, että on olemassa sekä veijareita että pyhimyksiä. Kyllä muistutan ed. Pekkarista siitä, että Suomen keskusta on ollut hallituksessa 60 vuotta eikä keskusta myöskään voi paeta vastuuta.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ed. Pekkarisen listaan haluan lisätä vielä sen, että miesmuistiin Suomen suurituloisilla ei ole ollut niin pienet verot kuin tänä päivänä. Tämä ulottuu niin kauas kuin minä muistan, 70-luvun alkupuolelle. Kun nyt on kysymyksessä budjetin tasapainottaminen seuraavana vuonna, niin toivoisin, että SMP voisi olla sillä linjalla, että jos jossain säästetään, niin säästetään siinä, millaisia verohelpotuksia annetaan niille, joilla on paras veronmaksukyky. Se on mielestäniärkevin säästöohjelma eikä sitä paitsi kohdistu kehenkään pienen ihmisen sillä tavalla, että heidän etujaan leikattaisiin.

Toivoisin kyllä, että SMP voisi olla tämän perustelulausuman takana. Se ei ratkaise yksin Suomen kansantalouden ongelmia, mutta se osoittaa, mihin suuntaan verotusta pitäisi kiristää tilanteessa, jossa kansantalouden laskukausi on uhkaamassa ja sen maksajiksi ovat joutumassa kansalaiset eri tavoilla riippuen siitä, millaisia ovat heidän tulonsa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Helteen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunnan saamien selvitysten mukaan hallitus on arvioinut valtion lainanottotarpeen liian alhai-

seksi sekä vuonna 1990 että vuonna 1991. Hyväksyessään lainanottovaltuuden lisäämisen vuoden 1990 budjetin tasapainottamiseksi eduskunta edellyttää, että hallitus toimittaa eduskunnalle sellaiset muutosehdotukset vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitykseen, että budjettia ei tarvitse tasapainottaa yksinomaan lisälainanottovaltuuksin vaan että hallituksen vuodeksi 1991 ehdottamia suurituloisille annettavia tuloverohelpotuksia leikataan budjetin tasapainottamiseksi.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lainanottovaltuudet hyväksytään.

Lainanottovaltuuksien kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 140 jaa- ja 25 ei-ääntä; poissa 34. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

### 3) Ehdotus laiksi eräitä elintarvikkeita koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 127

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51

Suuren valiokunnan mietintö n:o 172

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

### Keskustelu jatkuu:

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Toetan, että nyt on kysymys sellaisesta lakiehdotuksesta,

jolla muutetaan eräiden elintarvikkeiden alkutuotevähennysten kertoimia alaspäin. Se tarkoittaa sitä, että lailla lisätään elintarvikkeiden liikevaihtoverorasitusta, joka johtaa elintarvikkeiden hintojen kohoamiseen. SMP ei voi hyväksyä tässä tilanteessa elintarvikkeiden hintojen korottamista nimenomaan verotusta lisäämällä.

Herra puhemies! Ehdotan valiokunnan mietintöön liitettyyn I vastalauseeseen viitaten, että lakiehdotus hylättäisiin. Mikäli ed. Pekkarinen jo edellisessä istunnossa teki hylkäysehdotuksen, niin toimikoon tämä minun ehdotukseni siinä tapauksena kannatuksena.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Tässä on nyt kysymyksessä laki, jolla nostetaan lihan hintaa 200 miljoonaa markkaa vuodessa, jotta saataisiin rahoitettua kansaneläkeläisille annetut pienet korotukset, emmekä me voi tällaista kytkykauppaa hyväksyä.

Tältä osin olen myös lain hylkäämisen kannalla. Jos ed. Pekkarinen ei ollut ehdottanut hylkäämistä, vaan sitä ehdotti ed. Kettunen, niin minä kannatan siinä tapauksessa ed. Kettusen ehdotusta.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Jos on niin kuin luulen, että tein ehdotuksen lakiehdotuksen hylkäämisestä, niin pysyn sannassani, arvoisa puhemies, edelleenkin.

Me olisimme toki toivoneet, että viikonloppuun aikana hallitusryhmistä olisi löytynyt ymmärtämystä ajatukselle, että suomalaisten elintarvikkeiden verotusta ei lähdetäisi korottamaan lihan osalta 200 miljoonalla markalla ja maitotuotteiden osalta 400 miljoonalla markalla. Nyt on näköjään käynyt niin, että hallitusryhmissä ei neuvotteluvalmiutta ole. Se on valitettavaa. Siitä syystä uudistan hylkäysehdotukseni.

Lausun iloni, arvoisa puhemies, samalla siitä, että SMP sen jälkeen, kun oli kaksi kertaa aiemmin niiden 3,5 vuoden korpivaeluksen aikana korottamassa maitotuotteiden liikevaihtoverotusta, on tässä yhteydessä ilmoittanut olevansa meidän kanssamme samaa mieltä.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Me myöskin kiinnostuksella seurassimme keskustapuolueen puolue-eliitin kokoontumista viime viikonvaihteessa ja odotimme savumerkkiä sieltä, niin

että ns. säästölakeihin ja budjetin kattamiseen, mikä äsken oli esillä, olisi annettu jonkinlainen järkevä kannanotto. Jos joku odotti, pettyi pahasti. Monet eivät odottaneet eivätkä pettyneet lainkaan. Tuli nähdä, si, minkälainen painoarvo opposition ja nimenomaan keskustaopposition puheille budjetin kattamisen osalta on annettava.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä tulee keskustan kantaan säästötoimenpiteiden suhteen, olemme johdonmukaisesti jo vuoden 1988 keväästä lähtien olleet sitä mieltä, että talouspolitiikan suuntaa on korjattava ja ryhdyttävä myös toimenpiteisiin julkisten menojen säästämiseksi. Se, että asetamme sille myös tiettyjä reunaehtoja, on mielestäni täysin luonnollista. Ihmettelen, jos esimerkiksi sellaiset reunaehdot, joilla turvataan aluepolitiikan teho ja peruspalvelujen säilyminen sekä perusturvan kehittäminen tai asuminen säästämisen oloissakin, niukissakin oloissa, eivät kelpaa. Ihmettelen sitä suuresti.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuten ed. E. Aho sanoi, keskusta on johdonmukaisesti eduskunnassakin vaatinut julkisten menojen säästämistä. Herra puhemies, aivan yhtä johdonmukaisesti keskusta on vastustanut joka ikistä yksittäistä säästöehdotusta.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakolalle jouuu toteamaan, että häneltä, jos keneltä, olisi odottanut tässä yhteydessä ymmärtämystä ja hyvin myönteisen linssin läpi tapahtuvaa tarkastelua niiden keskustan puoluevaltuuskunnan päätösten suhteen, jotka pyhän aikana julkistettiin. Näin siksi, että ed. Mäki-Hakola käänsi takin kahden kuukauden aikana hyvin perusteellisesti nurin. Kun hän kovin sanoin moitti meitä keskustan eduskuntaryhmän jäseniä kaksi kuukautta sitten, viime viikon torstaina hän puhui samaa kieltä kuin keskustan edustajat kaksi kuukautta aikaisemmin. Kun ed. Mäki-Hakola on havainnut, että hallituksen talouspolitiikka on vikaraiteilla ja on itse vaatimassa ainakin ajatuksellisesti korjauksia siihen, niin olisi kuvitellut, että hän vähän myönteisemmin meidän tarjouksiimme suhtautuu.

Ed. Hokkanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin vain todeta, että tämänkin asian käsittely osoittaa, että keskustapuolue on kiinnostunut puhumaan säästämisestä, mutta se ei selvästikään ole kiinnostunut itse säästämisestä.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä tulee käsiteltävänä olevaan asiaan eli lihan alkutuotevähennyksen heikentämiseen ja sitä kautta lihatuotteiden verotuksen kiristämiseen, tähän on esimerkki siitä, kuinka hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat säästäneet täällä. Tämä ei ole hallituksen aikaansaannos, vaan tämä on hallituspuolueiden eduskuntaryhmien aikaansaannos. Siinä on esimerkki siitä, mihin hallitusryhmät ovat säästämisen tiellä pystyneet.

Keskusta olisi ollut valmis myös lakisäästeisten menojen karsintaan ja säästämiseen, kunhan olisi päästy sosiaalisesti oikeudenmukaiseen tapaan ja kestävään yhteistyöhön eikä olisi lähdetty etenemään valtiosäännön muuttamisen tiellä. Näillä ehdoilla olisimme olleet siihen valmiita. Meidän näyttömme on kyllä säästämisestä tältä syksyltä parempi tähän mennessä ainakin kuin hallituspuolueiden eduskuntaryhmillä.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pekkarisen puheenvuoroa on kiinnostava kuunnella samoin kuin ed. E. Ahon. Hehän ovat yhdestä suusta esittäneet, millä tavalla menoja olisi lisättävä ja millä tavalla tuloja olisi vähennettävä. Tämä on kiinnostava ratkaisu siihen asiaan, josta tänä päivänä on keskusteltu.

Valtiovarainministeri Louekoski: Herra puhemies! Tämä on hyvin mielenkiintoinen asia todella siinä suhteessa, että ehdotuksen takanahan on tarve rahoittaa eräitä budjettimenoja.

Alkutuotevähennyksen pieni lievennys, josta nyt on kysymys, on tarkoin harkittu myös ajankohdan suhteen. Nimittäin maataloustuottajien edustajat ovat runsaasti olleet hallituksen puheilla siitä, että meillä on nyt melkoinen naudanlihan ylituotanto, ja pyytäneet kovasti, että sitä vietäisiin ulkomaille, totta kai, valtion tuella. Jos sitä on niin runsaasti, eikö olisi jonkinlainen solidaarisuus ja kuluttajaystävällisyys nyt vaatimassa,

että tämä pieni tuottajavähennys ylituotannon aikana hyväksyttäisiin ja annettaisiin kuluttajille se etu, mikä tästä tulee ja toisaalta säästettäisiin valtion menoja. Tämä olisi hyvin selkeälinjainen ratkaisu, ja sen takia hallitus tällaisen ehdotuksen on hyväksynyt.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Hallitus on valinnut keinokseen paikata budjettiin tullutta aukkoa todella elintarvikkeiden hintojen korottamisen. Tämä on sikäli hyvin ristiriitainen, nimittäin palautan mieliin sellaisen päivämäärän kuin 20.6. tänä vuonna, jolloin hallitus julkisti suurieleisesti elintarvikkeepoliittisen ohjelmansa, ja tämän ohjelman yksi pääsanoma oli se, että hallitus pyrkii kaikin tavoin omilla toimillaan estämään elintarvikkeiden hintojen korotuksen. Nyt vain kysyn, kuinka on käymässä. Juuri hallitus on tekemässä ratkaisua, jonka hallituspuolueiden eduskuntaryhmät hyväksyvät ja jolla, niin kuin täällä on moneen kertaan todettu, nostetaan yli 300 miljoonalla markalla elintarvikkeiden hintoja.

Jos todella sosialidemokraatit haluavat lunastaa ne vaatimukset, että Suomessa elintarvikkeiden hintoja pitää laskea, niin ensimmäisenä keinona tulee käyttää sitä, mikä on helpoin, eli poistaa elintarvikkeilta liikevaihtoverorasitus, aivan kuten mm. Englannissa on tehty.

Ed. Jurva: Herra puhemies! Kannatan ed. Kettusen tekemää hylkäysehdotusta.

Ed. Laine: Herra puhemies! Tämän esityksen hyväksyminen merkitsee lähes 500 miljoonan lisäkustannuksia maito- ja liha-tuotteisiin. Mikäli esitystä ei hyväksytä, voidaan jää varsinainen laki, johon nähden tämä vajaan 500 miljoonan lisärasitus kuluttajille nyt muodostuu. Kun otetaan huomioon, että eduskunta jo päätti hallituksen esityksestä korottaa liikevaihtoveroa 17 prosentista 17,5 prosenttiin, yhteisvaikutus lähentelee jo kahta miljardia.

Rouva puhemies! Kun puhemies äsken ei esitellessään tätä asiaa todennut ed. Pekkarisen viime kerralla tekemää hylkäysehdotusta, niin vahvistan sen, että ed. Pekkarinen on tehnyt jo viime viikolla hylkäysehdotuksen. Tanaan tuon ehdotuksen on tehnyt edelleen ed. Kettunen. Kaiken varmuuden vakuudeksi minä kannatan molempia ehdotuksia.

Ed. E. Aho: Arvoisa puhemies! Tämä käsiteltävänä oleva asia on mahdollisimman huono paikka hallitusryhmien edustajille käydä opettamaan keskustaa siitä, miten säästämistä tulisi toteuttaa, koska, niin kuin hyvin tiedämme, tämä on seuraus hallitusryhmien toimenpiteistä, joilla ennen budjetin eduskuntakäsittelyn alkua lisättiin budjetin menoja.

Mitä tulee alkutuotevähennyksen alentamisen vaikutuksiin, eivät ne, ministeri Louekoski, vaikuta tuottajiin, vaan ne vaikuttavat kuluttajiin. Kuluttajat maksavat lisääntyneinä liikevaihtoveroina sen, mitä tällä ratkaisulla valtiolle hankitaan. Eli tällä suoraan korotetaan ruoan hintaa. Kaikkien mainostama kallis ruoka tulee Suomessa vielä kalliimmaksi nyt tehtävän ratkaisun jälkeen. Tässä mielessä on turha puhua tuottajavähennyksestä, vaan on nähtävä suoraan tämän vaikutukset kuluttajan kukkaroon.

Keskusta on valmis säästötoimenpiteisiin, mutta niiden pitää kohdistua oikeudenmukaisesti. Tämä laki ei kohdistu oikeudenmukaisesti vaan rasittaa kaikkein eniten juuri pienituloisinta väestöä, ennen kaikkea lapsiperheitä.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ministeri Louekosken puheenvuorosta saa sellaisen käsityksen, että lihan ylituotannon ulosviennin rahoitus olisi kiinni siitä, voidaanko tämä lihan alkutuotevähennyksen huonontaminen elikkä liikevaihtoveron kiristäminen käytännössä toteuttaa.

Arvoisa puhemies ja arvoisa ministeri! Näinhän ei asianlaita ole. Nykyinen maataloustulolaki säättää, niin kuin me molemmat, ministeri, tiedämme, että tietyn rajan ylittävän tuotannon osalta valtiolle kuuluu tuo vastuu, eikä se laki säädä, että nimenomaan lihan alkutuotevähennys- tai liikevaihtoverojärjestelmän kautta ulosvienti tulisi rahoittaa. Eli tämmöistä johtopäätöstä ei missään tapauksessa voi tehdä. Tämä yksinkertaisesti merkitsee sitä, että erään keskeisen elintarvikkeen liikevaihtovero nousee sanotulla 200 miljoonalla markalla vuodessa.

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Ministeri Louekoski yrittää opettaa eduskunnalle jotakin uutta matematiikkaa, kun hän kertoo, että kun lihan liikevaihtoverokohtelua kovennetaan, niin siitä tuleekin

yhtäkkiä kuluttajalle edullista. Sentään normaalin aritmetiikan mukaan ei voi olla kuluttajalle edullista, jos liikevaihtoveroa korotetaan, yleensä siitä lihan hinta nousee. Mutta minä ymmärrän, että valtiovarainministeri, kun ottaa huomioon eräitä muita tällaisia imaginaarisia tekijöitä, saattaa löytää uusia yhtälöitä. Mielenkiintoisia opetuksia, herra ministeri!

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kettunen ed. Seppäsen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ahonen, Ajo, Ala-Harja, Backman, von Bell, Björkstrand, Bärlund, Dromberg, Elo, Gustafsson, Hacklin, Hietala, Hilpelä, Hokkanen, Hurskainen, Häkämies, Ikkala, Jansson, Joenpalo, Jouppila, Junnila, Järvenpää, Järvisalo, Kalima, Kalliomäki, Karkinen, Kautto, Kekkonen, Knuuttila, Kohijoki, Korkia-Aho, Kärhä, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Laitinen, Lamminen, Lapiolahti, Laurila, Lax, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Luttinen, Melin, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäki-Hakola, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nyman, Paakkinen, Paavilainen, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puisto, Pystynen, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Rehn, Renlund, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Saastamoinen, Salolainen, Sasi, Savela, Savolainen, Skinnari, Taina, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki,

Wasz-Höckert, Viinanen, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Aittoniemi, Alaranta, Almgren, Anttila, Apukka, Astala, Fred, Haavisto, Hautala, Helle, Huuhtanen, Ikonen, Jokinen, Jokiniemi, Joutsensaari, Juhantalo, Jurva, Jääteenmäki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kemppainen, Kettunen, Kietäväinen, Koistinen, Kokko, Kääriäinen, Laine, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Löyttyjärvi, Majala, Mattila, Moilanen, Mäkelä, Männistö, Nieminen, Paloheimo, Pekkarinen, Pelttari, Pokka, Pulliainen, Puska, Renko, Riihijärvi, Ryynänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Seppänen, Sillanpää, Siuruainen, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Tenhiälä, Tähkämaa, Uitto, Wahlström, Vihriälä, Virolainen, Vistbacka, Vähäkangas ja Väistö.

"Tyhjää" äänestävät edustajat Malm ja Westerlund.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Alho, Andersson, Antvuori, Björklund, Donner, Halonen, Heikkinen, Hetemäki-Olander, Holvitie, Hämäläinen, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jääskeläinen, Kanerva, Kasurinen, Kuuskoski-Vikmatmaa, Laaksonen, P. Lahtinen, Miettinen, Mäkipää, Ollila, Paasio, Perho, Pesälä, Puhakka, Puolanne, Rauramo, Saarinen, Soininvaara, Suominen, Särkijärvi, Taxell, Tenilä, Viljanen, Väyrynen ja Väänänen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 66 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 37. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

#### 4) Ehdotus laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 129

Toivomusaloite n:o 89

Valtiovainvaliokunnan mietintö n:o 60

Suuren valiokunnan mietintö n:o 189

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

#### Keskustelu:

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! Hallitus on ottanut sellaisen linjan, että suurituloisille tuloveroa alennetaan ja tilalle kerätään sitten varat valtion budjetin katteeksi välillisillä veroilla, mm. liikevaihtoveroilla, ja lisäksi polttoaineveroilla ja tällä moottoriajoneuvoverolla, joka tällä hetkellä on eduskunnan kolmannessa käsittelyssä.

Nämä moottoriajoneuvoverot eli kansankielellä dieselverot ovat sikäli ikäviä veroja, että näitä joutuvat maksamaan niin henkilöautoilijat, kuorma-autoilijat kuin muutkin liikennöitsijät. Hallitus ehdottaa ensi vuodelle dieselveroihin eli moottoriajoneuvoveroihin varsin suuria korotuksia, mm. henkilöautojen dieselveroja esitetään korotettavaksi noin 30 prosentilla, mikä on tässä tilanteessa, kun tiedämme, että polttonesteiden hinnat myös ovat kohonneet, varsin mittava korotus.

Jos hallitus olisi tyytynyt kohtuullisiin korotuksiin, SMP:n eduskuntaryhmäkin olisi pystynyt sen nielemään, mutta tämä korotus

on mielestämme täysin kohtuuton ja johtaa ennen kaikkea siellä, missä on pitkät matkat, mahdottomaan tilanteeseen.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla ehdotan, että nyt käsittelyssä oleva lakiehdotus moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta hylättäisiin.

Siltä varalta, että eduskunta lakiehdotuksen hyväksyy, ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa: "Eduskunta toteaa, että ammattikäytössä oleviin kuorma-autoihin kohdistuva dieselverojärjestelmä on tällä hetkellä epäoikeudenmukainen, koska veroa joudutaan maksamaan silloinkin, kun ajoneuvo ei ole käytössä. Siksi eduskunta edellyttää hallituksen pikaisesti selvittävän, miten nykyinen dieselverojärjestelmä voitaisiin korvata sellaisella uudella järjestelmällä, joka ottaisi paremmin huomioon ajoneuvokaluston käyttöasteen."

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kettusen tekemää hylkäysehdotusta.

Samalla ehdotan, että mikäli hallituksen esitys hyväksytään, niin siinä yhteydessä eduskunta hyväksyisi perustelulausuman, joka on kirjattu mietintöön liitettyyn II vastalauseeseen ja joka perustelulausuma kuuluu: "Eduskunta edellyttää, että hallitus antaisi eduskunnalle esityksen kevyen polttoöljyn käytön sallimisesta linja-autoliikenteessä."

Arvoisa puhemies! Perustelulausuman taustalla on se tosiasia, että linja-autoliikenteen kannattavuus heikoimmin liikennöidyillä, lähinnä haja-asutustyyppisillä alueilla on hyvin vaikeaa ja huonoa tällä hetkellä. Niinpä käytännössä on tapahtunut sitä, että linja-autovuoroja on lakkautettu tuon tyyppisiltä alueilta kannattamattomina hyvin suuressa määrin.

Olisikin monella tavalla perusteltua, että linja-autoliikenteen näin ollen sallittaisiin käyttää verotonta polttoainetta. Sitä kautta voitaisiin alaa tukea oikeudenmukaisimmalla ja yksinkertaisimmalla tavalla. Tällä tavalla joukkoliikenteen säilyttämiseen ja kehittämiseen osoitettava määräraha jäisi koskemaan pelkästään peruspalvelutasoista joukkoliikennettä, eli tällä tavalla menetellen saataisiin kohdennettua tuki linja-autoliikenteelle juuri sinne, missä sitä eniten tarvitaan, eli

pitkien matkojen haja-asutusalue liikenteen tukemiseen.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi haluan kannattaa ed. Pekkarisen juuri tekemää perustelua koskevaa lausumaehdotusta. Lisäksi, arvoisa puhemies, ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavasti:

”Dieselpolttoainetta käyttävät ajoneuvot aiheuttavat käydessään karsinogeenisia hiukkas- ja muita saastepäästöjä, joita ei voida poistaa katalysaattoreilla. Sen sijaan dieselaajoneuvot (muun muassa traktorit ja linja-autot) voidaan saada merkittävästi ympäristöystävällisemmiksi, jos niissä käytetään energianlähteenä rypsiöljyä. Tuottamalla rypsiöljyä nykyisillä ylituotantopelloilla voidaan noin 250 000 peltotehtaan saada kokonaistaloudellisesti suhteellisen edullisesti järkevään käyttöön. Dieselaajoneuvot, jotka käyttävät rypsiöljyä energianlähteenä, kannattaa tällöin vapauttaa moottoriajoneuvoverosta.

Eduskunta edellyttääkin hallituksen valmistelevan moottoriajoneuvoverolain muuttamiseen tähtäävän lakiesityksen, jonka mukaan rypsiöljyä polttoaineena käyttävät dieselaajoneuvot vapautetaan moottoriajoneuvoverosta.”

Perustelujen osalta muutenkin viittaa niihin puheenvuoroihin, joita olen käyttänyt lakiehdotuksen aikaisempien käsittelyjen yhteydessä.

Ed. Paloheimo: Rouva puhemies! Liikennepolitiikassa on periaatteessa kysymys kahdesta asiasta: kannustetaanko raideliikennettä vai maantieliikennettä ja kannustetaanko joukkoliikennettä vai yksityisautoilua. Monestakin syystä, joista ympäristöpäästöt, turvallisuus, ihmisten ajankäyttö ja luonnonvarojen säästäminen ovat vain eräitä, on syytä kannustaa sekä raideliikennettä että joukkoliikennettä. Tämä edellyttää silloin raideliikenteen kaikkinaista tukemista lainsäädännöllä ja henkilöautoliikenteen topputelua.

Yksi asia on tietysti selvä: on parempi verottaa autojen käyttöä kuin niiden omistamista. Lakiehdotusta ei kuitenkaan pidä hylätä siitä syystä, että polttoainevero tänään ei ole lainkaan sillä tasolla, että se vaikuttaisi merkittävästi liikenteen pitkän tähtäyksen kehitykseen.

Näin ollen en kannata lakiehdotuksen hylkäämistä. Kannatan ed. Pulliaisen perustelulausumaehdotusta.

Ed. Tenhiälä: Rouva puhemies! Kannatan ed. Pekkarisen ponsiehdotusta.

Haluan todeta lisäksi, että hän perusteli sitä, että linja-autoliikenteen kustannukset ovat nousseet hyvin jyrkästi ja aiheuttaneet monenlaista hankaluutta linja-autoliikennöinnille. Mutta niin ikään samanaikaisesti linja-autojen keskimääräiset käyttöiät ovat kasvaneet, ja tämä on melkoinen ongelma tällä hetkellä. Jos ajatellaan liikenneturvallisuutta, linja-autojen keskimääräistä käyttöikää pitäisi pystyä alentamaan ja näin pystyttäisiin linja-autot pitämään käyttöturvallisempina. Tämän vuoksi olisi tähdellistä, että linja-autot saisivat kulkea kevyellä polttoöljyllä ja tällä tavalla tulisi tasapuolisesti tueksi linja-autokustannuksia ympäri maata.

Ed. Jurva: Arvoisa puhemies! Kannatan molempia ed. Kettusen ehdotuksia.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Olen jo viime lumilla eli vajaa vuosi sitten tehnyt toivomusaloitteen, joka koskee ammattiautoilijoiden työttömyysaikana kärsimästä epäoikeudenmukaisuudesta, joka on aivan konkreettinen ongelma monille varsinakin maakunnissa ammattiaan harjoittaville autoilijoille, kun raskas dieselvevo painaa päälle silloinkin, kun ajoja ei ole ja tuloja ei silloin myöskään ole. Tähän epäkohtaan olen puuttunut toivomusaloitteella n:o 89, ja nyt valtiovarainvaliokunta on tämän aloitteen käsitellyt mutta esittänyt valitettavasti sen hylkäämistä.

Arvoisa puhemies! Vastoin valiokunnan kantaa toivomusaloitteeseen ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan ponnin: ”että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin dieselvevon palautuksen järjestämiseksi autoilijayrittäjille siltä ajalta, jona heidän autonsa on työn puuttumisen vuoksi seisomassa.”

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kankaanniemen ehdotusta toivomusaloitteen hyväksymisestä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kettunen ed. Pekkarisen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsitellyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Pekkarinen on ed. Pulliaisen kannattamana ehdottanut II vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Ed. Kettunen on ed. Jurvan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta toteaa, että ammattikäytössä oleviin kuorma-autoihin kohdistuva dieselverojärjestelmä on tällä hetkellä epäoikeudenmukainen, koska veroa joudutaan maksamaan silloinkin, kun ajoneuvo ei ole käytössä. Siksi eduskunta edellyttää hallituksen pikaisesti selvittävän, miten nykyinen dieselverojärjestelmä voitaisiin korvata sellaisella uudella järjestelmällä, joka ottaisi paremmin huomioon ajoneuvokaluston käyttöasteen."

Ed. Pulliainen on ed. Paloheimon kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Dieselpolttoainetta käyttävät ajoneuvot aiheuttavat käydessään karsinogeenisia hiukkas- ja muita saastepäästöjä, joita ei voida poistaa katalysaattoreilla. Sen sijaan dieselajoneuvot (muun muassa traktorit ja linja-autot) voidaan saada merkittävästi ympäristöystävällisemmiksi, jos niissä käytetään energianlähteenä rypsiöljyä. Tuottamalla rypsiöljyä nykyisillä ylituotantopelloilla voidaan noin 250 000 peltotehtaaria saada kokonaistaloudellisesti suhteellisen edullisesti järkevään käyttöön. Dieselajoneuvot, jotka käyttävät rypsiöljyä energianlähteenä, kannattaa tällöin vapauttaa moottoriajoneuvoverosta. Eduskunta edellyttääkin hallituksen valmistelevan moottoriajoneuvoverolain muuttamiseen tähtäävän lakiesityksen, jonka mukaan rypsiöljyä polttoaineena käyttävät dieselajoneuvot vapautetaan moottoriajoneuvoverosta."

Ed. Kankaanniemi on ed. Almgrenin kannattamana ehdottanut, että toivomusaloitteen n:o 89 ponsi hyväksyttäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestykset ja päätökset:

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin on äänestettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai raukeamisesta.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

R. Aho, Ahonen, Ala-Harja, Apukka, Astala, von Bell, Bärlund, Dromberg, Elo, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Helle, Hieta, Hilpelä, Hokkanen, Hurskainen, Häkämies, Ikkala, Joenpalo, Jokinen, Järvenpää, Järvisalo, Kalima, Kalliomäki, Karkinen, Kautto, Kekkonen, Kempainen, Knuuttila, Kärhä, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Laine, Laitinen, Lamminen, Lapiolahti, Laurila, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Luttinen, Löyttyjärvi, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäki-Hakola, Männistö, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Ollila, Paakkinen, Paavilainen, Paloheimo, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puisto, Pulliainen, Pystynen, Rajamäki, Rantanen, Rehn, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Saastamoinen, Sasi, Savela, Savolainen, Seppänen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Taina, Tennilä, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uitto, Uusukainen, Wahlström, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Westerlund, Viinanen, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Zyskowitz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, Aittoniemi, Alaranta, Almgren, Anttila, Fred, Hautala, Huuhtanen, Ikonen, Jokiniemi, Joutsensaari, Juhantalo, Jurva, Jääteenmäki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kettunen, Kietäväinen, Koistinen, Kokko, Kääriäinen, Lehtosaari, P. Leppänen, U. Leppänen, Majjala, Mattila, Moilanen, Mäkelä, Nieminen, Pekkarinen, Pelttari, Pokka, Puska, Renko, Riihijärvi, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Sillanpää, Siuruainen, Tenhiälä, Tähkämaa, Vihriälä, Vistbacka ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ajo, Alho, Andersson, Antvuori, Backman, Björklund, Björkstrand, Donner, Halonen, Heikkinen, Hetemäki-Olander,

Holvitie, Hämäläinen, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Jouppila, Junnila, Jääskeläinen, Kanerva, Kasurinen, Kohijoki, Korkia-Aho, Kuuskoski-Vikatmaa, Laaksonen, P. Lahtinen, Lax, Malm, Melin, Miettinen, Mäkipää, Nyman, Paasio, Pesälä, Puhakka, Puolanne, Ranta, Rauramo, Renlund, Saarinen, Salolainen, Soininvaara, Suominen, Särkijärvi, Taxell, Urpilainen, Wasz-Höckert, Viljanen, Virolainen, Väyrynen ja Väänänen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 47 ei-ääntä; poissa 52. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestys ed. Pekkarisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Pekkarisen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 81 jaa- ja 66 ei-ääntä; poissa 52. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Kettusen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Kettusen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 85 jaa- ja 62 ei-ääntä; poissa 52. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Pulliaisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Pulliaisen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 81 jaa- ja 62 ei-ääntä; poissa 56. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Ensimmäinen varapuhemies: Loppu on äänestettävä toivomusaloitteen n:o 89 ponnin hyväksymistä tarkoittavasta ed. Kankaanniemen ehdotuksesta.

Joka yhtyy valiokunnan hylkäävään ehdotukseen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on toivomusaloitteen ponsi hyväksytty.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 88 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 53. (Koneään. 7)

Eduskunta on yhtynyt valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

## 5) Ehdotus laiksi sähkölain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 203

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61

Suuren valiokunnan mietintö n:o 190

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

### Keskustelu:

Ed. Tenhiälä: Rouva puhemies! Käsiteltävänä on sähkölain muuttaminen. Tähän lakiin on tarkoitus ottaa täsmällinen valtuussäännös, jonka nojalla kauppa- ja teollisuusministeriöllä ja Sähkötarkastuskeskuksella olisi oikeus antaa vaaran ja häiriön välttämiseksi määräyksiä. Kauppa- ja teollisuusministeriö antaisi määräykset, joilla on yleistä merkitystä, ja Sähkötarkastuskeskus yksityiskohtaiset teknisluonteiset määräykset sekä näiden toimeenpanoon ja valvontaan liittyvät määräykset.

Kauppa- ja teollisuusjaoston käsitellessä tätä asiaa ilmeni lakiehdotuksen 6 §:ssä, jossa näitä määräyksiä annetaan, paljonkin toivomisen varaa ja keskustelun aihetta, koska on katsottu, että Sähkötarkastuskeskuksella, joka on julkisoikeudellinen yhteisö, on samalla oikeus antaa sitovia normeja mutta

myös itse suorittaa valvontaa. Tämä herätti sen tyyppisen ajatuksen, että pitäisi entistä paremmin selvittää ja seurata asiaa, minkä seurauksena kauppa- ja teollisuusjaosto esitti mietintöön pontta, jonka valtiovarainvaliokunta sittemmin hyväksyi. Tämän vuoksi tässä ponnassa todetaan, että "valiokunta edellyttää hallituksen seuraavan, että Sähkötarkastuskeskuksen päätöksenteossa ei käytetä sähkölaissa Sähkötarkastuskeskukselle säädettyjä valtuuksia siten, että estetään uusien kilpailijoiden alalle pääsyä tai vaikeutetaan jo alalla olevien kilpailijoiden toimintaa".

Tämä lähti ennen kaikkea pitkälti siitä, että Sähkötarkastuskeskukseen eivät kuulu kaikki ne, joilla on mahdollisuuksia tuoda erilaisia laitteita tai kojeita. Jotta näiden asema ei heikkenisi tässä tilanteessa, on tärkeätä, että tätä seurataan. Kauppa- ja teollisuusjaosto käsitellessään tätä asiaa pyysi hyvin monta selvitystä ja sai niitä ja siltä pohjalta päätyi tähän esitykseen, joka valiokunnassa sitten niin ikään hyväksyttiin yksimielisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

## 6) Ehdotus laiksi valtiokonttorista

Kolmas käsittely  
Hallituksen esitys n:o 238  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 180

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

## 7) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistöjen vaihdosta valtion ja Arkkitehtitoimisto Veikko Juntunen Ky -nimisen kommandiittiyhtiön välillä

Kolmas käsittely  
Hallituksen esitys n:o 245  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 181

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

## Poisto päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 8) asia.

## 9) Ehdotus laiksi lääninoikeuslain 11 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely  
Hallituksen esitys n:o 220  
Talousvaliokunnan mietintö n:o 11  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 184

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**10) Ehdotukset laiksi kaavoitusalueiden ja-  
kolain, rakennuslain ja kiinteistörekisterilain  
3 §:n muuttamisesta**

Kolmas käsittely  
Hallituksen esitys n:o 35  
Lakialoite n:o 14/1988 vp.  
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 29  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 185

Ensimmäinen varapuhemies: Toi-  
sessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esityk-  
seen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt  
hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotuk-  
set hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä te-  
kemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisäl-  
tyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely juliste-  
taan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**11) Ehdotukset laiksi maanmittauslaitokses-  
ta, laiksi jakolain muuttamisesta ja laiksi  
kaavoitusalueiden jakolain 2 a §:n 3 mo-  
mentin kumoamisesta**

Kolmas käsittely  
Hallituksen esitys n:o 199  
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 30  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 186

Ensimmäinen varapuhemies: Toi-  
sessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset  
voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely juliste-  
taan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**12) Ehdotus maaseutuelinkeinolaksi**

Kolmas käsittely, ainoa käsittely  
Hallituksen esitys n:o 66  
Toivomusaloitteet n:ot 792/1987 vp. se-  
kä 596, 615 ja 641/1988 vp.  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö  
n:o 15  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 191

Ensimmäinen varapuhemies: En-  
sin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuus-  
dessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa  
käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan  
nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään  
ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

**Keskustelu:**

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies!  
Maaseutuelinkeinolaki on laaja kokonaisuus,  
ja siltä odotetaan sen toteutuksen muodossa  
merkittävää potkua maaseudun kehittämi-  
seen. Tämä lainsäädäntö muodostaa yhtenäi-  
sen kokonaisuuden maatalouden ja maaseu-  
dun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edis-  
tämiseksi. Sillä uudistetaan maatalouteen liit-  
tyvää tukilainsäädäntöä.

Valiokunta kävi varsin tiiviin käsittelyn  
muodossa perusteellisesti esityksen läpi ja  
varsin yksimielisesti, huolimatta vastalauseis-  
ta, teki myöskin muutoksia, jotka kosketta-  
vat lukuisia lain pykälää.

Erityisesti lain pykälissä muutettiin keinos-  
toon liittyviä kohtia. Muun muassa keinoissa  
2 §:ssä otettiin mukaan myös vesialueet maa-  
alueiden ohella. Mietinnössä korostettiin li-  
säksi myös vuokraperusteista maan luovut-  
tamista. Tältä osin täytyy sanoa, että kes-  
kustan vastalause osoittaa kyllä vanhakan-  
taista lähestymistapaa maaseudun kehittämi-  
seen. Nimenomaan maatilahallituksen mah-  
dollisuus luovuttaa vuokraamalla maata  
yrittäjälle, jos hän on pienimuotoista elinkei-  
notoimintaa harrastava yrittäjä tai maaseu-  
tu yrittäjä, antaisi mahdollisuuden pienem-  
mällä velkapääomalla lähteä liikkeelle ja olisi  
pitkälti vaikuttamassa laajentuen vuokraus-

periaate myöskin sukupolvenvaihdesta edistävällä tavalla. Tältä osin valiokunnan enemmistön tahto oli ihan vilpittömästi auttaa maaseudun elinvoimaisuutta myöskin taloudellisesti edullisemmalla luovutusmuodolla eli vuokrauksella.

Edelleen lain perusteissahan lähdetään siitä, että pyritään jatkuvan kannattavan toiminnan harjoittamiseen maaseudulla. Tässä mielessä tätä taloudellista edellytystä arvioidaan. Tältä osin kuitenkin valiokunta korosti sitä, että arviointia ei edellytetä, jos kysymyksessä on asuntorahoitus, työ- tai ympäristönsuojelun kannalta tarpeellinen investointi, ja tämä periaate laissa muutoinkin aika voimakkaasti esiintyy, eli ympäristökysymykset on otettu erityisesti huomioon lainoituksessa ja tuen myöntämisessä.

Merkittävänä pidän myös 10 §:ään tullutta uutta momenttia, jossa maaseutupolitiikka osana aluepolitiikkaa korostuu. Aluepolitiikasta annetun lain perusteella määrätyillä erityisalueilla tämän lain mukaan tuki voidaan myöntää korotettuna. Se on omalta osaltaan tukemassa maaseutu- ja aluepolitiikan saman suuntaista vaikutusta.

Myöskin tulkintaa ovat paljon herättäneet sisällä oleva erilaiset tukianomukset, vanhan lainsäädännön mukaiset. Tältä osin valiokunta lähti siitä, että avustus- ja lainahakemukset käsitellään loppuun voimassa olevia lakeja edelleen soveltaen.

Eräät asiat herättivät valiokunnassa keskustelua. Niissä ei päästy kaikilta osin sosiaalidemokraattien esittämiin tuloksiin.

Ensinnäkin asuntolainoitusta koskevien ohjeiden hajanaisuus ja koko asuntolainoitujärjestelmä oli mielestämme tässä laissa epäonnistunut. Soveltuvien osin niin asuntokuin maatilahallituksen asuntolainoituksessa täytyisi pystyä soveltamaan tässä maassa samanlaisia periaatteita ja ohjeita. Sama koskee myöskin peruskorjauspykälää. Meillä on vuodelta 79 laadittu ja 84 tarkistettu eläkeläisten asuntojen peruseränseläslaki, jossa 65 täyttäneille eläkeläisille on mahdollisuus edullisia peruseränseläslainoja myöntää. Ei olisi tarvittu välttämättä tähän lakiin erillistä 24 §:ää, joka periaatteessa sisällöltään on täsmälleen samanlainen. Valiokunta liittikin tähän lausuman, että yhteensovitus täytyy tältä osin selvittää.

Myöskin olisimme halunneet enemmän korostaa 8 §:ssä mainitun henkilökohtaisen

edellytyksen eli koulutuksen osalta sitä, että lain tulisi kannustaa koulutukseen ennemmin kuin kriterioida sitä, onko henkilöllä, joka avustuksia anoo, riittävä koulutus. Koulutus tulisi kytkeä myöskin maaseutututukseen, koulutusvelvoite ja koulutustuki.

Varsin vilkasta keskustelua käytiin myös 4 §:stä, jossa me sosialidemokraatit olisimme halunneet selkeästi erikoismaatalouden osalta mainittavan broilerintuotannon. Tämä ei valiokunnan enemmistölle kelvannut ja se kirjattiin mietintöön siten, että määritelmällä 4 §:ssä tarkoitetaan broilerintuotantoa. (Ed. Rinne: Poliittisia broilereita?)

Tämä liittyy laajempaan pohdintaan siitä, että meillä maaseutupolitiikassa ja maatalouspolitiikassa erityisesti on tuettu perinteisesti niitä tuotantosuuntia, joissa on ylituotantoa ja miljardikylvöä vientitukiin. Perinteinen maatalouspolitiikka on viljavuorten ja rasvavuorten kasvattamista. Ne tuotantoalat, jotka eivät vaadi miljardien vientitukea, eivät ole olleet erityisen suojelun kohteena maatalouspolitiikassamme. Tämä on virheellinen lähtökohta, koska juuri näihin meidän pitäisi panostaa maaseudun elinvoimaisuuden ja jo kansallista ja kansainvälisten ylituotannon purkupaineiden takia. Tässä suhteessa erikoismaatalous on tärkeä.

Tältä osin on muutoinkin edetty lainsäädännössä. Kun sosialidemokraatit viisi vuotta sitten silloiselle keskustapuolueen maatalousministerille esittivät herukanviljelijöiden ja herukaviljelyn saattamista satovahinkolain piiriin, emme saaneet minkäänlaista vastakaikua. Tämän hallituksen aikana juuri viime viikolla valiokunnasta pois saatu satovahinkolaki sisältää muuten nyt vahinkokorvausten piirissä herukanviljelyn. Valiokunnassa vielä lisättiin lausuma, että myöskin mansikan ja omenan tuottajat jatkossa tulisi saattaa saman satovahinkolain korvausten piiriin.

Hyvin paljon myöskin maataloustuessa on perinteisesti ollut ongelmana se, missä vedetään raja. Avustuksia myönnetään, eikä välttämättä, vaikei käyttötarkoitusta noudateta ja avustuksen myöntötarkoitusta, niitä takaisin kovin hyvin ole aina peritty. Eli tässä on tämä vaikea, monimutkainen tukijärjestelmä. Sen valvonta on ollut vaikeaa, ja jopa väärinkäytöksiä on tapahtunut, kun maatalous- ja tulevat maaseutupiirit eivät

niitä pysty kunnolla valvomaan. Maatilahallitus on myöntänyt eräissä keskusteluissa, että kontrolli ei riitä ja epäkohtia on tukien käytössä. Tähän kiinnitimme huomiota, että tuen saamisen edellytyksenä on oltava riittävä asuminen tilalla, yrityksen toiminta jnp.

Toisaalta laissa kokonaisuudessaan, sen valmistelussa, on näkynyt, että vanhojen lakien soveltajat ovat tehneet valmistelutyötä. Ei ole ollut uudenlaista otetta maaseutupolitiikkaan valmistelussa. Tästä ehkä johtuu aika paljolti valiokunnan muutosten suuri määrä. Tämä näkyy myös siinä, että asetuksissa yleensä määritellään esimerkiksi asuminen toiminnan läheisyydessä, maatalouden harjoittajan asumisen etäisyys jnp. Maatilahallituksen normit ovat olleet hyvin keinotekoisia: sanotaan jyrkästi 2 kilometriä tai jotain vastaavaa. Valiokunta halusi tähän joustavuutta ja nykyaikaisempaa lähestymistapaa etäisyyksien joustavammaksi tulkinaksi.

Yleisesti ottaen katsoisin, että kun otetaan myöskin rahoituspuoleen, korkotukilainoihin ym., liittyvät ratkaisut, mm. ulkomaanvaluutan käyttömahdollisuudet ja monet muut, mitä tässä yhteydessä valiokunta on tehnyt, niin valiokunta on varsin merkittävästi pysynyt maaseutuelinkeinolain toimivuutta parantamaan. Mutta siitä huolimatta on vielä monia rakenteellisia asioita tehtävä ja saatava nimenomaan päätoimisesti maataloudesta elävien asema jatkossa entistä enemmän korostumaan. Asetuksessa on todella, kuten luonnoksessa, säädettävä se, että ne, jotka saavat merkittävästi tuloja maatalousyrityksen ulkopuolelta, on saatava lain soveltamisen piiristä pois. Näin asetuksessa on luonnosteltukin.

Edelleen lain tehokas toteuttaminen tulee erityisesti edellyttämään maatalouden ylituotannon vientitukien purkua ja siitä säästyviä varoja on käytettävä maaseutuelinkeinolain ja yleensä maaseutu- ja aluepolitiikan ja myös sosiaaliturvan ja eläketurvan parantamiseen tässä maassa, niin maalla kuin kaupungissa. Tältä osin maatalouspolitiikan korjaamisen tarve korostuu, siis maaseutuelinkeinolain toteuttamisen kannalta.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rajamäki syytti keskustaa vanhakantaisuudesta, kun keskustaa arvosteli hallituspuolueiden mietintöön

liittämää ponsilauselmaa, jossa vaaditaan pitkäaikaisten vuokrasopimusten selvittämismahdollisuutta. Kyllä nyt on, ed. Rajamäki, sillä tavalla, että sosialidemokraatit ja kokoomus tässä asiassa edustavat vanhakantaisuutta. Itäisessä naapurissamme parhaillaan puretaan sitä järjestelmää, missä yhteiskunta on omistanut maat, ja pyritään nimenomaan yrittäjyyden pohjalta rakentamaan sielläkin perheviljelmät. (Ed. Rinne: Siellä tapettiin sosialidemokraatit vuonna 1917!) On aivan käyttökelpoinen järjestelmä, että on mahdollisuus saada lisää maata vuokralle, mutta vuokramaan varaan viljelijä ei voi investointejaan yksinkertaisesti rakentaa.

Jos vuokrasopimus olisi maatilahallituksen käytössä, niin sen jälkeen tuotantopoliittisista syistä saatettaisiin äkisti vuokrasopimukset sanoa irti kantamatta sen enempää huolta viljelijästä, minkälaiseen tilanteeseen hän sen jälkeen joutuu. Tätä taustaa vasten ei tällä ponsilauselmalla Suomeen toivottavasti torpariviljelmiä rakenneta.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttilan mustavalkoinen ajattelutapa on todella järkyttävä eikä lupaa hyvää maaseutupolitiikan tehostamiselle tässä maassa. Siinä näkyy juuri se vanhakantainen lähestymistapa, millä maataloutta on ennenkin harjoitettu. Nimenomaan luovutusmuodoissa vuokrauksen korostaminen on maaseutuyrittäjälle myös sallittava vaihtoehto. Maatilahallituksella ja yrittäjällä, hän voi olla myös muu kuin maatalousyrittäjä — maaseutuelinkeinolaki, ed. Anttila, tarkoittaa muutakin pienimuotoista yritystoimintaa — on oltava keskenään mahdollisuus sopia myös yrittäjän pääomia vähemmän vaativasta maan vuokrausvaihtoehdosta ja monista muista lähtökohdista. Miksi te ette anna mahdollisuutta lähteä edullisemmin liikkeelle, vaan pitää ottaa kallista korkorahaa ja velkaa ja lähteä sillä liikkeelle? Varsinkin tällaisessa taloudellisessa tilanteessa vuokraus olisi paljon parempi.

Hyvin paljon sukupolvenvaihdoksissa näkyy juuri maanomistuksen korostamislähtökohta. Esimerkiksi Belgiassa pääosa viljelystä tapahtuu vuokramailla. Siitäköhän johtuu, että siellä tilojen hinnat ja hehtaarihinnot ovat erittäin alhaiset, ja siitäköhän osin johtuu, että ruokakin on todella huomattavasti edullisempaa kuin tässä maassa?

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäelle toteaisin ensinnäkin, että käytössäni on maatilahallituksen tilasto, jossa on kerrottu, minkälaista vuokraa maatilahallitus ja maatalouspiirit perivät niistä maista, jotka maatalouspiiri vuokraa eteenpäin siksi ajaksi, kunnes käyttösuunnitelma maan käytöstä on valmistunut. Tilastossa on todella korkeita vuokramääriä, yli 4 000 markkaa hehtaarilta on korkein. Ei tätä kautta myöskään mitään ilmaista maata ole jaettavissa. Tämä lähtee yksinkertaisesti siitä vaatimuksesta, jonka valtioneuvosto, jossa sosialidemokraatit ovat mukana, on säätänyt, eli maatilahallituksen pitää hoitaa maaomaisuutta niin, että siitä saadaan mahdollisimman suuri taloudellinen hyöty.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnassa käydyn keskustelun toistaminen täällä ei ole ehkä kovin järkevää, mutta sanoisin, että hyvin paljon vuokrauksen hintaa nostaa tietysti käytön vähälukuisuus ja se, että meillä nimenomaan peltoalan hinta on noussut pilviin tukijärjestelmän ja maataloustulon seurauksena. Tästä johtuen myös vuokraus on erittäin kallista.

Ed. Jokiniemi: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys maaseutuelinkeinolaiksi on kolmannessa käsittelyssä. Eduskuntahan sai lakiesityksen käsiteltäväkseen 5 päivänä kesäkuuta kuluvaa vuotta, vähän ennen kesälomalle lähtöään. Maa- ja metsätalousministeri Pohjala oli luvannut antaa lakiesityksen heti vuoden alussa. Näin mm. asianomaisella erikoisvaliokunnalla olisi ollut erinomaista aikaa sitä kevään aikana käsitellä. En tiedä, mistä viive johtuu, mutta joka tapauksessa näinkin perustavaa laatua olevaa lakia jouduttiin käsittelemään yhdessä hyvinkin kiireellisten budjettilakien kanssa.

Lakiesitys on keskeisin maatilatalouden rahoitusta ja rakennekehitystä koskeva laki. Uudella lailla korvataan jo yli kymmenen vuotta voimassa ollut maatilalaki, laki maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä sekä valtioneuvoston päätökset käynnistystuen maksamisesta nuorille viljelijöille — näistä käytetään myös nimitystä starttiraha — laki maataloustuotevarastojen korkotukilainoituksesta sekä osa valtioneu-

voston ja kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksiin perustuvasta pienyritystuesta.

Maa- ja metsätalousvaliokunta paneutui lakiesitykseen varsin perusteellisesti kiireisestä syksystä huolimatta ja kuunteli lukuisan joukon asiantuntijoita.

Uudessa lakiesityksessä hallitus siirtää huomattavasti valtion rahoitusosuutta nykyisestä valtion lainoituksesta pankkien hoidettaviksi ns. korkotukilainoiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että nuo varat on asiakkaan saatava omasta pankistaan ja valtio maksaa korkosubventioita kyseiselle pankille.

Keskusta vastalauseessaan edellytti, että valtion lainaa edelleenkin myönnettäisiin lisämaan ostoon ensimmäisellä ja toisella vyöhykkeellä eli nimenomaan Pohjois- ja Itä-Suomen alueella, missä tuotantoedellytykset ja myös rahoitusmahdollisuudet ovat heikoimpia. Samaan asiaan liittyy myös valtion maanostotoiminta, joka on runsainta juuri kyseisellä alueella. Uuden lain mukaan myös maa, minkä valtio on hankkinut lisäalueeksi olemassa oleville tiloille, lainoitetaan ainoastaan korkotukiluotoilla. Vaikka tulevaisuudessa maaseutupiiri jollekin lisäalueeksi tällaisen alueen antaa, niin hänen on rahoitus haettava rahalaitoksesta. Tähän saakka nämä on kokonaan rahoitettu maatilatalouden kehittämisrahaston varoilla eli velkasuhde on syntynyt suoraan valtioon. Tämä on ilmeinen heikennys olemassa olevaan tilanteeseen.

Ed. Rajamäki puuttui äsken puheenvuorossaan juuri siihen, jotta pitäisi olla valtiolla vuokraamismahdollisuus ja pitäisi enemmän tähän suuntaan tätä asiaa kääntää. Se edellyttäisi kyllä, että kehittämisrahaston varoja lisättäisiin todella huomattavasti nykytilanteesta. Ensi vuoden budjettiin esitettiin siirtomäärärahoja ainoastaan 10 miljoonaa markkaa. Tälle vuodelle oli vielä 250 miljoonaa markkaa siirtomäärärahoja, joista kumminkin viime kevään lisätalousarviossa otettiin jo kerran hyväksyttyjä varoja 70 miljoonaa markkaa pois. Miustan, että kun kysyin ministeri Pohjalalta asiaa käsiteltäessä, kuinka näin voidaan tehdä, hän sanoi, että nämä rahat kyllä riittävät. Välittömästi, kahden viikon kuluttua, maatilahallitus asetti täydellisen lainojen hakukiellon. Se siitä.

Nykyisessä maatilalain mukaisessa lainoituksessa korot ovat kiinteät sekä valtion lainoissa että korkotukilainoissa. Hallituksen

esityksen mukaan korkotukilainojen korot tulevat liikkumaan kulloisenkin korkotason mukaan. Käyvästä korosta, minkä asiakas on pankkinsa kanssa neuvotellut, valtio maksaisi puolet ja asiakas maksaa toisen puolen. Minkäänlaista alue- ja tilakokoporastusta ei ole kuten nykyisin.

Keskustan vastalauseessa edellytettiin kiinteäkorkoisuutta myös korkotukilainojen osalta. Ajatellaanpa vain, että nyt käypä korkotaso on 13—15 prosentin luokkaa ja kuitenkin lainaa myönnettäessä edellytetään hyvinkin tarkkoja kannattavuuslaskelmia ja maksuvalmiuslaskelmia. Miten esimerkiksi nuori viljelijä voi talouttaan suunnitella, koska edes korkotasosta ei ole tietoa kovin pitkältä ajalta?

Keskustan vastalauseessa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että tiukat tilan vähimmäiskoko- ja kannattavuusvaatimukset eivät saisi johtaa heikoimpien maaseutualueiden autioitumiseen. Tämä edellyttää joustavuutta eläkejärjestelyissä. Nyt hallitus on nostamassa esimerkiksi sukupolvenvaihdoseläkkeen edellytyksenä olevaa maatilalan vähimmäiskokoa 12 peltotehtaan nykyisen 5—8 peltotehtaan sijasta eli kaksinkertaistamassa normaaliviljelyssä olevan tilan vähimmäiskokovaatimuksen. Tätä pienemmiltä tiloilta tulevaisuudessa luopujat eivät saa sukupolvenvaihdoseläkettä. Tämä on aika raju korotus.

Luopumiseläkelain uudistamisessa pellon metsitysvaihtoehdossa olennainen maatilarakenteen huononeminen on poistettu eläkkeen saamisen esteenä. Kun nyt antaa vain metsityssitoumuksen, voi metsittää pellot, sijaitsevat ne millaisella paikalla hyvänsä. Minkäänlaisia ehtoja tämän suhteen ei enää aseteta. Siitä huolimatta valtio maksaa luopumiseläkkeen.

Nykyisin voimassa olevan lain mukaan on luopumiseläkkeelle päässyt, jos maan on myynyt naapurilleen lisäalueeksi tai myynyt maatilahallitukselle. Jos sillä ei ole ollut käyttöä, on edellytetty, että sen on metsittänyt. Siinä on ollut se ehto, että mikäli se on todella olennaisesti huonontanut maatilarakenteen kehittämistä paikkakunnalla, luopumiseläkkeelle ei ole päässyt.

Tämä laki tuli voimaan jo vuonna 1974. Tiedän, että se on ollut erinomainen laki nimenomaan elinkelpoistettaessa jäljelle jääviä tiloja. Olen käytännössä tehnyt tätä työtä ja luulen tietäväni sen suhteellisen tarkkaan,

mutta nyt nämä edellytykset on poistettu. Luopumiseläkkeeseen on liittynyt tuotannon ohjauksen ohella myös rakenteen parantaminen ja nyt tämä rakenteen parantaminen on kokonaan jätetty pois, vaikka se sisältyy lain 1 §:ään.

Keskusta ei ole tarvinnut perustelulausemia. Viitataan niihin kannanottoihin, mihin valiokunta yksimielisesti päätyi ottaessaan kantaa tämän lain toimintaedellytyksiin. Lainaan suoraan valiokunnan mietinnöstä:

”Julkisen rahoituksen osalta maaseutuelinkeinolain asianmukainen toteuttaminen riippuu ratkaisevasti vuotuisen valtion tulo- ja menoarvioon otettavista määrärahoista. Osa julkisesta rahoituksesta varataan valtion tulo- ja menoarviossa siirrettäväksi maatalouden kehittämisrahastoon ja sitä kautta käytettäväksi maaseutuelinkeinolain mukaisiin tarkoituksiin. Osaksi toimenpiteet rahoitetaan suoraan valtion tulo- ja menoarvion kautta. Valiokunta edellyttää, että vuosittain jo valtion tulo- ja menoarvioesitykseen varataan mm. vapautuvista vientitukivaroista riittävät määrärahat maaseutuelinkeinolain tavoitteiden toteuttamisen turvaamiseksi.”

Tämä tarkoittaa, että olipa kuinka hyvä laki hyvänsä, mutta sille ei anneta käyttövoimaa eli varoja, niin se jää kuolleeksi kirjaimiksi. Olen henkilökohtaisesti todella syvästi huolestunut ensi vuodenkin rahoituksen osalta. Nyt jo siirtyviä lainoja jää kolmattasataa miljoonaa markkaa, jotka on hoidettava rahoituksesta päältä, ja täydellinen lainojen hakukielto on ollut voimassa jo puoli vuotta. En tiedä, mistä ne varat sitten todella saadaan, koska hallitus ei niitä esitä. Vuosittain näyttää, että ne eivät ole seuranneet edes inflaatiota, vaan konkreettisesti markkamäärät pienenevät siitä, mitä ne esimerkiksi kuluvana vuonna ovat.

Kiinnittäisin yhteen lauseeseen vielä huomiota, mikä minusta velvoittaa hallitusta: ”Valiokunta edellyttääkin, että lain vaikutuksia ja sen soveltamista seurataan tarkkaan, sekä että tarvittaessa ryhdytään seurantalulosten mukaisiin tarpeellisiin toimenpiteisiin.”

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Jokiniemen käsitykseen siitä, että varoja olisi saatava lisää maatalouden kehittämisrahastoon. Mutta mielestäni niiden kohdentaminen olisi syytä

painottaa nykyistä enemmän maatalousmaan hankintaan eikä painopistettä enää pitää lisämetsien hankinnan suunnalla. Kun tiedämme, että maatiloja tulee väheneeseen seuraavan vuosikymmenen aikana kymmeniätuhansia yksiköitä, eivät mitkään rahat riitä niiden tilojen kaikkien metsämaiden hankkimiseen jaettavaksi uudelleen viljelijöille lisämaiksi, mutta peltomaiden ja peltopinta-alan lisäämiseen olisi mitä keskeisin perustelu nyt, nimenomaan kun puhumme maatalatalouden kannattavuuden parantamisesta.

Ehkä tässä yhteydessä voin eräänä tämän torppariunen näkijänä huomauttaa siitä, että valiokunnan kannanotto vuokramaasta kohdistui pelkästään lisäpeltomaan vuokraperiaatteen tarkistamiseen ja vaihtoehdon arvioimiseen, eikä ollut missään tapauksessa tarkoitus perustaa kokonaisia uusia tiloja vuokrauserusteiksi. Tästä nyt on turhaa väitellä sen enempää. Keskustapuolueen valiokunnan edustajat ovat halunneet vain vääntää valkoista mustaksi, ja sehän heille passaa.

Ed. Savela: Rouva puhemies! On varmasti monia asioita, jos entistä käytäntöä maatalouden suhteen noudatettaisiin, jotka käsiteltävänä olevassa laissa ovat toisin kirjoitetut ja tarkoitetut toisella lailla toteutettavaksi. Nämä kuitenkin, niin kuin ed. Jokiniemi varmasti hyvin sen tietää, nykytilanteessa ovat välttämättömiä, ja me näissä asioissa olemme olleet varsin yksimielisiä silloin, kun me olemme tehneet muutoksia myös valiokunnassa.

Laki kuitenkin käsittelee paljon muutakin kuin pelkästään maataloutta. Se käsittelee koko maaseutuelinkeinojen kirjoa, ja tässä mielessä minä olisin toivonut, että ed. Jokiniemi myös ne hyvät puolet, jotka tähän lakiin liittyvät, olisi tuonut esille puheenvuorossaan. Enkä voi myöskään yhtyä siihen, että meillä tämä laki johtaisi millään tavalla uuteen torpparikäytäntöön. Niin kuin ed. Laitinen toi esille, kysymys on siitä lisätarpeen tyydyttämisestä, joka viljelijöille eräissä tapauksissa on.

Ed. Jokiniemi: Arvoisa puhemies! Ihmettelen ed. Laitisen puheenvuoroa siitä syystä, että hän sanoi, että valtion varoja ei pitäisi käyttää metsämaan hankintaan. Kuitenkin meillä erittäin voimakkaat maatalou-

den supistamistoimenpiteet kohdistuvat juuri peltojen metsittämiseen ja myös tähän maaseutuelinkeinolaikiin sisältyy maatila, jonka päätuotantosuunta on metsätalous. Nuo mielipiteet ovat minusta nyt ristiriitaisia siihen nähden, mitä ed. Laitinen on valiokunnassakin puhunut. Todella metsämaan hankkiminen vaatii aika paljon varoja, ja ihmetelen, millä tavalla pieni viljelijä, joka haluaa maaseudulla elää ja metsätaloutta harjoittaa päätoimisesti, pystyy ensinkään ostamaan näitä maita, ellei valtio tule mukaan. Tähän saakka ne lainat on saanut suoraan valtiolta. Korko on suunnilleen 3 prosenttia. Jatkossa nämäkin valtion myymät maan ostoon otetut lainat siirtyvät korkotukilainoiksi. Jos käypä korko on esimerkiksi 14 prosenttia ja asiakas maksaa puolet, se nousee 7 prosenttiin.

Tästä vuokrauksesta totean lyhyesti vain, että lisäpeltomaan vuokraaminen nykyisenkin lain mukaan on ollut täysin mahdollista. Siis on hiukan liioittelua, mitä sekä ed. Savela että ed. Laitinen siitä mainitsivat.

Ed. Saapunki: Rouva puhemies! Toisessa käsittelyssä käytin tästä maaseutuelinkeinolaista puheenvuoron ja toin monia sellaisia asioita esille, joissa olemme saaneet yhteisymmärryksen ja joissa olimme alussa jopa eri mieltäkin.

Totean myös tässä yhteydessä, että tämä maaseutuelinkeinolaiki on suurelta osin tehty todella harkiten, muutokset on tehty yhteisymmärryksessä ja myös tällä on positiivista vaikutusta tulevaisuudessa maatalouselinkeinon suhteen. Kunhan vain rahaa budjetissa maatalouden kehittämisrahastolle annettaisiin riittävästi ja korkotaso pysyisi valtakunnassa kohtuullisena, sillä nythän mennään korkotukiluottoihin lainoituksen osalta, ja siinä on hieman pelkotekijöitä myös.

Tämä laki käsittelee myös metsätilat. Ed. Laitinen toi esille, että pitäisi enemmän siirtyä maatalousmaan hankintapuolelle. Kyllä elinkelpoisia metsätiloja valtakuntaan voidaan perustaa ja niitä myös ylläpitää. Metsien lisämaakysymykset pitäisi pystyä hoitamaan jatkossa nykyistä paremmin, koska maatalouspuolelta ihmisistä luopuu aika tavalla nykyään. He voisivat siirtyä metsätalalliseksi ja sitä kautta myös asua tulevaisuudessa maaseudulla.

Ed. Laitinen: Herra puhemies! Kuulostaan siltä, että opposition puolelta halutaan

välttämättä käsittää väärin eikä vahingossa-kaan oikein. En esittänyt mitenkään maatalouden kehittämisrahaston varojen käytön lopettamista metsämaiden ostamiseen, vaan painopisteen siirtämistä metsätalouksien suunnalta maatalousmaan hankkimiseen. Pidän erittäin tärkeänä, että metsätaloustiloja kehitetään ja painopistettä siirretään myös siellä.

Mutta yhtäikaa on huolehdittava maatalouspuolen kannattavuuden kehittämisestä, ja sitä varten on myös hankittava valtion varoilla maatalousmaata. Se on sitten oma ongelmansa, vuokrataanko sitä vai myydäänkö. Ja kun ed. Anttila aikaisemmin epäili, että vuokrasopimukset voitaisiin valtion toimesta irtisanoa suitsait, niin enpä ole kuullut sellaista, että valtion tekemät vuokrasopimukset olisivat huonompia kuin yksityisen tekemät. Esimerkiksi Kolilla näyttävät kuitenkin valtion tekemät vuokrasopimukset pitävän pintansa ainakin sopimuskauden loppuun, ja itse olin ajatellut, että vuokrasopimus maatalousmaasta lisämaaksi olisi voinut olla 50 vuotta eli kahden sukupolven ulitse.

Ed. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Laitiselle toteaisin vain, että kun kerran tuotantopoliittisista syistä säädetään mm. lainsäädäntö siitä, että velvoitekesannointi pitää toteuttaa, niin aivan samassa tarkoituksessa on mahdollisuus jatkossa todeta, että ei annetakaan maita enää vuokralla tuotantopoliittisista syistä. Toisaalta tällainen vuokrasopimus ja sen varaan rakennettava investointi on todella erittäin vaikea yhtälö, eli siis ei viljelijä voi vuokraperusteen mukaan rakentaa tulevaisuuttaan silloin, kun on kyse kohtalaisen suurista investoinneista. Tässä salissa olevat käytännön viljelijät varmasti tämän väitteen allekirjoittavat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy maa- ja metsätalousvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

### 13) Ehdotukset laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 208

Lakialoitteet n:ot 28 ja 71/1989 vp.

Toivomusaloitteet n:ot 522/1989 vp. sekä 736 ja 787

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 38

Suuren valiokunnan mietintö n:o 192

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

#### Keskustelu:

Ed. Laine: Rouva puhemies! Arvelen, että nämä hallituksen lakiehdotukset tulevat täällä nyt yksimielisesti hyväksytyiksi. Haluan kuitenkin sosiaalivaliokunnan mietintöön liittyen ja siltä pohjalta käyttää lyhyen puheenvuoron.

Sosiaalivaliokunta edellyttää hallituksen purkavan nykyisen järjestelmän, jossa kunnat osallistuvat sairausvakuutuksen kustannuksiin hammashuollon osalta. Tämä järjestelmä syntyi muutamia vuosia sitten. Kunnat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että asiasta ei sovittu kuntien keskusjärjestöjen kanssa. Valtiovalta teki yksipuolisen päätöksen. Eduskunta on asiasta ollut jo aiemmin samaa mieltä kuin sosiaalivaliokunta tässä ehdottaa. Hallituksen taholta tänään pöydille jaettu vastaus erääseen eduskuntakyselyyn kuitenkin vahvistaa sen, että hallitus ei toistaiseksi ole tätä tavoitetta toteuttanut, ja siitä syystä sosiaalivaliokunnan mietinnön maininta on edelleen paikallaan ja ajankohtainen.

Valiokunta ehdottaa myös hammashuollon laajentamista uusiin ikäluokkiin. Olen tästä myös samaa mieltä. Olen jossakin

yhteydessä esittänyt sellaisen ajatuksen, että laajentamista voitaisiin suorittaa myös siten, että alettaisiin vanhemmasta päästä, kuljettaisiin kohti nuorempia ikäluokkia. Voittaisiin siis kummaltakin suunnalta edetä täydellisempää hammashuoltoa kohti. Palautan tuon ajatuksen tässä yhteydessä muistiin.

Sosiaalivaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että hammashuollon korvattavuutta tulisi laajentaa. Tässäkin mielestäni valiokunta on tehnyt hyvää työtä, tekee oikeasuuntaisia ehdotuksia.

Viimeksi haluan palata valiokunnan mietinnön siihen osaan, jossa kiinnitetään huomiota kohtuusnäkökohtien huomioon ottamiseen silloin, kun anomus on myöhästynyt. Samassa kohdassa valiokunta edellyttää painavista syistä etuuden myöntämistä myös sellaisissa tapauksissa, joissa etuuden saamiseksi määritellyistä aikamääristä on jouduttu poikkeamaan. Tiedän, kuten ed. Stenius-Kaukonen aikaisemman istunnon yhteydessä mainitsi, tämän tarkoittavan varsin perusteltuja tapauksia, joten tältäkin osin olen samaa mieltä valiokunnan kanssa.

Mutta haluaisin tässä yhteydessä erään esimerkin avulla osoittaa, miten kohtuusnäkökohtien huomioon ottaminen on vajavaista vakuutustoimikuntien ja valituselinten työssä. Esitän siis erään käytännön esimerkin, jossa mielestäni kohtuusnäkökohtaa olisi tullut soveltaa.

Kuten kaikki tiedämme, työelämässä mukana olevien äitiyspäiväraahakemusten osalta vallitsee yleensä sellainen käytäntö, että kun työnantaja perustuen työehtojen ja virkasopimuksiin maksaa asianomaisen palkan, työnantaja itse asiassa perii äitiyspäivärahan ja hoitaa myös siihen liittyvät käytännön toimenpiteet.

Esimerkissä, johon nyt viitataan, oli käynyt niin, että kun kyseessä oli ensimmäisen lapsen syntymä ja siihen liittyvä äitiyspäiväraha, työnantaja hoiti anomukset, maksoi palkan ja peri sitten äitiyspäiväraha korvauksen itselleen. Kun samainen äiti oli synnyttämässä toista lastaan, hän uskoi työnantajan aikaisemman tavan mukaan hoitavan asian hoitavan. Kävi kuitenkin niin, että viime maaliskuussa työnantaja ilmoitti perivänsä äidiltä palkkaa takaisin 12 500 markkaa sillä perusteella, että työnantaja ei ollutkaan saanut äitiyspäiväraha korvausta, koska hakemus oli viivästynyt. Työnantaja ei ollutkaan hake-

musta hoitanut, eikä asianomainen äiti tullut itse myöskään valvoneeksi asian hoitamista. Äidin kannalta tilanne oli ongelmallinen vielä siitä syystä, että työnantajan ilmoitus äidille palkan takaisin perimisestä tuli niin myöhään, että valitus aika vakuutustoimikunnan päätöksestä oli mennyt umpeen. Hakija yritti uudella anomuksella saada tilannetta korjattua, mutta eipä se vain onnistunut.

Tämän esimerkin toivon auttavan sekä sosiaalivaliokuntaa että viranomaisia — nimittäin viranomaisia: vakuutustoimikuntia ja valituselimiä — harkitsemaan kohtuusnäkökohtien huomioon ottamista. Esimerkiksi mainitsemassani tapauksessa ei voida pitää äidin vikana sitä, että hakemus, jonka työnantaja normaalisti pistää vireille, oli myöhästynyt.

Ed. Kankaanniemi: Rouva puhemies! Haluan kiinnittää myös osaltani huomiota samaan asiaan, jota ed. Laine puheenvuoronsa alussa käsittelee, eli kuntien velvollisuuteen osallistua sairausvakuutuksen kustannuksiin hammashuollon osalta. Kun ministeri Louekoski on paikalla, niin on hyvä muistuttaa, että tähän asiaan pitäisi hallituksen todella vakavasti paneutua. Valiokunta on useamman kerran tähän ponnella puuttunut, ja eduskunta on tämän ponnien hyväksynyt, ja nyt näyttää, että jälleen tapahtuu näin.

Tämä on todella byrokraattinen järjestelmä, joka pyörittää melkoista hallintokoneistoa tässä maassa sekä kunnissa että kuntainliitoissa. Kysymys on kuitenkin melko pienestä rahasummasta siihen pyörytykseen ja byrokraattiaan nähden. Lisäksi tietysti kunnille aiheutuu tämä kustannus niiden periaatteiden mukaan, jotka tähän järjestelmään kuuluvat. Ei tämä tällainen järjestelmä ole paikallaan. Tästä pitäisi päästä nopeasti eroon, ja siinä tarvitaan hallituksen esitystä, koska näköjään eduskunnassa tätä muutosta ei aikaansaada. Toivoisin, että hallitus todella siihen välittömästi puuttuisi ja korjaisi tämän epäkohdan.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Esillä olevasta asiasta on ministeri Miettilän vastaus juuri jaettu, ja siinä pitkään selitetään asiaa mutta päädytään siihen, että koska sairausvakuutuksen rahoitukseen

liittyvä ongelma kytkeytyy sairauskuluvähennyksessä mahdollisesti myöhemmin tehtäviin ratkaisuihin, ei asiassa ole vielä voitu tehdä lopullisia päätöksiä. Tämä on kyllä erittäin keho selitys tälle asialle. Näillä kahdella asialla ei ole kyllä mitään tekemistä toistensa kanssa. Kuntien osallistuminen hammashuoltoon nykyisellä tavalla pitäisi järjestelmänä purkaa pikaisesti, koska kysymyksessä on täysin järjetön menettely.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessään lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy sosiaalivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

#### 14) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyyskassalain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely  
Hallituksen esitys n:o 153  
Lakialoitteet n:ot 85 ja 92  
Toivomusaloitteet n:ot 681 ja 800/1988 vp. sekä 527, 530 ja 619/1989 vp.  
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 40  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 193

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

#### Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Tässä suloisessa Suomessa jaetaan työttömyyskorvauksia tietyllä tavalla kahdelta luukulta. Toinen on yhteiskunnan maksama työttömyyspäiväraha, ja toinen taas perustuu ansiosidonnaisuuteen eli ns. pakolliseen ammattiyhdistysmaksuun, joka yleensä on kaikissa ammattiliitoissa. Tällä perusteella työttömyysturvaa maksetaan toiselta luukulta ja huomattavasti korkeampana kuin yhteiskunnan taholta.

On katsottu, että tämä ei ole oikein ja pitäisi pyrkiä siihen suuntaan, että kaikkien työttömyysturva olisi samanlainen: kaikille riittävä ja riittävämpi kuin nykyisin yhteiskunnan taholta maksettava. Tästä syystä ed. Mäkipää on sosiaalivaliokunnassa mietintöön jättämässään vastalauseessa ehdottanut seuraavaa perustelulausumaa tätä koskien:

”Valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi valmistelemaan uutta lakia yhtenäisestä, ansioihin sitomattomasta ja ammattiyhdistysten jäsenyyteen kytkemättömästä Kansaneläkelaitoksen hoitamasta työttömyyspäivärahasta, jota maksetaan kaikilta seitsemältä viikonpäivältä ja jonka taso on tämänhetkistä peruspäivärahaa huomattavasti korkeampi.”

Rouva puhemies! Tämän tyyppinen pyrkimys on varmasti oikea suomalaisessa yhteiskunnassa. Tästä johtuen, koska ed. Mäkipää ei ole nyt paikalla, ehdotan, että tämä III vastalauseeseen sisältyvä lausuma otettaisiin lain perusteluihin tässä kolmannessa käsittelyssä.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Työttömyysturva on osa kansalaisten perusturvaa. Valitettavasti työttömyysturvan peruspäiväraha on kuitenkin niin alhainen, että monet työttömät joutuvat turvautumaan kunnalliseen toimeentulotukeen. Peruspäivärahan alhaisuuden ja tarveharkinnan ohella ongelmana on työttömäksi joutuneen lasten elämisen edellytysten järjestäminen.

Nyt kolmannessa käsittelyssä olevan lakiehdotuksen mukaanhan lapsikorotus työttömyyspäivärahaan tulee olemaan yhdestä huolettavasti lapsesta 22 markkaa, kahdesta

lapsesta yhteensä 32 markkaa ja kolmesta tai useammasta lapsesta yhteensä 41 markkaa. Työtön monilapsisen perheen huoltaja jou-  
tuu näin ollen vielä heikompaan asemaan kuin lapseton. Tähän epäkohtaan on syytä kiinnittää vakavasti huomiota ja kiirehtiä korjauksen aikaansaamista.

Edellä olevan perusteella ehdotan peruste-  
luissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää,  
että hallitus pikaisesti ryhtyy toimenpiteisiin  
lainsäädännön muuttamiseksi siten, että  
työttömyysturvan lapsikorotusta maksetaan  
perheen kaikista lapsista."

Ed. Jurva: Arvoisa puhemies! Kannatan  
ed. Aittoniemen tekemää ehdotusta.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhe-  
mies! Ensinnäkin kannatan ed. Väistön teke-  
mää lausumaehdotusta.

Toiseksi totean, että tämä ed. Aittoniemen  
ja ed. Mäkipään esille ottama asia ja esitetty  
ponsilausuma on monelta osin aivan paikal-  
laan ja hyvä. Siinä kiinnitetään vakavaa  
huomiota aivan aiheellisesti siihen, että tässä  
maassa ansioihin ja samalla myös ammat-  
tilyhdistysliikkeen jäsenyyteen sidottu työttö-  
myysturva kasvaa nopeaa vauhtia ja aiheut-  
taa hyvin vakavia, jopa sopimattomia ja  
kysenalaisia seurauksia. Se jakaa työttömät  
syvästi kahteen eri joukkoon, eli ansioon  
sidottujen etuudet nousevat, kun taas perus-  
päiväraha, joka täällä käsitellään ja jälleen  
tämän lain yhteydessä on käsitelty, laahaa  
jäljessä ja esimerkiksi tuon lapsikorotuksen  
osalta on kohtuuttoman alhainen. Tältä osin  
ed. Aittoniemen esittämää lausumaa on pi-  
dettävä perusteltuna.

Lausumaan sisältyy kyllä osia, joissa pu-  
hutaan, että maksetaan seitsemältä viikon-  
päivältä ja huomattavasti korkeampana kuin  
nykyisin. Olisi tietysti paikallaan tietää, kuin-  
ka korkealle ed. Aittoniemi tämän olisi  
nostamassa. Kun tätä selvitystä ei ole, tähän  
on valitettavasti vaikea yhtyä. Tämä on liian  
populistinen ponsilausuma juuri tässä muo-  
dossa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa pu-  
hemies! Kannatan myös lapsikorotusten  
maksamista kaikista lapsista ja myöskin ni-  
iden korottamista. Tässä mielessä yhdyin kan-  
nattamaan ed. Väistön ponsilausumaa.

Ed. Aittoniemen ehdotusta on mahdoton  
hyväksyä, koska se sisältää niin asenteellisen  
hyökkäyksen ammattilyhdistysliikettä vas-  
taan. Sen hän täällä on aikaisemminkin  
tuonut esille. On syytä tietysti muistaa se,  
että ammattilyhdistysten jäsenet maksavat  
jäsenmaksua työttömyyskassalle, josta rahoit-  
etaan osittain tämä ansioon suhteutettu  
päiväraha.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on erit-  
täin selkeästi esittänyt perusturvan korjaa-  
mista kokonaisuutena. Yhtenäisen, yksinker-  
taisen ja riittävän korkeatasoisen perustur-  
van järjestämisestä, jonka taso tämän päivän  
markkamäärissä sanottuna pitäisi olla 3 000  
markkaa kuukaudessa nettona käteen. Tä-  
hän olemme valmiit etenemään asteittain,  
mutta emme kovin pitkällä aikataululla.  
Tämä on meidän erittäin selkeä linjamme,  
jonka olemme tuoneet esiin eduskunnassa ja  
tekemissämme muutosehdotuksissa.

Olemme sitä mieltä, että työttömiä ei saa  
jättää sellaisen heikon toimeentuloturvan va-  
raan kuin tällä hetkellä. Olemme vaatineet  
myöskin työttömyysturvan perusteettomien  
karensien poistamista. On syytä vielä muis-  
tuttaa, että peruspäiväraha on sidottu palk-  
kaindeksiin, sen taso on liian matala, mutta  
se on silti sidottu palkkaindeksiin. Sen sijaan  
ansioon sidottua päivärahaa ei ole sidottu ja  
tämän vuoksi ansioon sidotut päivärahat  
nousevat hitaammin kuin perusturva.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ei  
minulla ollut mitään ammattiliittojen jäsen-  
maksuja vastaan, mutta kun täällä on väi-  
tetty, ettei sellaisia ole olemassakaan tai että  
niitä ei ainakaan peritä pakolla, tästä tämä  
keskustelu on aikanaan syntynyt. Nehän  
ovat pakollisia. Käy kepulisti, jos niitä ei  
maksa ja sillä siisti. Tunnustetaan tosiasiat.  
Tästähän on kysymys.

Sitten loppujen lopuksi ed. Stenius-Kauko-  
selle ilmoitan, että se oli viime vaalien alla se  
3 000 markkaa käteen. Perusturva on meillä  
nyt jo huomattavasti korkeampi. Kyllähän se  
nyt köyhäänkin ihmiseen inflaatio vaikuttaa,  
jolloin on laskettava, että perusturva on  
lähempänä 4 000:ta markkaa, joka käteen  
jää. Toivottavasti vasemmistoliittokin tarkis-  
taa laskelmiaan vaalien lähestyessä.

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! Vas-  
tauksena ed. Aittoniemelle totean, että am-

mattiyhdistysliikkeeseen ja ammattiliittoon ei ole kenenkään pakko liittyä. (Ed. Aittoniemi: Muuten ei saa työtä!) — Ed. Aittoniemen väite, ettei saa työtä, ei pidä paikkaansa. —Huomaa, että ed. Aittoniemi on jo eduskunnassa oloaikanaan aika paljon vieraantunut työelämästä, kun ei tiedä, että työssä on hyvin paljon ihmisiä, jotka eivät kuulu mihinkään ammattiliittoon. Ne, jotka kuuluvat ammattiliittoon ja maksavat mm. työttömyyskassan jäsenmaksua, haluavat turvata toimeentulonsa siltä varalta, että työ loppuu, ja senkin jälkeen on elettävä. Eli työntekijät osallistuvat etukäteen yhteiseen pottiin, maksavat työttömyyskassaan, josta yhteisesti siten maksetaan ansioon suhteutettua päivärahaa.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Lyhyesti vain ed. Törnqvistin puheenvuoroa jatkaen: Kyllä asia, ed. Aittoniemi, on niinpäin, että jos kuuluu ammattiliittoon, on porvarillisessa Suomessa ollut vaikea saada työtä, eikä niinpäin, että jos kuuluu ammattiliittoon, olisi jotenkin helpompi saada töitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ed. Jurvan kannattamana ehdottanut III vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Ed. Väistö ed. Kankaanniemen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi siten, että työttömyysturvan lapsikorotusta maksetaan perheen kaikista lapsista.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

### Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Aittoniemen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Aittoniemen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 140 jaa- ja 6 ei-ääntä; poissa 53. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Väistön ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Väistön ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 58 ei-ääntä; poissa 54. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaalivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

### 15) Ehdotus laiksi työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 212

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 41

Suuren valiokunnan mietintö n:o 194

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**16) Ehdotukset laiksi yhtiöjärjestykseen perustuvasta kunnan lunastusoikeudesta ja osakkeiden enimmäishinnoista ja laiksi leimaverolain 57 §:n muuttamisesta**

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 61

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 12

Suuren valiokunnan mietintö n:o 166

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

**Keskustelu:**

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Olin sinu toivonut, että ed. Junnila olisi ollut paikalla, sillä nyt mitataan se, ketkä ovat sosialidemokraatteja ja ketkä eivät, tämän lain käsittelyn yhteydessä. Olen iloinen, että ed. Mäki-Hakola on paikalla, jotta näemme, kuinka pahasti ed. Junnilan mainitsema basilli on sittenkin iskenyt siellä Pohjanmaalla ed. Mäki-Hakolan kimppuun. (Ed. Mäki-Hakola: Ilo on molemminpuolinen!)

Nimittäin hitas-lain käsittely eduskunnassa on hyvin mielenkiintoinen. Tässä teoreettisesti sosialistit ovat tietysti oikeassa, koska pitää pyrkiä kansalaisille järjestämään asuntoja kohtuuhintaan julkisen vallan, kunnan ja valtion, toimenpitein, jos se on mahdollista. Mutta käytännössä tilanne on vähän sama kuin reaaliosialismin suhteen eli ihmiset ovat joutuneet hyvin vaikeisiin elämäntilanteisiin huolimatta siitä, että oppi on ollut puhdas. Siitä on kysymys hitas-lain käsittelyn yhteydessä. Me emme voi jättää huomiotta niiden ihmisten hätää, jotka ovat joutuneet hitas-sääntelyn piiriin sen seurauksena, että yhteiskunnassa asuntojen hinnat ovat nousseet nopeammin, kuin kukaan ennalta osasi arvata, ja aivan toisella tavalla, kuin Helsingin kaupungin viranomaiset kertoivat niille helsinkiläisille, jotka sitoutuivat hitas-järjestelmään. Eli kun luovun puhtaan sosialismin ajatuksesta, että hitas on hyvä, mitä se epäilemättä teoriassa onkin, ja olen lain hylkäämisen kannalla, niin olen lain hylkäämisen kannalla nimenomaan siitä

syystä, että meillä ei ole oikeutta kansanedustajina jättää niin isoa joukkoa ihmisiä loukkuun, johon Helsingin kaupunki on heidät ajanut.

On vaara, että hitas-laki, joka nyt on käsittelyssä, tulkitaan taannehtivasti ja sitä käytetään perusteluna sellaisille toimenpiteille, jotka estävät ihmisiä saamasta oikeutta, jotka estävät ihmisiä vapautumasta omin toimin hitas-loukusta. Sen takia olen ehdotanut seuraavaa perustelulausumaa:

”Hyväksyessään ehdotuksen laiksi yhtiöjärjestykseen perustuvasta kunnan lunastusoikeudesta ja osakkeiden enimmäishinnoista eduskunta toteaa, että se ei tässä yhteydessä ota kantaa sen sääntelyn lainmukaisuuteen, josta niin sanotut hitas-asukkaat ovat käynnistäneet oikeusprosesseja Helsingin kaupunkia vastaan ennen nyt hyväksytyn lain voimaantuloa.”

Kysymyksessähän on itse asiassa itsestäänselvyys, että näin on. Mutta koska hitaslakiesityksen puolustajat, ne, jotka haluavat pitää ihmisiä hitas-loukussa, käyttävät käsillä olevaa lakiehdotusta perusteena jälkikäteen tapahtuvalle hitas-epäkohtien siunaamiselle, pidän välttämättömänä, että tämä lausumaehdotus hyväksytään eduskunnassa, jotta voidaan selvästi sanoa ja todeta ja tulkita niin, että se, mitä on tapahtunut ennen lain voimaantuloa, on oikeusprosesseissa tarvittaessa tulkittavissa vanhojen lakien perusteella lainvastaiseksi, jos oikeus niin päättyy toteamaan. Tässä ei voi olla siis kysymyksessä taannehtiva laki. Siltä osin lausumaehdotus vain toteaa itsestäänselvyyden.

Uskon, että myös kokoomusryhmä voi olla tämän lausumaehdotuksen takana, koska nimenomaan ed. Zyskowiczin johdolla toiminut perustuslakivaliokunta on ottanut lausunnossaan toiselle lakivaliokunnalle samannäköisen kannan. Perustuslakivaliokunnan lausunnosta on luettavissa tämä kanta, mutta ei näin selkeästi. Sen takia pidän perustelulausuman hyväksymistä tärkeänä.

Uskon, että keskustelussa tulee vielä puheenvuoroja, joissa osoitetaan hitas-loukun ongelmat. Niitä puheenvuoroja olen itsekin käyttänyt lain toisen käsittelyn yhteydessä.

Mutta tässä yhteydessä siis ehdotan, että lakiehdotukset hylätään tässä kolmannessa käsittelyssä. Jos niitä ei hylätä, ehdotan, että hyväksytään tämä perustelulausuma.

Suunnitteilla oli myös, että äänestettäisiin tämä lakiehdotus yli vaalien, mutta on ilmeistä, että voimavarat eivät tällä hetkellä eduskunnassa riitä sellaiseen. Siihen tarvitaan 67 kansanedustajaa absoluuttisesti paikalle, ja meillä ei tällä hetkellä ymmärtääkseni ole täällä 67:ää kansanedustajaa. Sen takia uskon, että tämä hylkäysehdotus jo sinänsä riittää kuvaamaan sitä mielialaa, joka eduskunnassa on.

Uskoisin, että tällä hylkäysehdotuksella on se vaikutus, että saamme herätettyä Helsingin kaupungin päättäjät näkemään hitas-ongelmat ja muuttamaan hitas-indeksiä. Hitas-indeksi, jonka perusteella ihmiset tähän loukkuun joutuvat, on pääasiallinen syy, minä takia minä, sosialisti, olen tämän lain hylkäämisen kannalla.

Ympäristöministeri Bärnlund: Arvoisa puhemies! Sen, että reaalisosialismi on romahtanut, ei luulisi johtaneen kuitenkaan näin valtavaan sekaannukseen ed. Seppäsen ajattelussa.

Sen minä jotenkin voin ymmärtää, että ed. Seppänen helsinkiläisenä kansanedustajana esittää tämän tyypisen perustelulausumaehdotuksen, vaikkon sen puolesta aio äänestää. Mutta kun hän esittää koko lakiehdotuksen hylkäämistä, sitä minä en voi millään konstilla ymmärtää, että ns. sosialisti voi esittää.

Tässähän on kysymys, että annetaan kunnille, jotka haluavat, aivan uusi mahdollisuus vaikuttaa asumiskustannusten kohtuullisuuden takaamiseen, ja joustavalla tavalla ne myös voivat niin halutessaan puuttua sekä rakentamisolosuhteissa että myöhemmässä vaiheessa siihen, että asuntojen hinnat pysyvät kohtuullisina. Nyt ed. Seppänen sosialistina haluaa estää tällaisen asuntopoliittisesti järkevän mahdollisuuden antamisen kunnille. Uskomatonta!

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tässä nyt on romahdamassa reaalisosialidemokratiakin eikä vain reaalisosialismi silloin, kun ollaan välittämättä kymmenientuhansien ihmisten tosiasiallisesta hädästä, tilanteesta, johon on ajauduttu Helsingin hitas-lainsäädännön perusteella.

Tässä mielessä me emme voi enää sosialisteina olla välittämättä siitä, mitä seurauksia meidän päätöksillämme on niiden pienten ihmisten elämään, jotka tässä tapauksessa

kokevat hitas-loukun elämänsä tärkeimmäksi asiaksi. Näillä ihmisillä ei ole aikaa odottaa neljännesvuosisataa, ennen kuin tämä järjestelmä toimisi. Meillä sosialisteilla toki on aikaa odottaa tästä eteenpäin vaikka tuhat vuotta sosialismin tuloa, mutta nämä ihmiset ovat paljon ankarammassa ja ongelmallisemmassa loukussa, kun he ovat loukussa asumisensa kanssa.

Sen takia olen lain hylkäämisen kannalla. Ja jos tätä perustelulausumaa ei hyväksytty, niin minä uskon, että lakia tullaan käyttämään taannehtivasti ministeri Bärnlundin tarkoituksiin. Eli sillä pyritään tosiasiallisesti hyväksyttämään sellainen käytäntö, joka Helsingin kaupungilla on ollut, jossa indeksi, joka on hitaksen perusteena, on väärä.

Minä ihmettelen, että ministeri Bärnlund on voinut mennä hyväksymään sellaisen indeksin lain perustaksi, joka on ajanut ihmisiä loukkuun. Minä korostan ministeri Bärnlundille, että jos hän olisi hyväksyttänyt järkevämmän indeksin, minä olisin ollut lain hyväksymisen kannalla. Mutta näillä indekseillä, näillä ihmisten loukkuun ajamisilla, jotka ministeri Bärnlund on suorittamassa, en voi olla hyväksymässä lakia enkä voi olla abstrahoitumassa siitä, millaista on todellisen elämä.

Ympäristöministeri Bärnlund: Arvoisa puhemies! Minä en ole tietenkään ajamassa ketään mihinkään loukkuun. Minä en tiedä, mitä vaikutusmahdollisuuksia ed. Seppäsellä on ollut Helsingin kaupungin päätöksiin, jonka kaupungin asukkaana ja poliittisena vaikuttajana hän on.

Se indeksi, jota ed. Seppänen tarjosi muutosesityksessään asian toisessa käsittelyssä, olisi antanut markkinavoimille täysin vapaat kädet vaikuttaa hintatasoon. En ymmärrä, että tämä olisi sosiaalisen tai kohtuuehtoisen asuntopoliittikan keinojen piirissä tai ainaakaan sosiaalisesti ajattelevan ihmisen mielessä.

Kysymys on siitä, että laajennetaan sitä järjestelmää, jota yhdessä muodossa on sovellettu Helsingin kaupungissa, koskemaan koko maata kuitenkin huomattavasti joustavampana ja kunnille enemmän vaihtoehtoja antavana kuin Helsingin kaupungin sovelta-  
ma järjestelmä on pitänyt sisällään, joten on kysymys uudesta, paremmasta järjestelmästä, merkittävästä edistysaskeleesta asuntopoliiti-

kassa. Tätä edistysaskelta ed. Seppänen hyvin keinotekoisin perustein nyt on vastustamassa.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo monta kertaa sen jälkeen, kun ns. hitas-lakimietintö on valiokunnasta tullut yksimielisesti saliin, salissa on monta kertaa todisteltu muun muassa ed. Seppäsen suulla juuri noin kuin hän on esittänyt. Mutta kannattaa aina pitää mielessä se pohja, mistä suomalainen asuntopolitiikka on kärsinyt viime vuosien aikana eli suuresta yhtäkkisestä hintojen noususta. Silloin siihen sairauteen on pyrittävä pureutumaan. Hintasäännöstelty asuntotuotanto on vastaus, yksi vastauksista. Toki muitakin on ilman muuta.

Mutta kun ed. Seppänen puhuu Helsingin järjestelmästä, siihen on tietysti vastattava niin kuin ministeri sanoi, mutta sillä lisäyksellä vielä, että Helsingin indeksi on erilainen kuin lakiehdotuksessa esitetään. Helsingin indeksi on lähtenyt kokonaan rakennuskustannusindeksistä, sitten siihen on tullut myös asuntojen hintaindeksiä mukaan. Nyt rakennuskustannusindeksiä esitetään laissa vähintään 40 prosentiksi, joka keskustelu on käyty jo myös useaan kertaan. Loppu on sitten kuntien vaihteluväliä. Se, minkä vuoksi täytyy olla rakennuskustannusindeksiä, johtuu ilman muuta siitä, että rakennuskustannusten täytyy olla se mittari, jolla asuntojen hinnat nousevat.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys palautuu siis indeksiin. Kaikki muu on laissa minullekin hyväksyttävää, tavoite on hyväksyttävä, ja keinotkin ovat pääosin hyväksyttäviä, mutta ongelma on indeksi. Minä olen siis hitasjärjestelmän laajentamisen ja eteenpäinviemisen kannalla. Minä toivon, että sen avulla saadaan maahan kohtuuhintaisia asuntoja.

Mutta nyt ollaan hyväksymässä lakiin sellainen indeksi, että se aiheuttaa mitä suurimmalla todennäköisyydellä ihmisten ajautumisen sellaisiin loukkuihin, joista he eivät omin voimin enää pääse ulos. Näin on käynyt nyt Helsingissä. Helsingissä ongelma on ollut rakennuskustannusindeksin liian suuri osuus indeksissä, 70-prosenttinen osuus, ja se on ajanut ihmiset tilanteisiin, joissa he eivät saa myydyksi asuntojaan kohtuuhinnalla sillä tavalla, että heillä olisi

käytännössä mahdollisuus asunnon vaihtoon. Tämän mahdollisuuden uupuesssa nämä ihmiset on keinolla taikka toisella vapautettava tästä loukusta. Heitä ei voi pitää samoissa asunnoissa loputtomiin, vaikka se olisikin sosialistisesti puhdas, raikas ja uutta luova ajatus.

Tämän indeksin takia, josta keskustelimme jo aikaisemmin edellisessä käsittelyssä, laki olisi hylättävä. Jos hallituspuolueet olisivat halunneet lain yksimielisesti läpi, silloin ne olisivat tehneet paremman indeksin. Minä uskon, että kokoomuskin olisi ollut helpommin taivuteltavissa tällaisen sosialidemokraattisen lakiesityksen taakse.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen puhuu Helsingissä hitas-loukussa olevista perheistä, ja on aivan totta, että Helsingissä on todellakin lukuisia perheitä hitas-asunnoissa ja käytännössä hitas-loukussa. Mutta on nähtävä, että laki, joka nyt on käsittelyssä, ei näitä ihmisiä ole sieltä loukusta nostamassa mutta ei myöskään näitä ihmisiä siihen loukkuun jättämässä vaan Helsingissä on tehtävä ne päätökset ja Helsingissä Helsingin kaupunginvaltuuston toimesta tulisi tehdä ne päätökset, joilla tällaiseen kohtuuttomaan asemaan joutuneiden ensimmäisten hitas-asukien asemaa parannettaisiin.

Toivoisin, että ed. Seppänen voisi puhua helsinkiläisille puoluetovereilleen, jotka Helsingin kaupunginvaltuustossa, Helsingin kaupunginhallituksessa ja Helsingin kiinteistölautakunnassa ovat olleet vastustamassa sellaisia korjauksia Helsingin hitasjärjestelmään, joilla kyseisten ihmisten kiistämättä täysin kohtuutonta asemaa olisi pystytty parantamaan.

Ed. Löyttyjärvi: Arvoisa puhemies! Vähän eri skaaloilla on arvioitu puheenvuoron käyttäjien sosialistisuutta taikka sosialidemokraattisuutta. En tiedä, mihin kategoriaan tulen luetuksi eri mielipiteiden esittäjien taholta, mutta olen lakiesityksen hyväksymisen kannalla.

Lailla ei paranneta — se on totta — mutta ei myöskään pahenneta helsinkiläisten hitas-asukkaiden asemaa eikä sitä paranneta myöskään sillä, että lakiehdotus hylättäisiin.

Kuten on todettu, Helsingissä hitas-asukkaiden ongelmien perustana on asuntojen

hintojen raivokas nousu viime vuosien aikana, joka nousu nyt on tahtunut ja kääntymässä jopa siihen suuntaan, että tällä hetkellä rakennuskustannusindeksi nousee nopeammin kuin asuntojen hintaindeksi.

Kuten on jo todettu, Helsingissä on sovellettu erittäin tiukkaa indeksiä, aluksi puhtaasti rakennuskustannusten nousua ja viime aikoina 70-prosenttisesti rakennuskustannusindeksiin sidottua indeksiä. Kuten myös on moneen kertaan sanottu, lakiesitys antaa väljemmät mahdollisuudet kunnille indeksin soveltamiseen, koska on määritelty, että 40 prosentin osuus indeksistä tulisi olla rakennuskustannusindeksin mukaista.

Lain eri käsittelyjen yhteydessä on myös arvosteltu sitä, että rakennuskustannusindeksi ei anna oikeata tietoa todellisista kustannuksista eli se on puutteellinen. Nyt käsitykseni mukaan rakennuskustannusindeksin uudistamistyö on käynnissä, ja ensi vuoden aikana toivottavasti saadaan sellainen rakennuskustannusindeksi, joka paremmin vastaa todellisten kustannusten muutoksia.

Ongelmana on tietysti se, myös Helsingin hitas-asukkaiden tapauksessa, että hitas-asuntokanta on Helsingissäkin — ja muualhan sitä vielä ei olekaan tässä muodossa — liian pieni, että sen puitteissa riittävät vaihtomahdollisuudet olisivat käytettävissä. Myös Helsingin yksi ongelma järjestelmän toteuttamisessa ovat kunnallisen asuntoväilytyksen puutteet. Mielestäni järjestelmän kehittämisen yhteydessä olisikin kiinnitettävä erityistä huomiota siihen puoleen, miten asunnon vaihtomahdollisuudet voidaan turvata asuntokannan laajentuessa.

Helsingissä hitas-järjestelmällä on kuitenkin ollut se myönteinen merkitys, että varsin keskeisillä kaupunkialueilla myös kantakaupungissa normaalitulotasoiset ihmiset ovat voineet hankkia omistusasunnon. Hintavalvomattomien vapaarahoitteisten asuntojen markkinoilla tämä on ollut viime vuosina lähes mahdotonta.

Mielestäni myös on periaatteessa oikein se, että pyritään yhteiskunnan keinoin vaikuttamaan asuntojen hintakehitykseen, pyritään estämään sellaiset kehityssuunnat, joita olemme viime vuosina kokeneet. Nyt tietenkin voidaan sanoa, että Helsingissä näin ei kuitenkaan ole käynyt. Hitas-asuntojen olemassaolo, niiden tuottaminen, ei ole vaikuttanut siihen, että asuntojen hintojen nousua

olisi voitu hillitä, mutta mielestäni tämä palautuu jälleen siihen, että kanta on kuitenkin ollut suhteellisen pieni.

Lain pohjalta jää kuntien päätäntävaltaan, kuntien tahdon varaan, se, missä määrin vastaavan tyypistä järjestelmää muualla lähdetään toteuttamaan. Tällaista halukkuutta on jossakin määrin ainakin olemassa.

Ongelmana laissa on mielestäni se, että siinä ei itse asiassa säädellä lainkaan asuntojen lähtöhinnan muodostumista. Se, millä tavalla kunta hintavalvonnan ja hintojen tason kohtuullistamisen toteuttaa, on kunnan päätäntävällä kiinni. Varmasti tällöin keskeisintä on tonttipolitiikka ja kaavoituspolitiikka, mutta myös muita keinoja on varmasti käytettävissä.

On tietenkin selvää se, että jos asuntojen lähtöhintatasoon ei pystytäkään vaikuttamaan tai haluta vaikuttaa, sellaista kantaa, jossa jatkossa myyntihintaa säädeltäisiin indeksin perusteella, ei synny yksinkertaisesti siitä syystä, että asukkaita näihin asuntoihin ei tule, vaan tämä luonnollisesti tulee liittymään kuntien pyrkimykseen alentaa omistusasuntojen hintatasoa. Jos tällaista halukkuutta on, on perusteltua, että siihen lainsäädännöllisestikin annetaan puitteita, vaikka nykyinenkin lainsäädäntö hyvin pitkälle nämä mahdollisuudet antaa. Eihän Helsingin hitas-järjestelmääkään ole pohjustettu millään erityislaila vaan muilla asumisen ja rakentamisen säädöksillä.

Ed. Seppänen esitti toivomusponnen, josta hän itsekin totesi, että asian pitäisi olla itsestäänselvä. Minunkaan mielestäni lakia ei voida tietenkään käyttää sellaisiin tarkoituksiin, että esimerkiksi ne riitatapaukset, joita Helsingin tilanteen pohjalta on syntynyt, jotenkin tällä päätöksellä ratkaistaisiin. Tätä ei ole mitenkään lain pykälistä taikka perusteluista luettavissa.

Tästä syystä, samalla kun vielä totean, että olen lain hyväksymisen kannalla, kannatan ed. Seppäsen perustelulausumaehdotusta.

Ed. Moilanen: Arvoisa puhemies! Ensiksi kannatan ed. Seppäsen tekemää hylkäys ehdotusta.

Kuten täällä on jo todettu, lakiesityksen tavoitteet ovat hyvät, mutta valitettavasti tällä esityksellä tässä muodossa ei näitä tavoitteita saavuteta. Kuntien mahdollisuudet vaikuttaa kohtuuhintaisten asuntojen tar-

jontaan eivät parane eikä suhdannevaihte-  
luista johtuva hintojen nousu pysähdy lain  
ansiosta.

Mutta nekin, jotka uskovat lain tarpeelli-  
suuteen, tietävät nykyisen indeksijärjestel-  
män heikkoudet. Nämä indeksiepäkohdat  
olisi pitänyt valiokuntakäsittelyssä ehdotto-  
masti korjata esimerkiksi siten, että perushin-  
taa olisi tarkistettu rakennuskustannusindek-  
sillä, paikkakunnan asuntohintaindeksillä tai  
näiden yhdistelmäindeksillä, jonka käyttöön-  
otosta kunta päättää. Näin hitas-järjestelmää  
soveltaen kuntien asukkaat olisivat keske-  
nään tasavertaisessa asemassa.

En ymmärrä, mitä haittaa tällaisesta in-  
deksikorjauksesta olisi ollut lain tavoitteiden  
kannalta. Sen sijaan siitä olisi ollut se hyöty,  
että se olisi pelastanut monet ihmiset siitä  
kohtuuttomasta ja epäinhimillisestä loukus-  
ta, johon Helsingin hitas-asukkaat ovat jo  
joutuneet ja johon asunnontarvitsijat nyt  
myös muualla joutuvat hallituspuolueitten  
itsepäisyyden takia.

Tämän tosiasian ovat myös hallituspuo-  
luet havainneet. Sitä osoittaa hallituspuo-  
lueiden ilmeisesti sopima perustelulausu-  
maehdotus, jossa tiedotusta tehostetaan. Sil-  
lä, että ihmiset tietävät järjestelmän haitoista,  
hallitus pesee kätensä ja yrittää vetäytyä siitä  
vastuusta, mikä sille kiistämättä edelleenkin  
jää. On aika ikävä tempu se, että ne  
ihmiset, joilla ei ole vaihtoehtoa ja jotka ovat  
puun ja kuoren välissä, pakotetaan järjestel-  
mään ja sanotaan, että kyllähän he sen  
tiesivät.

Nyky muodossaan tämä lakiesitys on aivan  
epäkelpo, ja siksi kristillisen liiton eduskun-  
taryhmä on lain hylkäämisen kannalla. Olisi  
ollut toivottavaa, että tämä laki olisi voitu  
äänestää yli valtiopäivien. Silloin olisi voitu  
uudestaan arvioida lain heikot kohdat ja  
myös se, missä mielessä nämä tavoitteet  
saattaisivat olla realistiset. Täällä on todettu,  
että tämä on teoriassa erittäin hyvä esitys,  
mutta siihen se jääkin. Se on teoriassa hyvä,  
mutta käytännössä se ei pelaa. On valitetta-  
vaa, että eduskunta on näin vastuuton, että  
tekee tällaisen ihmisten elämää epäinhimillis-  
tävän lain asutopulan korjaamisen varjolla.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies!  
Tämä on eräs harvoja lakeja, joissa esimer-  
kiksi allekirjoittaneen näkemykset jälkeen-  
päin ovat kirkastuneet lähinnä kansalaisten

perusteltujen yhteydenottojen perusteella.  
Olen toisen lakivaliokunnan jäsen ja taisin  
käyttää siellä vain yhden puheenvuoron siinä  
vaiheessa, kun asia oli ratkaisevassa käsitte-  
lyssä, ja lausuin, että tämä laki pitäisi hylätä.  
Tiesin varsin hyvin, että hylkäysehdotus ei  
siellä olisi mennyt läpi. Mutta en mitenkään  
puolustele sitä, että olen selvästi nyt kääntä-  
mässä kelkkaani tässä asiassa samalla tavalla  
kuin SMP:n eduskuntaryhmäkin.

Jälkeenpäin hitas-loukkuun jääneiden ih-  
misten surkeus on minulle tullut nimen-  
omaan Helsingin alueelta selvästi esille. To-  
sin täytyy sanoa, että vaikeruksessa on osa  
sellaistakin, että on menty tietoisesti hitas-  
loukkuun hitas-järjestelmän piiriin kuuluvan  
asunnon ostajaksi ja omistajaksi ja sen jäl-  
keen käytetään tietysti järjestelmää tietyn-  
laisen purkauksen kohteena. Mutta tämä ei  
merkitse mitään. Joka tapauksessa tämä  
järjestelmä on kelvoton. Ed. Löyttyjärvi lau-  
sui, että ei tämä huononna helsinkiläisten  
asiaa. Voin sanoa, ettei se huononna, mutta  
meidän on turha levittää tätä sairautta koko  
maahan ja tuoda yhä uusia ihmisiä louk-  
kuun, joka tästä todennäköisesti on synty-  
mässä.

Joka tapauksessa siitä huolimatta, että  
olin yksimielisen päätöksen mukana toisessa  
lakivaliokunnassa, nyt kannatan ed. Seppä-  
sen tekemää ehdotusta, ja näkemykseni myös  
ryhmä äänestää hylkäysehdotuksen puolesta.

Ed. Savela (vastauspuheenvuoro): Ar-  
voisa puhemies! Kun näyttää siltä, että tässä  
on eräitä sellaisia näkökohtia, jotka alun  
perin hyväatarkoittavan lain puitteissa ovat  
tulossa, minusta on syytä pitää huoli siitä,  
että niissä kunnissa, joissa järjestelmä on  
suunniteltu otettavaksi käyttöön, on riittä-  
vän hyvä tietoisuus tämän lain käyttäytymis-  
mallista. Tämän lain suhteen on kuitenkin  
yksi hyvä puoli: Tämä on ehdonvallan asia.  
Tähän ei ole pakko sinänsä mennä, ja kun  
tätä asiaa riittävästi tiedotetaan, myös ne  
negatiiviset tekijät, jotka lakiin mahdollisesti  
liittyvät, saadaan kansalaisten tietoon.

Ed. Lehtosaari: Arvoisa puhemies!  
Käsitteltävänä oleva lakiesitys kun oli toises-  
sa käsittelyssä salissa, ryhmämme taholta  
todettiin hyvin useassa puheenvuorossa, että  
tämä ns. hitas-laki on kokonaisuutena nol-

lalaki ja tällaisenaan täysin tarpeeton. Toteutessaan tämä lakiesitys ei korjaa, niin kuin täällä on todettu monessa puheenvuorossa, millään tavalla niiden reilun parinkymmentuhannen perheen asemaa, jotka ovat jääneet pääkaupunkiseudulla hitas-loukkuun. Nyt, aivan kuten täällä on myös todettu, loukkua ollaan siirtämässä muualle maahan.

Kun käsittelimme tätä asiaa valiokunnassa, olimme ryhmämme taholta varsin nihkeitä tämän lakiesityksen suhteen. Emme kuitenkaan siellä lähteneet tätä esitystä hylkäämään, koska totesimme, että tämä on vapaaehtoisuuteen perustuva ja tätä voivat kunnat harkinnan mukaan ottaa käytäntöön tai jättää ottamatta.

Erityisen huolissamme olimme valiokunnassa niiden hitas-asujien puolesta, jotka ovat omine asuntoineen jääneet väliinputoajien loukkuun ja joukkoon, ja todellakaan tämä lakiesitys ei nosta heitä pois loukusta. Kun näin on käymässä, arvoisa puhemies, meidän onkin syytä hylätä tämä lakiesitys. Meidänhän pitäisi tässä salissa laatia lakeja, jotka toimivat ja kohentavat nimenomaan asuntovaikeuksissa kamppailevien asemaa. Kun näin ei ole käymässä, hylätään laki.

Ed. Zyskiewicz: Arvoisa puhemies! Ensin ed. Seppäsen ehdottamasta perustelulausumasta.

Mielestäni asia ed. Seppäsen ehdottamassa ponnassa on oikea. Ponsi tulkintakannanottona eduskunnalta ei kuitenkaan ole välttämätön, koska perustuslakivaliokunnan lausunnossa toiselle lakivaliokunnalle tästä lakiesityksestä on omaksuttu sama tulkintakannanotto. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan tältä osin seuraavaa:

”Lakia ei niin ollen sovellettaisi taannehtivasti eikä lain säännöksillä voi olla takautuvaa merkitystä esimerkiksi niiden oikeusriitojen ratkaisuperusteina, joita on syntynyt tarkoitettujen vanhojen yhtiöiden piirissä ennen uuden lain sovellettavuuden alkamista.”

Näin ollen kenelläkään Helsingin kaupungin asiaa ajavalla asianajajalla esimerkiksi ei ole oikeutta tulkita eduskunnan ilmeistä päätöstä hylätä ed. Seppäsen ehdottama ponsi siten, että eduskunta olisi eri mieltä itse ponnien sisällöstä ja siinä esitetystä tulkintänäkökohdasta.

Sitten omasta perustelulausumaesityksestäni:

Hitas-järjestelmän legitimiteetin kannalta on välttämätöntä, että ns. hitas-asunnon ostamista harkitsevalla henkilöllä on riittävä tietoisuus hitas-sääntelyn sisällöstä ja käytännön merkityksestä, toisin sanoen, että hitas-asunnon hankkiminen on aidosti tietoinen ja vapaaehtoinen ratkaisu. Tässä suhteessa esillä oleva lakiesitys on mielestäni puutteellinen. Lakihan edellyttää ainoastaan, että tarkoitettunlaisen asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä lukee yhtiön nimen perässä kunnan lunastusoikeus tai kirjaimet KL ja että ns. isännöitsijätodistuksesta tulee käydä ilmi, että yhtiö on lain soveltamisalan piirissä ja yhtiön osakkeiden luovutusta on lain tarkoittamalla tavalla rajoitettu.

Tähän epäkohtaan kiinnitti huomiota myös perustuslakivaliokunta lausunnossaan toiselle lakivaliokunnalle. Perustuslakivaliokunta lausui tältä osin seuraavaa: ”Valiokunnan mielestä on ostajan oikeusturvan kannalta välttämätöntä täsmentää sääntelyä siten, että kyseisessä todistuksessa” -siis isännöitsijätodistuksessa — ”tai sitä vastaavassa asiakirjassa on selostettava tarkoin lain käytännön merkitys sekä keskeisimmät luovutusrajoitukset, kuten enimmäishinnan määrittäminen ja velvoittavuus, kunnan lunastusoikeus ja osakkeiden myyntiin liittyvä välitysvollisuus.” Perustuslakivaliokunnan kannanotto ei kuitenkaan johtanut pykälämuutoksiin.

Herra puhemies! Tässä vaiheessa ongelma voidaan yrittää ratkaista lähinnä ympäristöministeriön ja ennen kaikkea hitas-järjestelmän omaksuvien kuntien riittävällä tiedottamisella. Tähän viitaten ehdotan, että eduskunta hyväksyisi lain saatteeksi seuraavan perustelulausuman:

”Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän yhdessä asianomaisten kuntien kanssa sellaisiin toimenpiteisiin, jotka turvaavat sen, että laissa tarkoitettujen yhtiöiden osakkeiden ostamista harkitsevalla on riittävä tietoisuus lain käytännön merkityksestä ja keskeisimmistä lakiin sisältyvistä osakkeiden luovutusrajoituksista, kuten enimmäishinnan määrittämisestä ja sen velvoittavuudesta sekä kunnan lunastusoikeudesta ja osakkeiden myyntiin liittyvästä välitysvollisuudesta.”

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Minä kannatan ed. Zyskoviczin lausumaehdotusta.

Samalla totean, että hallituspuolueet ovat aivan uskomattomalla tavalla tässä tilanteessa hitas-asukkaita vastaan. Nimittäin ministeri Bärlundin ja ed. Zyskoviczin puheenvuorojen jälkeen minulla ei ole minkäänlaista epäselvyyttä siitä, että hallituspuolueet tulevat äänestämään seuraavalla tavalla kuuluvaa perustelulausumaa vastaan:

”Hyväksyessään ehdotuksen laiksi yhtiöjärjestykseen perustuvasta kunnan lunastus-oikeudesta ja osakkeiden enimmäishinnoista eduskunta toteaa, että se ei tässä yhteydessä ota kantaa sen sääntelyn lainmukaisuuteen, josta niin sanotut hitas-asukkaat ovat käynnistäneet oikeusprosesseja Helsingin kaupunkia vastaan ennen nyt hyväksytyn lain voimaantuloa.”

Siis tätä lausumaehdotusta, joka sisältyy ed. Zyskoviczin täällä lukemaan perustuslakivaliokunnan kannanottoon, ei voida eduskunnassa kannattaa sen takia, että sen esittävät opposition edustajat. Tämä on uskomatonta toimintaa hitas-asukkaiden etuja vastaan. Ei ole minusta ollenkaan kohtuutonta tämä sama asia, joka on sanottu perustuslakivaliokunnan kannanotossa, sanoa myöskin eduskunnan päätöksenä, eduskunnan kantana, ja sillä tavalla vahvistaa hitas-asukkaiden asemaa Helsingin kaupunkia vastaan. Helsingin kaupunki on tässä tilanteessa se mörkö, joka on näitten ihmisten etujen vastaisella asialla. Minä en ymmärrä, kuinka ed. Zyskowicz voi olla perustuslakivaliokunnassa hyväksymässä tätä kantaa, mutta sitten kun tullaan suureen saliin, hän ei enää olekaan hyväksymässä tätä kantaa sen takia, että sen esittävät opposition edustajat.

Hallituksen edustajat eivät koskaan saa olla opposition kanssa samaa mieltä. Tämä on kummallinen logiikka ja johtaa kummalliseen lainsäädäntöön Suomessa. Ihmettelen, että ed. Zyskowicz Helsingissä asuvana kansanedustajana, helsinkiläisenä kansanedustajana, ei voi olla kirjaamassa eduskunnan pöytäkirjoihin sellaista asiaa, joka on itsensänselvyyys, tyhjä lause sisältönsä puolesta, mutta vahvistaisi hitas-asukkaiden neuvotte-luusemaa.

Herra puhemies! Ei kannata tällaisessa tilanteessa ehdottaa tätä perustelulausumaa,

vedän sen pois sen takia, että hallituspuolueisiin ei voi tässä tilanteessa lainkaan luottaa. Ne tulisivat sen takia, että ovat kaikissa asioissa eri mieltä kuin oppositiopuolueen edustajat, äänestämään sellaista perustelulausumaa vastaan, joka olisi turvallinen ja auttaisi hitas-asukkaita. Mutta minä totean, että...

Toinen varapuhemies: Kehotan puhujaa siirtymään puhujakorokkeelle.

Puhuja (korokkeelta): Niin, herra puhemies! Toteaisin tässä yhteydessä, että eduskunnan tulkinta tästä hitas-laista on se, mikä sisältyy tähän perustelulausumaehdotukseeni, ja se on sama tulkinta, joka on perustuslakivaliokunnan mietinnössä. Jotta me emme saisi eduskunnasta samalle asialle kahta tulkintaa, joista tämä perustelulausumaehdotus olisi sitten hylätty tulkinta, mielestäni meidän kannattaa tässä yhteydessä pitää voimassa perustuslakivaliokunnan kanta ja tulkinta se niin, että se on eduskunnan kanta tähän asiaan. Siis perustuslakivaliokunnan kanta kertoo, että eduskunta ei ota tässä yhteydessä kantaa taannehtiviin asioihin eikä sillä tavalla huononna hitas-asukkaiden asemaa heidän käynnistämässään oikeusprosesseissa.

Mutta on kummallista, että hallituspuolueilla ei ole kanttia, ei ole rohkeutta, ei ole voimaa tässä tilanteessa vahvistaa sitä kantaa enää suuressa salissa. Toivoisinkin, että tulevaisuudessa eduskunnan työkykyä parannettaisiin niin, että katsottaisiin, mikä on asia, joka on esillä, eikä niin, että katsotaan, kuka esittää sen asian. Kuka esittää -asenne on estämässä tässä tapauksessa hitas-asukkaiden asian eteenpäinviemisen, niiden hitasloukkuun joutuneiden ihmisten auttamisen, joista luulisi ed. Zyskowiczinkin olevan huolissaan, mutta ei hän ole. Hän koettaa selvittää tilanteesta esittämällä lausumaa, jossa vaaditaan informaation lisäämistä. Totta kai sellaisen lausuman kannalla me kaikki olemme. Eihän informaatiota koskaan ole liikaa, mutta se ei ota kantaa itse substanssiin. Substanssiin otettaisiin kantaa perustelulausumaehdotuksessani, mutta vedän sen pois sen takia, että pidettäköön eduskunnan virallisenä tulkintana sitä tulkintaa, jonka ed. Zyskowicz luki perustuslakivaliokunnan kannanottona.

Minulle ei muodosta mitään ongelmaa se, että se on ed. Zyskowiczin, hallituspuolueen edustajan, lukemana suuressa salissa. Olisin vain toivonut, että hallituspuolueet olisivat tässä tilanteessa tehneet sellaisiakin ehdotuksia, joilla olisi todella autettu hitas-asujia eikä vain vaadittu informaation lisäämistä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Pyydin puheenvuoron ponsilausemien vuoksi, joista jäi aikaisemmassa puheenvuorossani mainitsematta.

Ed. Zyskowiczin ponsilausema on erinomaisen hyvä, ja tämä asia olisi tietysti pitänyt tuoda esille jo valiokunnan käsittelyn yhteydessä. Tämä puuttuu juuri siihen ongelmaan, joka on nykyisten hitas-omistajien taholla. Ainakin osa väittää, että he ovat joutuneet tietyllä tavalla tietämättään loukuun eli sellaisen asuntojärjestelmän uhriksi, joka on sitten aiheuttanut heille pettymyksen. Sen vuoksi ed. Zyskowiczin ehdotus on erinomaisen hyvä.

Sen sijaan pidän erittäin hyvänä sitä, että ed. Seppänen veti pois oman ehdotuksensa, ei sen puolesta, ettei meilläkin ole sympatioita oikeutta käyviä hitas-osakkaita kohtaan, mutta emmehän me eduskunnassa voi lähteä antamaan todistajalausuntoja Helsingin raastuvanoikeuteen Helsingin kaupungin ja hitas-osakkaitten välisessä asiassa. Ed. Seppäsen ehdottama perustelulausema on mielestäni mennyt liian pitkälle ulkopuolelle eduskunnan päätösvallan ja siihen liittyvän tarkoituksenmukaisuuden. Näin asian näkisin, saatan olla väärässäkin.

Ed. Pohjola: Herra puhemies! ”Juris ignorantia nocet”, sanoivat muinaiset roomalaiset eli ”oikeuden tietämättömyys on vahingoksi”. Suomalaiset panevat paremmaksi ed. Zyskowiczin tekemän perustelulauseman johdosta ja tiedottavat hitas-järjestelmään pyrkiville, mikä tulee lain sisältö olemaan ja mihin loukuun he ovat itsensä pistämässä. Tämähän on hyvä asia. Kannatan lämpimästi tätä pontta ja totean kuten ed. Savelakin sen, mikä tässä on oleellista, eli sen, että hitas-järjestelmään on vapaaehtoinen. Ei siihen tarvitse mennä, jollei tahdo. Mutta uskon, että tahtojia löytyy.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hitas-järjestelmä ei ole va-

paahtoinen niille, jotka ovat nyt siinä hitas-loukussa. (Ed. Pohjola: Se on Helsingin asia selvittää heille!) — Se on Helsingin asia, mutta ette te voi kansanedustajina täällä ilmoittaa, että se on Helsingin asia ja se ei kuulu teille, koska se on näitten ihmisten asia, jotka ovat hitas-loukussa. Mielestäni heitä pitää auttaa ulos hitas-loukusta.

Siinä mielessä en tue eduskunnan toimintaa, jonka perusteella hyväksytään hitas-laki, se indeksi, jota ministeri Bärhund ehdottaa ja joka on reaaliosialidemokratiaa, jonka pitäisi romahtaa tällaisissa kysymyksissä, kun on kysymys ihmisten tulevaisuudesta ja heidän elämänsä tärkeimmästä asiasta: asunnosta. Reaaliosialidemokratian pitäisi romahtaa, jos se on ilmiselvässä ristiriidassa pienten ihmisten etujen kanssa, niin kuin se tämän indeksin kyseessä ollen on.

Tämän takia, kun Helsingin hitas-järjestelmä ei ole näille ihmisille vapaaehtoinen, tätä asiaa ei pystytä informaatiolla korjaamaan, vaan se täytyisi korjata muuttamalla indeksia. Uskon ja toivon, että tämän eduskuntakeskustelun jälkeen Helsingin kaupungin elimet tulevat muuttamaan indeksia, ja toivon, että ministeri Bärhundinkin käsitys siitä, millainen sen indeksin pitää olla, ei tulisi siellä hyväksytyksi. Ministeri Bärhund on tässä asiassa ihmisten asumisloukun virittäjä.

Ed. Zyskowicz: Herra puhemies! Toisin kuin ed. Seppänen väitti, me emme toimi Helsingin hitas-asukkaita ja heidän etujaan vastaan. Heidä vastaan toimivat ja heidän etujensa mukaisen toiminnan käytännössä estävät Helsingin kaupungin virkamiehistösä ja luottamusmieselimissä olevat ed. Seppäsen puoluetoverit ja muut vasemmistolaiset, jotka estävät Helsingissä sellaisten kohtuullisten korjausten tekemisen Helsingin kaupungin hitas-järjestelmään, joilla Helsingin hitas-asuntoloukkuihin jääneiden ihmisten asemaa voitaisiin parantaa. Kuten ed. Seppänen ehkä tietää, Helsingissä on käyty hyvin tiukkoja äänestyksiä monista kokoomuksen esittämistä korjauksista Helsingin hitas-järjestelmään, mutta nämä korjaukset on torjuttu.

Kuten puheenvuorossani totesin, ed. Seppäsen perustelulausema on mielestäni sen vuoksi aiheeton, että sama tulkintakannanotto sisältyy perustuslakivaliokunnan tästä laista antamaan lausuntoon. Kun tässä asias-

sa on siis kyse lain tulkinnasta, perustuslakivaliokunnan tulkinta on hyvin vahva kannanotto. Aivan samoin kuin ed. Seppänen tulkitseen perustuslakivaliokunnan lausunnossa kannanoton niin, että se on eduskunnan tulkintakanta.

Kun ed. Seppänen ilmoitti vetävänsä oman perustelulausumaesityksensä pois, niin se on ilmeisen järkevää, mutta päinvastoin kuin ed. Aittoniemi, näen ed. Seppäsen poisvetämisajatuksen järkeväksi samasta näkökulmasta kuin ed. Seppänen itse, siis sen vuoksi, ettei kenelläkään, joka ajaa Helsingin kaupungin asiaa näissä kiistoissa oikeusasteissa, olisi mahdollisuutta väittää, että eduskunta hylkäämällä ed. Seppäsen perustelulausuman olisi irtisanoutunut tuossa perustelulausumassa ja perustuslakivaliokunnan lausunnossa olevasta tulkintakannanotosta, joka — toistan sen vielä itsekkin tältä paikalta — on mielestäni siis eduskunnan tulkintakannanotto. Se on ainoa kohtuullinen ja järkevä tulkintakannanotto. Ei sellaisella lailla, joka tänä päivänä säädetään, voi olla sellaista merkitystä, että se jälkikäteen laillistaisi ja oikeuttaisi jotakin sellaista, mikä on tapahtunut ennen lain säätämistä. Ne oikeusriidat on käytävä sen lainsäädännön valossa, joka on ollut voimassa silloin, kun tuo järjestelmä Helsinkiin on luotu.

Toisin kuin ed. Seppänen väitti lausuma, jota olen esittänyt ja jota täällä on kannatettu, ei ole yhdentekevä eikä se ole mikään tulkintakannanotto, vaan se on nimenomaan toimintaan velvoittava kannanotto. Se velvoittaa käytännössä ympäristöministeriön ja ennen kaikkea ne asianomaiset kunnat, jotka omaksuvat hitas-järjestelmän, toimimaan siten, että niille ihmisille, jotka harkitsevat asunnon ostamista hitas-järjestelmän piiristä, todellakin selostetaan ja selvitetään, mikä on tämän järjestelmän käytännön merkitys ja mikä on hitas-sääntelyn sisältö. Totta on, että tämä ponsi ei auta niitä Helsingin hitas-asukkaita, joista nyt on puhuttu ja jotka ovat tässä kohtuuttomassa loukussa.

Totean lopuksi vielä kerran, että heitä voivat auttaa vain Helsingin kaupungin luotamusmieselimet omilla päätöksillään. Vetoan teihin, ed. Seppänen, että myötävaikutaisitte siihen, että puoluetoverinne Helsingin kaupungin elimissä olisivat mukana auttamassa näitä ihmisiä pois siitä loukusta, johon he kohtuuttomasti ovat joutuneet.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Meillä on nyt eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkinta siitä, miten hitas-lakia on tulkittava: sitä ei saa tulkita taannehtivasti. Tietysti vahvempi olisi ollut koko eduskunnan tulkinta samasta asiasta, joka tulkinta olisi saatu hyväksymällä esittämäni perustelulausuma. Parempi perustuslakivaliokunnan lausumakin kuin se, että eduskunnalla olisi tästä asiasta kaksi tulkintaa, joista koko eduskunnan tulkinta olisi erilainen kuin perustuslakivaliokunnan tulkinta vain sen takia, että ministeri Bärnlund jääräpäiseen tapaansa ei tässä tilanteessa voi joustaa siihen suuntaan, että autettaisiin hitas-asujia.

Ministeri Bärnlund ei ilmeisestikään pysty näkemään tässä asiassa todellista ongelmaa ja on sillä tavalla puoluetovereittensa vanki kaupungin hallinnosta. Myönnän, että siellä on myös minun puoluetoveritani, jotka ovat ortodokseja tässä kysymyksessä ja ovat hitas-loukun ylläpitämisen kannalla, mutta silloin täytyy koettaa murentaa heidän ortodoksista asennettaan siitä, mitä on sosialismi, eduskunnan päätöksiin. Olisin toivonut, että eduskunnassa olisi pantu järjestykseen sekä sosialidemokraatit että myös ne vasemmistoliittolaiset Helsingin kaupunginhallituksessa, jotka ovat sen kannalla, että ihmisiä pidetään hitas-loukussa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Moilasen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Ed. Zyskowicz ed. Seppäsen kannattamana on ehdottanut, että perusteluissa lausutaisiin: ”Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän yhdessä asianomaisten kuntien kanssa sellaisiin toimenpiteisiin, jotka turvaavat sen, että laissa tarkoitettujen yhtiöiden osakkeiden ostamista harkitsevalla on riittävä tietoisuus lain käytännön merkityksestä ja keskeisimmistä lakiin sisältyvistä osakkeiden luovutusrajoituksista, kuten enimmäishinnan määräytymisestä ja sen velvoittavuudesta sekä kunnan lunastusoikeudesta ja osakkeiden myyntiin liittyvästä välityselvöllisyydestä.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

**Äänestykset ja päätökset:**

Toinen varapuhemies: Ensin päätehtään lakiehdotuksista.

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahonen, Ajo, Ala-Harja, Apukka, Astala, Backman, von Bell, Bärlund, Dromberg, Elo, Haavisto, Hacklin, Helle, Hietala, Hilpelä, Häkämies, Hämäläinen, Ikkala, Jansson, Joenpalo, Järvisalo, Kalima, Kalliomäki, Karkinen, Kautto, Kekkonen, Knuuttila, Kohijoki, Kärhä, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Laine, Laitinen, Lamminen, Lapiolahti, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Löyttyjärvi, Malm, Metsämäki, Miettinen, Muttilainen, Myller, Mäki-Hakola, Männistö, Mönkäre, Mörttinen, Nordman, Nyby, Nyman, Paakkinen, Paloheimo, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puisto, Pystynen, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Renlund, Rinne, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Saastamoinen, Savela, Savolainen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Säilynoja, Taina, Tiuri, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Uitto, Uosukainen, Wahlström, Valli, Valo, Vastamäki, Westerlund, Viinanen, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Zyskowicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, Aittoniemi, Alaranta, Almgren, Anttila, Hautala, Huuhtanen, Ikonen, Jokinen, Jokiniemi, Joutsensaari, Juhantalo, Jurva, Jääteenmäki, Kankaanniemi, Kauppinen, Kettunen, Kietäväinen, Kokko, Kääriäinen, Lehtosaari, P. Leppänen, Maijala, Mattila, Moilanen, Nieminen, Pekkarinen, Pokka, Puska, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Sarapää, Seppänen, Sillanpää, Vihriälä, Vistbacka, Väistö ja Väänänen.

”Tyhjää” äänestää ed. Lax.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

R. Aho, Alho, Andersson, Antvuori, Björklund, Björkstrand, Donner, Fred, Gustafsson, Halonen, Heikkinen, Hetemäki-Olander, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jouppila, Junnila, Järvenpää, Jääskeläinen, Kanerva, Kasurinen, Kemppainen, Koistinen, Korkea-Aho, Kuuskoski-Vikatmaa, Laaksonen, P. Lahtinen, Laurila, U. Leppänen, Luttinen, Melin, Mäkelä, Mäkipää, Niinistö, Ollila, Paasio, Paaivilainen, Pelttari, Pesälä, Puhakka, Pulliainen, Puolanne, Rauramo, Rehn, Renko, Riihijärvi, Saari, Saarinen, Salolainen, Sasi, Siuruainen, Soininvaara, Suominen, Särkijärvi, Taxell, Tenhiälä, Tennilä, Tähkämaa, Urpilainen, Varpasuo, Wasz-Höckert, Viljanen, Virolainen ja Väyrynen.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 39 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 66. (Koneään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi päätetään ed. Zyskowiczin perustelulausumaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Zyskowiczin ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 3 jaa- ja 132 ei-ääntä; poissa 64. (Koneään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Zyskowiczin ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Louvo: Herra puhemies! Äänestin vahingossa väärin.

Toinen varapuhemies: Merkitään.

Asia on loppuun käsitelty.

**17) Ehdotukset laiksi takaisinsaannista konkurssipesään sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 102

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 13

Suuren valiokunnan mietintö n:o 195

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

**18) Ehdotus muutoksista vuoden 1990 tulo- ja menoarvioon**

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 237

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59. Viime torstaina pidetyssä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiassa päättyneeksi. Nyt ryhdytään yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään menot.

Pääluokka 22

Luku 02 Eduskunnan kanslia, hyväksytään.

Pääluokka 23

Luku 01 Valtioneuvosto, hyväksytään.

Luku 99 Valtioneuvoston muut menot.

**Keskustelu:**

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Minä ehdotan, että Risto Rytin muistomerkkimää-

räraha poistettaisiin tarpeettomana samoin kuin koko momentti.

Ed. Helle: Herra puhemies! Kannatan ed. Seppäsen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppäsen ehdottanut I vastalauseen mukaisesti, että momentti 23 ja sille merkitty määräraha poistetaan.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

**Äänestys ja päätös:**

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 14 ei-ääntä; pois- sa 66. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Pääluokka 24

Luku 01 Ulkoasiainhallinto, luku 30 Kansainvälinen kehitys yhteistyö ja luku 40 Teollinen kehitys yhteistyö, hyväksytään.

Pääluokka 25

Luku 01 Oikeusministeriö, luku 25 Läänin-oikeudet, luku 30 Alioikeudet, luku 45 Eräät oikeudenhoitomenot ja luku 50 Vankeinhoidolaitos, hyväksytään.

Pääluokka 26

Luku 01 Sisäasiainministeriö, luku 05 Läänin hallitukset, luku 07 Rekisteritoimistot, luku 75 Poliisitoimi, luku 80 Pelastushallinto, luku 90 Rajavartiolaitos, luku 97 Avustukset kunnille ja luku 99 Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

## Pääluokka 27

Luku 01 Puolustusministeriö, luku 12 Puolustusvoimien palkkaus- ja muut menot sekä luku 14 Asevelvollisten ylläpitomenot, hyväksytään.

Luku 25 Puolustusmateriaalin hankinta- ja käyttömenot.

**Keskustelu:**

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ehdotan, että Suomi olisi rauhan puolella sotaa vastaan ja säästäisi puolustusmateriaalin hankinta- ja käyttömenoissa niin, että momentilta 27.25.16 vähennetään 25 miljoonaa markkaa ja ilmavoimien harjoituskoneiden täydentämistä ja niiden varustamista koskevien tilaussopimusten valtuutus evättäisiin.

Ed. Vähäkangas: Herra puhemies! Kannatan ed. Seppäsen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Vähäkankaan kannattamana ehdottanut I vastalauseen mukaisesti, että momentilta 16 vähennettäisiin 25 000 000 markkaa ja että momentin perustelujen neljännessä kappaleessa olevaa ilma-voimien harjoituskoneiden täydentämistä ja varustamista koskevaa tilausvaltuutta ei hyväksyttäisi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

**Äänestys ja päätös:**

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 18 ei-ääntä; pois- sa 66. (Koneään. 13)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 27 Kiinteistömenot, luku 30 Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta ja luku 91 Vammaskosken tehdas, hyväksytään.

## Pääluokka 28

Luku 03 Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, luku 05 Valtiokonttori, luku 07 Eläkkeet, luku 18 Verohallinto, luku 37 Eräät hinnoitellut korvaukset, luku 39 Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle, luku 40 Tullilaitos, luku 52 Tilastokeskus, luku 64 Eräät valtion kiinteistömenot, luku 82 Postipankki Oy, luku 83 Kansainvälinen Jälleenrakennuspankki ja Kansainvälinen valuutarahasto sekä luku 85 Kansainväliset rahoitusyhteisöt, hyväksytään.

## Pääluokka 29

Luku 01 Opetusministeriö, luku 06 Valtion audiovisuaalinen keskus, luku 10 Korkeakoulut, luku 11 Valtion harjoittelukoulut, luku 37 Muut korkeakoulumenot, luku 39 Valtion opintotukikeskus, luku 42 Eräät valtion oppilaitokset, luku 43 Lukiot, luku 46 Peruskoulut, luku 51 Lastentarhanopettajaopistot, luku 56 Kirjastotoimi, luku 57 Yhteiskunnallinen sivistystyö, luku 60 Valtion ammatilliset oppilaitokset, luku 65 Kunnalliset ammatilliset oppilaitokset, luku 67 Yksityiset ammatilliset oppilaitokset, luku 69 Ammatillinen kurssitoiminta ja ammatilliset erikoisoppilaitokset, luku 74 Oppisopimuslakiin perustuva ammattikoulutus, luku 84 Museovirasto, luku 88 Suomen akatemia ja tieteen tukeminen sekä luku 98 Kansainvälinen yhteistyö, hyväksytään.

## Pääluokka 30

Luku 01 Maa- ja metsätalousministeriö, luku 08 Maataloushallinto, luku 30 Maatalouden neuvontatyön tukeminen ja luku 31 Maataloustuotteiden hintatuki, hyväksytään.

Luku 32 Maataloustuotteiden vientituki ja tuotannon tasapainottamistoimenpiteet.

**Keskustelu:**

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Minä ehdotan, että luvun 30.32 perusteluissa lausuttaisiin, niin kuin on valiokunnan mietintöön jätettyyn vastalauseeseen kirjoitettu. Tämä lausuman perussisältö on, että ”eduskunta edellyttää, että hallitus laatii tasapai-

noisen ja hallitun ohjelman maatalouden ylituotannon vähentämiseksi". Kysymys on siis vientitukiasioista. Uskon, että ainakin ed. Rajamäki, joka on reipas sosialidemokraatti näissä asioissa, voi tukea meitä tässä kysymyksessä.

Ed. Vähäkangas: Herra puhemies! Kannatan ed. Seppäsen ehdotusta.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Vähäkankaan kannattamana ehdottanut I vastalauseen mukaista perustelulausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Seppäsen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 19 ei-ääntä; pois-  
sa 65. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 33 Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen, luku 38 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, luku 40 Vesivarojen käyttö, luku 50 Yleismetsätalous, luku 58 Yksityismetsätalous, luku 60 Maanmittaushallinto, luku 76 Metsäntutkimuslaitos, luku 95 Metsähallituksen metsät sekä luku 99 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnon muut menot, hyväksytään.

### Pääluokka 31

Luku 01 Liikenneministeriö, luku 24 Tiet, luku 30 Merenkulkulaitos, luku 32 Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen, luku 40 Autorekisterikeskus, luku 55 Tietoliikenteen korvaukset ja avustukset, luku 57 Rautatieliikenteen korvaukset ja radanpito, luku 92 Ilmailuhallinto ja luku 99 Liikenneministeriön hallinnon muut menot, hyväksytään.

### Pääluokka 32

Luku 01 Kauppa- ja teollisuusministeriö, luku 02 Piiritoimistot, luku 31 Kuluttajan-

suoja, luku 39 Teknillinen tarkastuskeskus, luku 40 Geologian tutkimuskeskus, luku 43 Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen maksulliset tutkimuspalvelut, luku 46 Teknisen ja kaupallisen tutkimuksen edistäminen, luku 50 Teollisuuden edistäminen, luku 51 Yritystoiminnan alueelliset rahoitustoimenpiteet, luku 52 Pienen ja keski-suuren yritystoiminnan kehittäminen, luku 55 Energiatalous ja luku 80 Matkailun edistämiskeskus, hyväksytään.

Luku 85 Ulkomaankaupan edistäminen.

### Keskustelu:

Ed. Mäki-Hakola: Herra puhemies! Ehdotan, että momentin 32.85.47 Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:lle (arviomääräraha) perusteluissa tarkoitetuksi kotimaasta tapahtuvaan aluksen hankintaan hyväksyttävien korkotukilainojen enimmäismääräksi vuonna 1990 hyväksytään 2 418 000 000 markkaa lisämenoarvioesityksen perusteluissa mainitun 1 962 000 000 markan asemesta.

Herra puhemies! Totean taustaksi, että tämän ja kaksi muuta ehdotustani on valtiovarainministeriö esittänyt, mutta ennen sitä valiokunta oli jo ehtinyt käsitellä lisäbudjetin loppuun.

Ed. Kalliomäki: Herra puhemies! Kannatan ed. Mäki-Hakolan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Mäki-Hakola ed. Kalliomäen kannattamana ehdottanut, että momentin 47 perusteluissa oleva lainojen enimmäismäärä olisi 2 418 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Mäki-Hakolan ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 1 jaa- ja 134 ei-ääntä; pois-  
sa 64. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Mäki-Hakolan ehdotuksen.

### Pääluokka 33

Luku 01 Sosiaali- ja terveysministeriö, luku 10 Työttömyysturvalautakunta, luku 14 Tapaturmavirasto ja luku 15 Perhekustannusten taseaus, hyväksytään.

Luku 17 Työttömyysturva.

### Keskustelu:

Ed. Mäki-Hakola: Herra puhemies! Ehdotan, että momentille 33.17.50 Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha) otetaan lisäyksenä 100 000 000 markkaa.

Ed. Kalliomäki: Herra puhemies! Kannatan ed. Mäki-Hakolan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Mäki-Hakola ed. Kalliomäen kannattamana ehdottanut, että momentille 50 otettaisiin lisäyksenä 100 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Mäki-Hakolan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 135 ei-ääntä; poissa 64. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Mäki-Hakolan ehdotuksen.

Luku 18 Sairausvakuutus, luku 19 Eläkevakuutus, luku 22 Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot, luku 28 Muu toimeentuloturva, luku 29 Pakolaisten vastaanotto, luku 30 Sosiaalihallitus, luku 32 Kuntien järjestämät sosiaalipalvelut, luku 57 Lomatoiminta, luku 63 Valtion mielisairaalat, luku 77 Kuntien järjestämä ympäristö-

terveydenhuolto ja ympäristönsuojelun hallinto, luku 78 Kuntien järjestämä kansanterveysyö, luku 79 Kuntien järjestämä erikoissairaanhoido, luku 92 Kansanterveyden edistäminen, luku 93 Eräiden sosiaalipalvelujen avustaminen, luku 94 Lomanviettomahdollisuuksien edistäminen, luku 95 Suuronnettomuuksiin varautuminen, lukuryhmä 92—95 Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö sekä luku 99 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

### Pääluokka 34

Luku 01 Työministeriö, luku 06 Työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinto, luku 08 Työvoimaopisto ja luku 30 Työvoimapalvelut, hyväksytään.

Luku 50 Työllisyyden hoito.

### Keskustelu:

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ehdotan, että tässä hyväksyttäisiin momenteille 02 ja 30 ne lisäykset, jotka ovat I vastalauseessa, ja että myös luvun perusteluihin otettaisiin lausuma, joka on tässä vastalauseessa kirjattuna ja joka liittyy velvoitetyöllistämiseen eläns. Rinteen mallin parantamiseen siinä ilmenneiden epäkohtien korjaamiseksi. (Ed. Rinne: Se on jo hylätty se Rinteen malli!) — Ed. Rinne varmaan on työttömien asiassa tässä kysymyksessä niin kuin aina muulloinkin.

Ed. Vähäkangas: Herra puhemies! Kannatan ed. Seppäsen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Vähäkankaan kannattamana ehdottanut I vastalauseeseen viitaten, että

1) momentille 02 otettaisiin lisäyksenä 30 000 000 markkaa,

2) momentille 30 otettaisiin lisäyksenä 35 000 000 markkaa sekä

3) luvun perusteluihin otettaisiin I vastalauseen mukainen lausuma.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Luku 45 Asuntotoimi.

### Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Seppäsen 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen 1) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 20 ei-ääntä; poissa 66. (Koneään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen 2) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 20 ei-ääntä; poissa 67. (Koneään. 18)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 3) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen 3) ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 42 ei-ääntä; poissa 68. (Koneään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 99 Työministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

### Pääluokka 35

Luku 01 Ympäristöministeriö, luku 15 Luonnonsuojelu ja luonnon virkistyskäyttö, luku 25 Vesi- ja ympäristöhallinto ja luku 40 Asuntohallitus, hyväksytään.

### Keskustelu:

Ed. Kietäväinen: Herra puhemies! Ehdotan, että siirto asunto-olojen kehittämishastoon, momentti 35.45.60, hyväksyttäisiin sen sisältöisenä kuin se on kirjattu II vastalauseeseen, mikä tarkoittaa sitä, että myöntämisvaltuuden lisäyksellä saataisiin käynnistettyä 3 000 uutta aravalainoitettua kohtuuhintaista asuntoa. Asuntohallituksessa on valmiina hinnaltaan toteuttamiskelpoisena vähintään tuon verran aravakohteita, ja niiden käynnistäminen helpottaisi myös nopeasti pahenevaa alan työllisyystilannetta.

Ed. Vihriälä: Herra puhemies! Kannatan ed. Kietäväisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kietäväinen ed. Vihriälän kannattamana ehdottanut, että momentti 60 hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

### Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Kietäväisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 49 ei-ääntä; poissa 68. (Koneään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Luku 99 Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot, hyväksytään.

### Pääluokka 36

Luku 01 Kotimaisen velan korko, luku 03 Ulkomaisen velan korko ja luku 06 Valtion velan kuoletukset, hyväksytään.

Esitellään tulot.

## Osasto 11

Luku 01 Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot, luku 04 Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut, luku 06 Tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut, luku 08 Valmisteverot, luku 10 Muut verot ja luku 19 Muut veronluonteiset tulot, hyväksytään.

## Osasto 12

Luku 25 Oikeusministeriön hallinnonala, luku 26 Sisäasiainministeriön hallinnonala, luku 29 Opetusministeriön hallinnonala, luku 30 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala, luku 31 Liikenneministeriön hallinnonala, luku 32 Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala, luku 33 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala ja luku 34 Työministeriön hallinnonala, hyväksytään.

## Osasto 13

Luku 01 korkotulot, hyväksytään.

## Osasto 14

Luku 02 Ilmailuhallinto, luku 21 Vammas-  
kosken tehdas ja luku 45 Metsähallituksen  
metsät, hyväksytään.

## Osasto 15

Luku 02 Nettolainanotto.

**Keskustelu:**

Ed. Mäki-Hakola: Herra puhemies! Viitaten valtiopäiväjärjestykseen ehdotan, että momentille 15.02.01 Nettolainanotto otettaisiin vielä lisäyksenä 100 000 000 markkaa, jolloin nettolainanotoksi merkitään yhteensä 2 890 000 000 markkaa.

Ed. Kalliomäki: Herra puhemies! Kannatan ed. Mäki-Hakolan ehdotusta.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Eihän tässä lisäbudjettiesityksessä ole tällaista osas-

toa 15. Miten se voidaan ottaa tähän muutosesityksenä?

Toinen varapuhemies: Huomautan ed. Seppäselle, että käsiteltävä luku on valtiovarainvaliokunnan mietinnössä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Mäki-Hakola ed. Kalliomäen kannattamana ehdottanut, että momentille 01 otettaisiin lisäyksenä 100 000 000 markkaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

**Äänestys ja päätös:**

Mietintö ”jaa”, ed. Mäki-Hakolan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 3 jaa- ja 123 ei-ääntä; poissa 73. (Koneään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Mäki-Hakolan ehdotuksen.

Mietinnössä oleva tulo- ja menoarvion tasapainoa koskeva lausuma ja yleisperustelut, hyväksytään.

Toinen varapuhemies: Kun valtiovarainvaliokunnan mietintöä ei ole muuttamattomana hyväksytty, asia palautetaan valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

---

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Mäki-Hakola: Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunta kokoontuu heti tämän täysistunnon keskeydyttyä.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Ilmoitan, että sosiaalivaliokunta kokoontuu välittömästi istunnon keskeydyttyä.

---

Toinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 19.50.

Täysistunto keskeytetään kello 18.49.

### **Täysistuntoa jatketaan**

kello 19.50.

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander.

### **19) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1988**

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K n:o 8/1989 vp.)

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5 ja suhteita ulkovaltoihin koskevalta osalta ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13. Keskustelu suoritetaan ja päätös tehdään erikseen kummastakin mietinnöstä.

Esitellään kertomus perustuslakivaliokunnan mietinnössä valmistelevasti käsitellyltä osalta.

#### **Keskustelu:**

Ed. Zyskiewicz: Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietinnössä hallituksen kertomuksesta vuodelta 1988 käsitellään kolmea asiakokonaisuutta: valtioneuvoston jäsenen esteellisyys, ministerivastuujärjestelmän uudistaminen ja valtionyhtiöiden parlamentaarispohjaisten edustajien nimittäminen.

Valtioneuvoston jäsenen esteellisyyttä käsitellessään valiokunta kiinnitti huomiota siihen, ettei Suomen perustuslakeihin, toisin kuin useiden Euroopan valtioiden perustuslakeihin, sisälly säännöksiä ministereiden kielletyistä sidonnaisuuksista. Toisaalta vuonna 1982 säädettyssä hallintomenettelylaissa olevia virkamiehen esteellisyyssäännöksiä sovelletaan myös valtioneuvoston jäseniin, mikä valiokunnan mielestä lähtökohdaisesti onkin perusteltua.

Ministerin esteellisyyssuhteet ovat käytännössä tulleet esille varsinkin sen joh-

dosta, että ministeri kuuluu valtioneuvostossa käsiteltävänä olevassa asiassa asianosaisena olevan valtionyhtiön tai yksityisen yhtiön hallintoon, lähinnä sen hallintoneuvostoon tai hallitukseen. Hallintoneuvoston ja hallituksen puheenjohtajuutta on pidetty esteellisyyden aiheuttavana, kun taas hallintoneuvoston jäsenyyteen nähden on valtioneuvoston käytäntö vaihdellut eri aikoina.

Ministerin esteellisyys johtaa, aiheutuipa esteellisyys mistä seikasta tahansa, siihen, että hänen on vetäydyttävä asian valmistelusta ja päättämisestä. Kun toisaalta ministerillä on toimialansa asioissa yleensä sellainen esimerkiksi tiedollinen yleisasiantuntemus, jonka tulisi olla käytössä tehtäessä yksittäisiä päätöksiä, merkitsee ministerin esteellisyys näin ollen normaaliksi ajatellun päätöksentekomenettelyn syrjäytymistä. Siten ministerin esteellisyys on päätöksenteon kannalta epänormaali ja myös epätarkoituksenmukainen ilmiö.

Perustuslakivaliokunta pyrki mietinnössään arvioimaan tavallisimpia sidonnaisuuksia, jotka aiheuttavat ministerin esteellisyyden. Asiaa tarkasteltaessa on oleellista havaita, että tällaiset sidonnaisuudet ovat voineet syntyä jo ministerinimitystä edeltäneenä aikana ja että niitä voi syntyä myös yksistään ministerinimitykseen perustuen.

Jälkimmäisen tyyppisiä tilanteita esiintyy etenkin hallintomenettelylaissa tarkoitettuihin julkisoikeudellisiin laitoksiin nähden. Hallintotoiminnassa on näet saatettu omaknsua käytäntö, jossa jokin ministeri asemansa perusteella kuuluu tällaisen laitoksen johtokuntaan tai muuhun hallintoelimeen. Tämä voi lisäksi perustua sellaiseen säännökseen, jonka mukaan kyseisessä hallintoelimessä tulee olla asianomaisen ministeriön edustus.

Perustuslakivaliokunta katsoi, ettei tällaisissa, sanoisinko, asemansa puolesta -tapauksissa, ole syytä yleisesti pitää ministeriä esteellisenä kyseisen laitoksen asioissa. Valiokunta kuitenkin viittasi siihen, että esimerkiksi valtion liikelaitoksen taloudellista ja toiminnallista asemaa suhteessa yksityisiin koskevissa ratkaisutilanteissa eturistiriita saattaa tapauksittain konkretisoitua, jolloin myös luottamus toiminnan tasapuolisuus vaarantuu, ellei liikelaitoksen hallinnossa mukana olevaa ministeriä katsota esteelliseksi.

Kuinka olisi ratkaistava tilanteet, joissa valtioneuvoston jäsenen esteellisyys aiheutuu

siitä, että hän toimii jonkin yhtiön hallinto-tehtävässä, vaikka tehtävä ei millään tavalla liity hänen ministeriYTEensä?

Perustuslakivaliokunta suosittaa tällaisten tilanteiden varalta yksinkertaista ratkaisua: ministerit jättäytykööt pois hallintoneuvostoista. Valiokunta toteaa mietinnössään, että ”ministerin toiminta valtionyhtiön hallinnossa on omiaan vähentämään luottamusta hänen toimintansa tasapuolisuuteen yhtiötä tai sen toimintaa sivuavissa asioissa” ja että tämä luottamuksen vähenemisenäkökohta liittyy ainakin yhtä suurella painolla ministerin toimintaan jonkin merkittävän yksityisen yhtiön hallinnossa.

Voidaan myös asettaa kysymys: Eikö valtioneuvoston jäsenyyteen tule periaatteellisista syistä sisältyä se lähtökohta, että ministerin on oltava aina oikeudelliseltakin kannalta kelpoinen hoitamaan tehtäviä, jotka hänelle kuuluvat valtioneuvoston jäsenenä? Eivätkö valtioneuvoston jäsenen yhteisösidonnaisuudet niistä yleensä aiheutuvan esteellisyyden ja siitä johtuvan käsittelykiellon takia ole ristiriidassa tämän lähtökohdan kanssa?

Perustuslakivaliokunta kiteyttää johtopäätöksensä puheena olevasta asiasta mietinnössään seuraavasti: ”Valiokunta pitää perusteltuna valtiokäytännön kehittymistä sellaiseksi, että valtioneuvoston jäseniksi nimitettävät henkilöt luopuisivat aiemmista jäsenyyksistään edellä tarkoitettujen yhtiöiden hallinnossa” — siis valtionyhtiöiden ja merkittävien yksityisten yhtiöiden hallinnossa — ”ja vastaavasti pidäytyisivät vastaanottamasta niitä ministeriytensä ajan.”

Valiokunnan tämä kannanotto ei ollut yksimielinen, vaan siihen nähden esitettiin varauksia molempiin suuntiin. Kuten mietintöön jätetystä vastalauseestakin ilmenee, osa valiokunnasta halusi, että nimenomaan säädöksiä muuttamalla estettäisiin ministereiden jäsenyydet tarkoitettujen yhtiöiden hallinnossa. Vaikka valiokunta tyytyi säädösmuutosten asemesta suosittamaan valtiokäytännön kehittämistä, on kaikki syy olettaa ja itse asiassa edellyttää, että jo seuraavan hallituksen muodostamisen yhteydessä sovi-taan ministereiden jättäytymisestä pois tässä tarkoitettujen yritysten hallinnosta.

Ministerivastuujärjestelmän osalta valiokunta kiinnitti huomiota meikäläisestä järjestelmästä puuttuvaan mahdollisuuteen mitata ministerin poliittista vastuuta erikoisvaliokun-

nissa. Tämä on ehkä joskus johtanut oikeudellisen ministerivastuukysymyksen käyttämiseen silloin, kun kysymyksen motiivina on enemmänkin ollut halu saada lisäselvitystä hallituksen tai ministerin toiminnasta ja arvioida sitä poliittisen tarkoituksenmukaisuuden kannalta kuin esittää selkeä väite hallitustoiminnan lainvastaisuudesta. Valiokunta katsoo olevan periaatesyistä tärkeää, että ministerivastuulaki olisi tosiasiallisestikin käytössä vain ministereiden oikeudellisen vastuunalaisuuden tutkimusvälineenä.

Samalla perustuslakivaliokunta viittasi tarpeeseen järjestää menettelytapa, jossa valiokunta voisi tutkia ja arvioida jonkun ministerin ja yleisemminkin hänen johtamansa hallinnonalan toimintaa muutoinkin kuin tiukan laillisuusvalvonnan näkökulmasta eli myös toiminnan poliittisen järjestyksen tai tarkoituksenmukaisuuden kannalta. Tällainen tutkimustehtävä on sovitettavissa erikoisvaliokuntien säännönmukaisiin tehtäviin niiden tavanomaisia toimialoja seuraten, jolloin siis jokaisella erikoisvaliokunnalla olisi mahdollisuus omalla toimialallaan harjoittaa mainitunlaista tutkimusta.

Tältä osin valiokunta viittasi mietinnön antamisen aikaan puhemiesneuvoston ehdotuksena olleeseen uudistussuunnitelmaan, joka on nyttemmin hallituksen esityksen pohjalta johtanut lainsäädäntötoimiin ja jonka mukaan asianomaisen ministeriön tulee antaa erikoisvaliokunnalle sen pyytämä selvitys valiokunnan toimialaan kuuluvasta kysymyksestä. Valiokunta totesi menettelyn mahdollisesti tarjoavan tilaisuuden ottaa ministereiden toiminnan poliittisen tarkoituksenmukaisuuden arviointiin kuuluvia kysymyksiä esille erikoisvaliokunnissa.

Valiokunta kuitenkin katsoi, että hallituksen on käynnistettävä erillinen selvitystyö eduskunnan tutkimusmenetelmistä valtioneuvoston ja ministereiden poliittisen vastuunalaisuuden piiriin kuuluvissa kysymyksissä. Lisäksi valiokunta viittasi ministerivastuulain mahdolliseen arvioimiseen.

Arvoisa puhemies! Mietintönsä lopuksi valiokunta otti esille kysymyksen parlamentaaripohjaisten edustajien nimittämisestä valtionyhtiöiden hallintoneuvostojen jäseniksi ja tilintarkastajiksi. Ehdotukset tällaisiksi poliittisten voimasuhteiden perusteella määräytyviksi edustajiksi on käytännössä pyydetty puoluetoimistoista, puolueilta. Nykyisen par-

lamentaarispohjaisen edustusjärjestelmän taustalla on kuitenkin ajatus, että tällä tavoin järjestetään yhtiön viimekätisen omistajan eli Suomen kansan edustus yhtiön hallinnossa. Omistajana valtionyhtiöissä on siis Suomen kansa, eivät puolueet. Tätä taustajatusta vastaavasti nykykäytäntöä tulee valiokunnan mielestä muuttaa ja ehdotukset valtionyhtiöiden hallintoneuvoston jäseniksi ja tilintarkastajiksi tulee pyytää puolueomistojen asemesta eduskuntaryhmiltä, koska nimenomaan eduskunta edustaa Suomen kansaa.

Ehkä on vielä syytä todeta, ettei perustuslakivaliokunnan kannanotto parlamentaaripohjaisten edustajien valintatavasta ole sinänsä kannanotto valtionyhtiöiden nykyisen hallintoneuvostojärjestelmän puolesta.

Lopuksi totean, että nyt puheena olevan asian osalta esitettiin perustuslakivaliokunnassa myös sellainen selvään vähemmistöön jäänyt näkemys, ettei valiokunnan olisi tullut tähän menettelyä koskevaan asiaan lainkaan puuttua. Omalta osaltani korostaisin sitä, että perustuslakivaliokunnan nyt päättämä, eduskuntaryhmiä tukeva kannanotto on nähtävä pienenä osana nykyisen perustuslakivaliokunnan pyrkimystä korostaa eduskunnan ja sen eri ryhmien asemaa.

Ed. Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Tämän asian yhteydessä, kuten valiokunnan puheenjohtajan ed. Zyskowiczin puheenvuorosta kävi ilmi, olemme valiokunnassa olleet kovin monesta asiasta yksimielisiä, mm. eduskuntaryhmien aseman vahvistamisesta, joten tällä kertaa keskityn puheenvuorossani kertomaan vain siitä, mistä olimme eri mieltä. Tämä koskee ministereitten osallistumista valtionyhtiöitten hallintoneuvostoihin ja ehkä laajemminkin näitä vastuukysymyksiä.

Perustuslakivaliokunta hallituksen kertomuksen johdosta antamassaan mietinnössä katsoo, että ”ministerin toiminta valtionyhtiön hallinnossa on omiaan vähentämään luottamusta hänen toimintansa tasapuolisuuteen yhtiötä ja sen toimintaa sivuavissa asioissa. Sama näkökohta liittyy ainakin yhtä suurella painolla myös siihen, että valtionneuvoston jäsen toimisi jonkin merkittävän yksityisen yhtiön hallinnossa”.

Tämä kaikki on totta, ja me keskustalaiset valiokunnan jäsenet yhdyimme täysin tähän valiokunnan kantaan. Kuitenkin valiokun-

nan enemmistö on pitänyt riittävänä, että lausutaan toivomus, siis suositus, että ”valtionneuvoston jäseniksi nimitettävät luopuisivat aiemmista jäsenyyksistä edellä tarkoitettujen yhtiöiden hallinnossa ja pidättäytyisivät yleensäkin tällaisten tehtävien vastaanottamisesta”.

Ministerien vallankäytön säilyttäminen puolueettomana kuuluu politiikan moraalikysymyksiin. Niistähän emme kovin paljon ole eduskunnassa puhuneet. Haluan, arvoisa rouva puhemies, kiinnittää huomiota lähinnä siihen, että maassamme on syntynyt erittäin vähän valtiosääntöistä tapaoikeutta näissä asioissa, ja sen vuoksi meillä keskustalaisilla on aika suuri epäily, miten tällainen valiokunnan suositus toteutuu. Meillä on sellainen epäily, että perustuslakivaliokunnan toivomus ei johda mihinkään, vaikka täällä valiokunnan puheenjohtaja Zyskowicz jo suurin piirtein muodostaa seuraavaa hallitusta ja näyttää päättävän hallitusohjelmastakin, mikäli tuota puheenvuoroa oikein tarkkaan kuuntelin. Epäilemme nimittäin, että huolimatta tästä suosituksesta eri puolueitten omaksuman käytännön mukaan hallintoneuvostoissa istutaan, niin kuin tähänkin asti on istuttu.

Tämän vuoksi olemme valiokunnan mietintöön liittämässämme vastalauseessa tehneet oman muutosesityksen, jonka, arvoisa rouva puhemies, luen tässä ja teen ehdotuksen siitä. Nimittäin ehdotamme, että valiokunnan mietinnön asianomaisessa kohdassa olisi tullut lausua seuraavasti: ”Valiokunta pitää perusteltuna asianomaisia säädöksiä muuttamalla valtiokäytännön kehittymistä sellaiseksi, että valtionneuvoston jäseniksi nimitettävät henkilöt luopuisivat aiemmista jäsenyyksistään edellä tarkoitettujen yhtiöiden hallinnossa ja vastaavasti pidättäytyisivät vastaanottamasta niitä ministeriytensä ajan.” — Siis käsityksemme on, että tähän tarvitaan säädöksiä, siis lakia. Emme luota suositukseen.

Minulla on yksi esimerkki, aivan tuore, millaisia epäilyksiä ministerin puolueettomuudesta saattaa syntyä. Esimerkki liittyy lakiesitykseen harkintaverotuksesta luopumisesta, joka on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä eräässä toisessa valiokunnassa. Erityisesti Pohjois-Suomessahan harkintaverotuksesta luopuminen on kovasti keskustelutanut niitä kuntia, joissa on voimallaitoksia,

koska voimalaitoksethan pääsevät sitten harkintaverotuksesta irti ja kunnat tulevat menettämään voimayhtiöitten tähänkin mennessä aika vastahakoisesti maksamat verotulot.

Pohjoisen kunnat, maakuntaliitto ja voimayhtiöt — sen verran, arvoisa rouva puhemies, selostan tätä — ehtivät päästä sopimukseen siitä, että harkintaverotuksen tilalle olisi otettu käyttöön veronmaksajienkin kannalta oikeudenmukaisempi vesivoimamaksulaki. Tämä ei sitten kelvannut hallitukselle, ja olemme nyt siinä tilanteessa, että jotakin pientä kipurahaa on tulossa näille kunnille vähän niin kuin armopalana, mutta voimayhtiöt siitä verosta pääsevät.

Nyt on maan hallituksessa aivan äskettäin erityisesti valtiovarainministeri Louekosken toimesta väläytelty, että Oulujoki Oy ja Imatran Voima fuusioitaisiin. Siitä on kovin paljon ollut varsinkin Pohjois-Suomen lehdistössä nyt kirjoituksia. Fuusiotahan Imatran Voima on ajanut jo vuosia. Pohjoisessa fuusiota vastustetaan erittäin jyrkästi, koska katsotaan, että siitä ei ole hyötyä.

Ministeri Louekoski on ollut pitkään Imatran Voima Oy:n hallintoneuvostossa. Hän on siitä käsitykseni mukaan myös pyytänyt eroa, kun on tullut ministeriksi. Nyt pohjoisessa kysytään, kuinka paljon vanha yhteistyösuhde voimayhtiöön vaikuttaa ministerin kannanottoihin. Siis on syntynyt tilanne, joka on omiaan vähentämään luottamusta valtiovarainministerin toiminnan tasapuolisuuteen Imatran Voiman suhteen. Minun on pakko puhua tästä, koska tämä kovin paljon keskusteluttaa nyt tuolla pohjoisessa.

Tämän esimerkin halusin ottaa esille nimenomaan siitä syystä, että me olemme nyt valiokunnassa keskustelleet siitä, pitääkö ministerin erota vai eikö pidä, ja siitä on ollut erilaisia mielipiteitä. Kysymyshän on oikeastaan paljon isommasta asiasta eli poliittisesta järjestelmästämmme, jossa poliitikkojen osallistumista mm. valtionyhtiöiden hallintoon pidetään hyväksyttävänä. Se merkitsee käytännössä sitä, että jää hyvin paljon sellaisia asioita, joissa on kysymys politiikan ja poliitikkojen moraalista. Ei kaikkia asioita voikaan laeilla tai säädöksillä säätää. Kysymys ei ole — haluankin, arvoisa rouva puhemies, painottaa sitä — yksistään ministerin jääviydestä, vaan meillä on käsitykseni mukaan

uskallettava keskustella paljon avoimemmin siitä, mikä politiikassa on hyväksyttävää ja mikä ei, jotta tällaisia luottamuspulia ei synny.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Kannatan ed. Pokan ehdotusta siitä, mikä on vastalauseessa ja liittyy perustuslakivaliokunnan asianomaiseen mietintöön.

Ed. Zyskiewicz: Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Pokka suhtautui tarpeettoman skeptisesti siihen, että puheena olevaan asiaan eli valtioneuvoston jäsenten olemiseen mukana yhtiöiden hallinnossa saataisiin korjaus myös käytäntöä kehittämällä ilman, että säädöksiä tätä varten pitäisi laatia. Perustuslakivaliokunnan enemmistö lähti siis siitä, että kun perustuslakivaliokunnan mietintöön kirjataan perustuslakivaliokunnan käsityksenä näkemys siitä, että valtiokäytäntöä tulee siten kehittää, että valtioneuvoston jäsenet jättäytyvät tällaisista tehtävistä pois, valiokunnan mietintö, joka nyt on eduskunnassa käsittelyssä ja joka varmastikin eduskunnassa hyväksytään, todellakin ohjaa kehitystä sellaiseksi.

Kuten omassa puheenvuorossani sanoin, on kaikki syy olettaa ja myös itse asiassa edellyttää, että seuraavan hallituksen muodostamisen yhteydessä sovitaan ministeriiden jättäytymisestä pois mietinnössä tarkoitettujen yritysten hallinnosta. Mielestäni on kaikki syy todellakin uskoa, että näin tulee käymään, koska esimerkiksi, jos katsotaan yksittäisten puolueiden ratkaisuja, jo ennen perustuslakivaliokunnan mietintöä SDP oli omalta osaltaan tehnyt tämän suuntaisen ratkaisun. Tuon mietinnön ilmestymisen jälkeen RKP:n piirissä on tehty tämä ratkaisu. Keskustan puoluevaltuuskunnan nyt hyväksymää politiikan moraaliasiakirjaa en ole nähnyt, mutta minulla on sellainen käsitys, että siinäkin olisi tämän suuntainen ratkaisu. Myös kokoomuksen eduskuntaryhmän piirissä on vahvasti tällainen näkemys, joten, kuten totesin, uskon, että asiaan saadaan korjaus käytännön kautta ilman, että säädöksiä tarvitaan. Käytännön kautta edettäessä on myös helpompi löytää ratatapauksiin sellaista joustavuutta, jota tarvitaan.

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! Mielestäni perustuslakivaliokunta ministerien es-

teellisyysasioissa on aivan oikealla linjalla. Minunkin mielestäni ministerien riippumattomuuden ja objektiivisuuden turvaamiseksi ministerien tulisi pysyä erossa kaikkien yhtiöiden johtoelementistä: hallintoneuvostoista, hallituksista jne.

Arvoisa puhemies! Muistutan kansanedustajia eräästä esimerkistä, joka ei ole kovin kaukana takana päin ajassa, nimittäin Wärtsilä Meriteollisuuden asiat. Kun Wärtsilä Meriteollisuuden asioita hallituksen piirissä käsiteltiin, siellähän oli ongelmana silloin se, että jopa valtioneuvoston istuntoja ei saatu päätösvaltaisiksi, koska kaikki tärkeimmät ministerit olivat jäävejä käsittelemään asiaa. Voinen mainita nimeltä, että mm. pääministeri Holkeri ollessaan Valmetin hallintoneuvoston puheenjohtajana oli jäävi käsittelemään valtioneuvostossa Wärtsilä Meriteollisuuden asioita. Tämä ei ole hyvä asia. Olisin sitä mieltä, että perustuslakivaliokunta olisi voinut ottaa vielä tiukemman linjauksen mietinnössään. Koska keskustan ehdottama ponsiesitys on hieman tiukempi kuin perustuslakivaliokunnan linjaus, arvoisa puhemies, ilmoitan, että tulen kannattamaan keskustan ponsiesitystä.

Valtiovarainministeri Louekoski: Rouva puhemies! Tulin juuri saliin ja kuulin, että ed. Pokka ei luota kannanottoihini eräissä fuusioasioissa siitä syystä, että satun tuntemaan Imatran Voiman asioita oltuani noin 16 vuotta sen hallintoneuvostossa, josta tehtävästä sen jälkeen pyysin eroa, kun tässäkin salissa oli todettu, että ministereitten ei hyvä ole hallintoneuvostoissa istua jäsenenä. Minä en tietenkään voi sille mitään, että ed. Pokka ei suurta luottamusta tunne. Sehän on henkilökohtainen asia. Mutta erikoisen sävyn keskustelu saa siitä, jos sellaiset henkilöt, jotka ovat perin juurin perehtyneet joittenkin esimerkiksi valtionyhtiöitten tai laitosten asioihin, eivät lainkaan voi osallistua tällaisia asioita koskeviin päätöksiin taikka tällaisia asioita käsiteltäessä edes keskusteluun. Sehän merkitsee sitä, että esimerkiksi poliittisessa päätöksenteossa ne, jotka eivät asioista mitään juuri tiedä, ovat mukamas pätevimpiä.

Tällainen tilanne oli hyvin lähellä silloin, kun Wärtsilä Meriteollisuuden asioita käsiteltiin. Ne, jotka parhaiten asiat valtioneuvostossa tunsivat ja olivat viran puolesta joutuneet niihin syvästi perehtymään, olivat

todellakin jäävejä. Ed. Kettusen puoluetoveri, silloinen ministeri Vistbacka ja minä olimme aika ihmeissämme, kun meille lyötiin paperit kouraan ja edellytettiin, että me teemme nopeasti päätöksiä suurissa kysymyksissä ministeri Vistbacka esittelijänä ja minä valtioneuvoston puheenjohtajana. Ei sekään oikein hyvältä vaikuta.

Haluun vain vielä todeta, että asiassa ei kovin kevytmielisesti pidä lukita kannanottoja puoleen eikä toiseen. Sille asiantuntemukselle, jota saa virkatehtäviä hoitaessaan, on annettava oma arvonsa.

Torjuisin vielä sellaisen epäilyksen, että valtioneuvosto olisi ollut lähes päätösvalton Wärtsilä Meriteollisuuden asioita käsitellessään. Se ei pidä paikkaansa.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Louekoski ei ollut tilaisuudessa kuulla puheenvuoroa, jossa esittelin perustuslakivaliokunnan mietinnön, eikä hänellä ymmärrettävien muiden kiireiden vuoksi ole ollut tilaisuutta tutustua perustuslakivaliokunnan mietintöön. Mietinnössä nimenomaan haluttiin nykytilannetta myös sillä tavoin korjata, että todettiin, että sellaisessa tilanteessa, jossa valtioneuvoston jäsenet ikään kuin virkansa puolesta ovat mukana tietyissä laitoksissa, siitä ei voi eikä saa aiheutua esteellisyyttä.

Valtiovarainministeri Louekoski: Rouva puhemies! Tämä perustuslakivaliokunnan kanta vastaa minunkin kantaani.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Minä pyysin siis puheenvuoron samaan aikaan kuin ministeri ensimmäisen puheenvuoronsa. Tarkoitukseni oli vastata perustuslakivaliokunnan puheenjohtajan aikaisempaan puheenvuoroon, ei siis siihen, jonka hän nyt käytti.

Kun kuuntelin ed. Zyskiewiczin ja myös ed. Pokan puheenvuoroa, minun mielestäni kumpikin oli samaa mieltä siitä, että ministerien ei pidä olla hallintoneuvostojen jäseniä ja heidän pitää luopua niistä jäsenyyksistään ja ministeriytensä aikana kieltäytyä vastaanottamasta niitä. Siis perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ja ed. Pokka ovat asiasta eri mieltä vain siltä osin, että perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ei hyväksy, että asiaa säädetään säädöksillä, vaan hän katsoo, että hallitusta muodostettaessa siitä sovitaan.

En minä oikein ymmärrä, miten nämä asiat olisivat ristiriidassa. Eikö voi pyrkiä siihen, että muutetaan säädöksiä? Mutta sopikaa vain hallitusta muodostaessanne myös tästä asiasta. Minä pidän parempana sitä, että siitä säädöksiin sovitaan. Mutta jos säädösten laatiminen vie niin aikaa, etteivät ne ole vielä valmiina silloin, kun seuraavia tai seuraavaa hallitusta muodostetaan, käytettäköön sitten toista tapaa.

Rouva puhemies! Haluan todeta, että se epäkohta, johon ministeri Louekoski äsken puuttui, ei kyllä korjaannu kummankaan mielipiteen pohjalta, koska se ministerinäkökohta on sivuutettu valiokunnassa.

Ed. Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Pyydän anteeksi, jos ministeri Louekoski koki, että puheenvuoroni oli henkilökohtainen epäluottamuslause ministerin toimintaa kohtaan. Näin asiaa ei pidä ymmärtää, vaan käytin puheenvuoron liittyen fuusioasiaan nimenomaan niiden ihmisten tuntojen tulkina, jotka Pohjois-Suomesta ovat minut eduskuntaan lähettäneet. Katson, että se on kansanedustajan ensimmäinen velvollisuus. Mielestäni on reilua, että kerron avoimesti, miten asia koetaan. Mielestäni se aika hyvin myös kuvaa sitä asetelmaa, joka erilaisista hallintoneuvostoasioista on ihmisten oikeustajuun syntynyt.

Kysymyshän on siitä, että Suomen järjestelmässä ministerillä on erittäin paljon vaikutusvaltaa ilman kyseisiä luottamustehtäviä. Valtionyhtiöitten hallintoelimissä hän voi käyttää puheenvuoroja ja vaikutusvaltaansa aivan riittävästi ilman niitäkin. Tämä asiantuntemus varmasti tulee käyttöön ilman, että niissä täytyy fyysisesti olla jäsenenä. Tämä mielestäni on tärkeää huomata.

Mitä tulee ed. Zyskowiczin puheenvuoroon, se sopimusperiaate, jota suosittelette, että puolueet sopivat, että ministerit eivät mene hallintoneuvostoihin, kaiketikin saatkaa kaatua ed. Zyskowiczin omaan puolueeseen, koska käsittääkseni kokoomus ei ole tässä vaiheessa millään tavalla tehnyt virallisia päätöksiä, että ministerit eivät istu hallintoneuvostoissa, jos he ovat kokoomuslaisia ministereitä, eikä käsittääkseni myöskään teidän puolueessanne ole asiaa näin käytännössäkään toteutettu, joten se näistä kauniista periaatteista.

Hallitusohjelmasta oppositiopuolueen on

paha mennä sanomaan yhtään mitään. Ed. Zyskowicz on siinä varmemmalla pohjalla.

Ed. Vistbacka: Rouva puhemies! Minusta on mielenkiintoinen ajatus sinällään, että lainsäädännöllä määritellään valtioneuvoston jäsenen osallistumisesta valtionyhtiöiden hallintoneuvostoon tai muihin päättäviin elimiin. Siinä saattaa syntyä määrättyjä tulkintaongelmia. Mutta on eräs asia, joka täytyisi ottaa huomioon, mikäli lailla määritellään, että valtioneuvoston jäsen ei voi osallistua näihin tehtäviin: Millä tavoin säännellään ministeriön virkamiehiä, joiden kohdalla tuli samanlaisia jääviyskysymyksiä mm. kuten Wärtsilä Meriteollisuuden osalta? Silloin minun käsittääkseni asian esittelijä, virkamies, oli todella suurissa vaikeuksissa, koska se virkamies, joka asiaa ministeriössä hoiti, oli jäävi. Minun käsittääkseni siellä oli vielä suurempi ongelma.

Keskustelu perustuslakivaliokunnan mietinnössä valmistelevasti käsitellyltä osalta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pokka ed. Anttilan kannattamana ehdottanut vastalauseen mukaista lausumaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Mietinnön ponsi hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt on päätettävä lausumaehdotuksesta.

**Äänestys ja päätös:**

Mietintö ”jaa”, ed. Pokan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 59 jaa- ja 30 ei-ääntä; poissa 110. (Koneään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Esitellään kertomus ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä valmistelevasti käsitellyltä osalta.

### Keskustelu:

Ed. Aaltonen: Arvoisa puhemies! Eduskunnan keskustelu hallituksen kertomuksesta toimenpiteistään tietynä vuonna tapahtuu tavallisesti niin myöhään, että itse kertomuksen käsittelemät asiat ovat yleensä siihen mennessä melko vanhentuneita. Tosin vaikiintunut käytäntö osoittaa, että tässä yhteydessä tapahtuva ulkopoliittinen keskustelu käydään ajankohtaisista kysymyksistä.

Nytkin on aihetta puuttua ajankohtaiseen kysymykseen siitä, mikä tulisi olla eduskunnan osallisuus Suomen esiintymiseen YK:n turvallisuusneuvostossa Persianlahden kriisin yhteydessä. Mietinnössään asetuksesta Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston Irakia ja Kuwaitia koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä ulkoasiainvaliokunta totesi hiljattain, että YK:n turvallisuusneuvosto on soveltanut ensimmäisen kerran YK:n peruskirjan 41. artiklan mukaista sitovaa pakotepäätöstä jäsenvaltioon, joka on hyökännyt toista jäsenvaltiota vastaan. YK:n kollektiivinen turvallisuusjärjestelmä on siten toiminut alkuperäisen tarkoituksensa mukaisesti.

Ulkoasiainvaliokunta piti Suomen kannalta tärkeänä YK:n kollektiivista toimintaa hyökkääjää vastaan. Tämä on ollut mahdollista itä — länsisuhteiden parannuttua. Valiokunta kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että Persianlahden konflikti sisältää myös piirteitä vastakohtaisuudesta pohjois — eteläakselilla. Lisäksi vastaisuudessa on mahdollisuus myös uusien suurvaltojen välisten konfliktien syntymiseen huolimatta kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän tämänhetkisestä toimivuudesta. Tämän johdosta hallituksen on valiokunnan mielestä tarkkaan huolehdittava Suomen puolueettomuuspolitiikan ja YK-politiikan linjan muotoilemisesta muuttuvissa olosuhteissa.

Hiljattain pidetyn Pariisin Ety-kokouksen yhteydessä ulkoministeri Paasio esitti hallituksen kannanoton, jossa korostettiin rauhanomaisen ratkaisun ensisijaisuutta Persianlahden kriisissä ja pidettiin tärkeänä, että YK:n turvallisuusneuvosto tekee täysin sel-

väksi Irakille, että kriisin rauhanomainen ratkaiseminen edellyttää Irakin vetäytymistä Kuwaitista ja maan suvereniteetin palauttamista. Tässä tarkoituksessa Suomi on valmis harkitsemaan sellaista turvallisuusneuvoston päätöslauselmaa, joka sallii kaikkien välttämättömien keinojen käyttämisen turvallisuusneuvoston asettamien tavoitteiden toteuttamiseksi.

Hallituksen kannanotto korostaa siis myös painokkaasti YK:n kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän tärkeyttä, joten tästä näkökulmasta se on luontevaa jatkoa ulkoasiainvaliokunnan kannanotolle. Toisaalta viittaus välttämättömien keinojen käyttämiseen turvallisuusneuvoston asettamien tavoitteiden toteuttamiseksi on julkisuudessa aiheuttanut keskustelua Suomen suhteesta mahdolliseen asevoiman käyttöön ja edelleen eduskunnan osallisuudesta tällaisessa linjanvedossa.

Lähtökohtana asian käsittelyssä on pidettävä sitä, että eduskunta on aikoinaan antanut hyväksymisensä YK:n peruskirjalle ja näin ollen hyväksynyt järjestön toimintaperiaatteet kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän toteuttamiseksi. Kysymys suhtautumisesta käytännön toimiin tässä tarkoituksessa on kuitenkin tullut esille vasta myöhemmin, kun taloudellisia sanktioita sovellettiin ensimmäisen kerran Etelä-Rhodesiaa vastaan vuonna 1967 ja tänä vuonna pitemmällekin menevien pakotteiden soveltamisen yhteydessä Irakia vastaan.

Toinen peruslähtökohta on, että eduskunta osallistuu ulkopoliittikan peruslinjan muotoilemiseen. Eduskunnan osallisuus on näkynyt mm. siinä, että ulkoasiainvaliokunnan mieltä on viime aikoina etukäteen kysytty Euroopan neuvoston jäsenyyteen liittymisestä, yya-sopimuksen ja Pariisin rauhansopimuksen tulkinnoista sekä parhaillaan neuvoteltavana olevasta Eta-sopimuksesta. Myös rauhanturvajoukkojen asettaminen YK:n käyttöön voi tapahtua eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan annettua asiasta lausunnon.

Käsitykseni mukaan Suomen suhtautuminen pitkälle meneviin sanktioihin Irakia vastaan on myös sellainen ratkaisu, että eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa olisi tullut etukäteen kuulla siitä. Hallituksen tarkoittama kollektiivisen turvallisuuden järjestelmä sisältää YK:n peruskirjan mukaan seuraavina askeleina 42. artiklan mukaiset toimenpi-

teet. Jos 41. artiklan edellyttämät taloudelliset toimenpiteet osoittautuvat riittämättömiksi, 42. artiklan mukaan YK voi ryhtyä ilma-, maa- ja merisotavoimien avulla sellaiseen toimintaan, jota se pitää tarpeellisenä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi.

Parhaillaan YK:n turvallisuusneuvostossa neuvotellaan päätöslauselmasta, jolla Irakille annettaisiin määräaika hyökkäystä edeltäneen tilanteen palauttamiseksi sillä uhalla, että muutoin ryhdytään vastatoimenpiteisiin sitä vastaan. Tässä vaiheessa on siis kysymys vasta sotatoimilla uhkaamisesta eikä varsinaisista sotatoimista päättämisestä.

Sotatoimiin ryhtyminen edellyttää peruskirjan 43. artiklan mukaan erityistä sopimusta, jolla jäsenvaltiot sitoutuvat asettamaan turvallisuusneuvoston käyttöön tarvittavia asevoimia ja muuta apua. Jos Suomi tällaiseen sitoutuisi, se edellyttäisi siis selvästi eduskunnan hyväksymistä.

Itse kysymykseen sotatoimiin osallistumisesta totesin sanktioasetusta koskeneessa puheenvuorossani, että Suomella ja muilla Euroopan puolueettomilla valtioilla tuskin on valmiutta ryhtyä sotilaallisiin toimiin rauhanrikkooja vastaan. Olen edelleen sitä mieltä, että puolueettomana maana Suomen tulee harkita tarkoin, onko sen etujen mukaista osallistua sotilaallisiin operaatioihin periaatteessa hyväksymänsäkään tavoitteen toteuttamiseksi.

Kysymyksessä ei kuitenkaan ole pelkäättään Suomen kansallisia etuja koskeva asia, vaan sitä on tarkasteltava myös laajempaa taustaa vasten. Voi kysyä, onko YK:lla ja koko kansainvälisellä yhteisöllä varaa ottaa se riski, että ne antautuvat aseelliseen konfliktiin, jonka seurauksena voisivat olla suuret ihmishenkien ja aineellisten arvojen menetykset, mittava ympäristökatastrofi ja vuosikautia jatkuva katkera vastarinta mm. terrorismiin turvautuen. YK:ta saatettaisiin lisäksi ryhtyä pitämään osapuolena äärimmilleen kärjistyneessä etelä — pohjoisristiriidassa. Näiden vakavien näkymien edessä ulkoasiainvaliokunta on pyytänyt ulkoministeri Paasiota ensi tiistaina selostamaan sille Persianlahden tilannetta.

Kaiken edellä sanomani perusteella katson, että hallitus aivan oikein korosti kannanotossaan rauhanomaisen ratkaisun ensijaisuuutta. Viimeaikaisen julkisen keskuste-

lun johdosta haluaisin muutenkin korostaa, että hallituksen asemaa sen luodessa jokapäiväisillä päätöksillään Suomen, yhden turvallisuusneuvoston jäsenmaan, toimintalinjaa nykyisessä kriisissä ei tulisi vaikeuttaa ennakkoimalla mahdollisia päätöksiä, joita ei vielä ole tehty.

Rouva puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on kertomusta hallituksen toimenpiteistä vuonna 1988 koskevan mietintönsä n:o 13 painopistealueeksi valinnut kansainväliset ihmisoikeuskysymykset, joita hallituksen kertomuksessa ei tosin erillisenä jaksena käsitellä. Tästä syystä valiokunta on pyynnöstä saanut lisäksi ulkoasiainministeri Paasiolta Suomen ihmisoikeuspolitiikkaa koskeneen erillisen selonteon.

Kysymys ihmisoikeuksista on viime vuosiin saanut ansaitsemansa sijan Suomen ulkopoliittikan kokonaisuudessa. Tämä on näkynyt mm. siinä, että meille perustettiin viime vuonna kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunta seuraamaan näitä kysymyksiä ja antamaan lausuntonsa niihin liittyvistä periaatteellisista näkökohdista. Neuvottelukunnan perustamisella meillä selkeästi tunnustettiin harkitun ihmisoikeuspolitiikan tarve.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään, että yksityistapauksissa voi syntyä jännitettä ihmisoikeuksien korostamisen ja sen periaatteen välillä, että Suomi pyrkii pitämään yllä hyviä suhteita kaikkien maiden kanssa. On esiintynyt tapauksia, joissa valtiot ovat lyhyen tähtäimen etujensa vuoksi olleet yhteistyössä tiettyjen hallitusten kanssa katsomatta siihen, onko niiden valta legitimiä asianomaisten maiden omien kansalaisten kannalta ja millainen kyseisen maan ihmisoikeustilanne on.

Muuttuneessa tilanteessa viimeksi mainitut näkökohdat saattavat taas korostua tarpeettoman räikeästi ottaen huomioon, että rikkomukset ovat yleensä olleet aikaisemminkin tiedossa. Suomen ja itse asiassa kyseisten maiden omienkin etujen mukaista voisi olla, että Suomi omaksuisi riittävän ajoissa kriittisen tai ainakin pidättyvän asenteen mainittuihin hallituksiin.

Meillä on virallisesti yleensä lähdetty siitä käsityksestä, että ihmisoikeuksista puhuminen samassa yhteydessä kehitysavun kanssa on loukkaavaa kehitysmaita kohtaan ja että kehitysapua ei tule käyttää painostuskeino-

na. Toisaalta on kansalaiskeskustelussa voit-  
tamassa sijaa käsitys, että kehitysapuakin on  
arvioitava ulkopolitiikan kokonaiskuvaa vas-  
ten.

Jos jossain maassa tapahtuu selvää ihmi-  
soikeuksien polkemista eikä kehitysapua sille  
voida ohjata niin, että se kohdistuu maan  
ihmisioikeustilanteen parantamiseen, on va-  
liokunnan mielestä kehitysavun lopettamista  
vakavasti harkittava. Kestävän kehityksen  
luomisessa demokratialla ja ihmisioikeuksilla  
on ratkaiseva merkitys.

Vaikka Suomen ei pidä kehitysavun anta-  
misen yhteydessä esittää omaa yhteiskunta-  
järjestelmäänsä sovellettavaksi toisenlaisissa  
olosuhteissa elävien kansojen keskuudessa,  
tämän ei tarvitse estää sitä, että kehitysyh-  
teistyötä harkittaessa pidetään silmällä tiet-  
tyjen vähimmäisedellytysten toteutumista ky-  
seisessä maassa ihmisioikeuksien alalla.

Jos ummistamme silmämme sille, että tiet-  
tyä avun vastaanottajamaata hallitaan dikta-  
torisin ottein, saattaa avun jatkamisen pää-  
asiallinen tulos olla, että paikallisen yläluokan  
käy mahdolliseksi ylläpitää omaa korkeata  
elintasoaan samalla, kun se jättää huolehti-  
misen omista köyhistä ja muuten vähälle  
jääneistä kansanosistaan avunantajamaiden  
harteille.

Suomi ei virallisessa ihmisioikeuspolitiikas-  
saan ole sanottavasti harjoittanut protestipo-  
liittikkaa, vaan on pitänyt parempana asioi-  
den esille ottamista kahdenvälisissä keskus-  
teluissa, hiljaisen diplomatian harjoittamista  
ja pidättyväisen yleislinjan harjoittamista esi-  
merkiksi pohjoismaisissa yhteisesiintymisissä.  
Tämä voi olla yleisesti ottaen oikea linja,  
kunhan sitä ei sovelleta niin kaavamaisesti,  
että katsotaan hiljainen diplomatia ainoaksi  
kysymykseen tulevaksi hyveeksi ja vastaavas-  
ti julkiset kannanotot paheiksi. Tällainen  
jyrkkä vastakkainasettelu muodostuu helpos-  
ti verukkeeksi, jolla voidaan välttää julkisia  
kannanottoja, olivatpa ne miten perusteltuja  
tahansa.

Ulkoasiainvaliokunnan mielestä aktiivinen  
ihmisioikeuspolitiikka ei johda ristiriitaan  
puolueettomuuspolitiikan kanssa. Suomi on  
johdonmukaisesti ilmoittanut tukevansa rau-  
hanomaisia ratkaisuja vastsainvälisiin kon-  
flikteihin. Maamme voi vastaavasti ottaa kan-  
taa inhimillisyyden puolesta tapauksissa,  
joissa ihmisioikeusrikkomukset muissa maissa  
tekevät sen aiheelliseksi.

Vaikka kulttuurien väliset erot on ulkopo-  
liittisissa kannanotoissa otettava huomioon,  
kulttuurirelativismiin nimissä ei ole kuiten-  
kaan hyväksyttävä maamme yleisen ihmisoi-  
keusnäkemyksen kannalta selvästi kielteisiä  
ilmiöitä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspu-  
heenvuoro): Arvoisa puhemies! Persianlah-  
den kriisi syntyi väkivaltaisesti. Tämä on  
tosiasia siitäkin huolimatta, että tankkivau-  
nut pysähtyivät punaisiin valoihin Kuwaitin  
keskustassa eivätkä edenneet, ennen kuin  
vihreät valot olivat vaihtuneet.

Tätä avoimen kriisin puhkeamisen syytä ei  
ole syytä unohtaa. Mutta ei myöskään ole  
syytä unohtaa niitä taustoja, joita koko  
kriisin puhkeamiselle on ollut. Yhdysvaltain  
toiminta ei ole suinkaan viattomien puolus-  
tamista, vaan Yhdysvalloilla on omien etu-  
jensa puolustamisesta tässä mitä suurimmas-  
sa määrin kysymys, öljyvarojen saannin tur-  
vaamisesta halvalla hinnalla. Tätä puolta  
kriisin syntymisestä mielestäni ei myöskään  
saa unohtaa. (Ed. Zyskiewicz: Miten kriisi  
siitä syntyi?)

Yhdysvaltain toiminta Persianlahden krii-  
sin yhteydessä on saanut voimakasta arvos-  
telua Yhdysvalloissa. Melkein joka päivä  
pidetään vastamielenosoituksia presidentti  
Bushin sotajoukkojen lähettämiselle. Se ei  
sainkaan ole saanut siunausta omassa maas-  
sansa, niin kuin täällä tuntuu monta kertaa  
tapahtuneen.

Suomen hallitus olisi voinut ja sen olisi  
pitänyt toimia aktiivisemmin ja aloitteelli-  
semmin rauhanomaisen ratkaisun toteutta-  
miseksi, tästä ymmärrän olevani ed. Aaltosen  
kanssa samaa mieltä.

Ihmisoikeuskysymyksistä, joita ed. Aalto-  
nen totesi ulkoasiainvaliokunnassa pidetyn  
keskeisinä, haluaisin muistuttaa, että myös  
Palestiinan kysymys on ratkaisematta ja  
YK:n roolia tässä asiassa ei voi pitää riittä-  
vänä. Tämä toiminta on jossain määrin  
kaksinaista.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoi-  
sa puhemies! Ymmärsin ulkoasiainvaliokun-  
nan puheenjohtajan ed. Aaltosen puheenvuo-  
ron niin, että hän ei ollut aggressiivisen  
suomalaisen ulkopolitiikan kannalla. Siinä  
mielessä haluan kyllä tukea ed. Aaltosen  
linjaa. Mielestäni ei ole perusteltua eikä

järkevää, että Suomi ottaa voimakasta myönteistä kantaa asevoimien käytön puolesta, koska se on aika oleellinen linjanmuutos suomalaiselle politiikalle viime vuosikymmenien ajalta.

Kun ed. Aaltonen totesi, että hänen mielestään ulkoasiainvaliokunnan olisi tullut saada selvitystä näistä kannanotoista ennen kuin näistä päätetään YK:n puitteissa, olen täysin samaa mieltä. Tässä yhteydessä haluan vain muistuttaa siitä, että kun valtiosääntömuutoksia tämänkin eduskunnan aikana on käsitelty, siinä yhteydessä ei ole haluttu puuttua näiltä osin presidentin toimivaltuuksiin. Mielestäni jos olisimme olleet valmiita muuttamaan valtiosääntöä niin, että ulkopoliittikan hoito ei olisi yksin presidentin käsissä, niin kuin se hyvin pitkälti tätä nykyä on, siinä tapauksessa myös eduskunnan rooli olisi selvästi korostunut. Vasemmistoliitto on hyvin selkeästi ottanut tämänlaisia kantoja. Toivomme, että vaalien jälkeen päästään uudistamaan valtiosääntöä myös tältä osin, demokratisoimaan sitä.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoro oli mielenkiintoista kuultavaa. Kun ed. Stenius-Kaukonen on eduskunnassa vuosikausia Euroopan tilanteesta puhuesaan ylistänyt Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden rauhantahtoisuutta, syytänyt Amerikkaa ja yleensä länsimaita Euroopan kahtiajaosta, kylmästä sodasta ja varustelukierteestä ja kun hän on nyt joutunut näkemään, kuten kaikki suomalaiset ja kaikki maailman kansalaiset ovat nähneet, että Euroopan kylmä sota ja kahtiajako johtui nimenomaan Neuvostoliiton ulkopoliitikasta ja Neuvostoliiton politiikasta, niin ed. Stenius-Kaukoselle on näköjään kuitenkin se osa levystään jäänyt päälle, että hän edelleenkin maailman kriiseihin ja vaikeisiin kansainvälisiin konflikteihin hakee syytä ennen kaikkea Yhdysvalloista ja länsimaista.

Irakin panssarit Kuwaitissa ovat ilmeisesti joitakin rauhanssareita, jotka pysähtyvät punaisiin valoihin, ja se paha tässäkin kriisissä on ilmeisesti Yhdysvallat ed. Stenius-Kaukonen puheenvuorosta päätellen. Hän kertoi, miten Yhdysvalloissakin arvostellaan Yhdysvaltain politiikkaa ja miten Yhdysvaltain politiikka tässä asiassa perustuu väriin motiiveihin jne.

On ihan selvää, että Yhdysvallat tässäkin asiassa on liikkeellä omista intresseistään. Mutta, ed. Stenius-Kaukonen, vielä selvempää on se, että se kriisi, jota Persianlahden alueella nyt eletään, johtuu vain ja ainoastaan Irakin aggressiivisesta toiminnasta, vain ja ainoastaan siitä, että Irak suurempana ja vahvempaan hyökkäsi ja miehitti pienemmän ja heikomman naapurimaan. Irakin toiminnassa ei ole mitään puolusteltavaa, päinvastoin pitää kaikki voimat koota siihen, että Irak saataisiin vetäytymään. Irakin politiikka on kaikilta osin tuomittavaa, ja erilaisten selitysten ja selittävien tekijöiden etsiminen Irakin politiikan puolustukseksi on aivan tarpeetonta.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskiewiczin puheenvuorosta saattoi havaita, että hän ei halunnutkaan kuunnella sitä, mitä sanoin, joten siltä osin jääköön toistamatta, mitä totesin, sen ed. Zyskiewicz voi lukea eduskunnan pöytäkirjasta. Halusin nimenomaan tuoda esille sen, että tässä on kysymys pidemmän aikataulun kysymyksistä, jotka ovat tämän kriisin aiheuttaneet. (Ed. Zyskiewicz: Miten niin?) Ed. Zyskiewicz ja ikävä kyllä Suomessa myös monet muut eivät halua ollenkaan muistaa tätä taustaa. Tämä ei tarkoita sitä, (Ed. Zyskiewicz: Mikä sen on aiheuttanut?) että tätä puolustellaan, vaan tällä haluan tuoda esille nimenomaan sen, mitkä ovat ne tekijät, jotka arabimaailmassa yleensä ovat antaneet aiheen siihen, että tunnetaan erittäin suurta katkeruutta sen suhteen, että niitä ongelmia, joita ne maat kohtaavat, ei ole ratkaistu.

Haluan vielä toisen kerran nostaa esille Palestiinan kysymyksen. YK:n toiminta ei kerrassaan ole uskottavaa, kun se nyt yhtäkkiä on niin päättäväinen. Minulla ei ole mitään sitä vastaan. Minä pidän tärkeänä sitä, että YK on uskottava, mutta sen on oltava uskottava kaikilta osin. Aikaisemmin se ei ole ollut mahdollista. Mutta jos se nyt on mahdollista, niin kyllä sen pitää olla mahdollista kaikkien YK:n käsiteltävien asioiden osalta. Halusin nämä näkökohdat tuoda esille. Mielestäni niitä ei voi unohtaa.

Ed. Aaltosen puheenvuoron johdosta edelleen toistan sen, että hän korosti rauhanomaisen ratkaisun merkitystä. Mielestäni on

tärkeätä, että Suomen hallitus toimii nimenomaan tähän suuntaan.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti totta, että vastauspuheenvuorossa ei voi kovin perustellusti näkemyksiään esittää. Pidin kyllä aika yllättävänä ed. Zyskowiczin oikopolkuja hänen kuvatessaan sodanjälkeisen Euroopan historiaa. Kuvat eivät ole sentään noin yksioikoisia. (Ed. Zyskowicz: Kyllä ne ovat juuri nyt!) — Juuri nyt, nyt me voimme tietysti tehdä arvioita menneistä vuosikymmenistä, (Ed. Zyskowicz: Muurit ovat murtuneet!) mutta ei todellisuus ole noin yksioikoinen ja yksinkertainen. Mutta minä annoin ed. Zyskowiczille mahdollisuuden todeta, että näin lyhyessä puheenvuorossa ei voida mennä kovin syväle asiaan.

Tuomitsen erittäin jyrkästi Irakin menettelyn, mutta on syytä aina todeta, mitkä ovat olleet menneiden vuosien tapahtumat. On aivan selvää, että Lähi-idässä vuosikymmeniä ollut jännittynyt tilanne on myös luonut mahdollisuuksia tällaiselle aggressiolle, joka saattaa näyttää olevan yhtäkkinen, mutta sen juuret ovat hyvin epäterveessä maaperässä, mikä siellä on ollut. Toivoisin hieman laaja-alaisempaa historian tulkintaa myös eduskunnan istunnoissa.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoron ja olen kuunnellut niitä tässä salissa noin kymmenen vuotta. Silloin kun ed. Stenius-Kaukonen on puhunut sisäpolitiikasta, sosiaalikeskusteluista, hän on monesti mielestäni puhunut asiaa.

Mutta aina, kun hän on puhunut kansainvälisistä kysymyksistä, aina hän on ollut väärässä. Aina hän on puolustanut vääryyttä oikeutta vastaan: Hän on puolustanut kommunistisia diktatuurimaita, hän on väittänyt rauhantahtoiseksi niitä maita, jotka eniten varustautuvat, hän on väittänyt rauhanpuolustajiksi niitä, jotka itse asiassa eniten ovat aiheuttaneet kilpavarustelua, kylmää sotaa ja Euroopan kahtiajakoa. Hän on puolustanut niitä hallituksia, jotka ovat pienen vähemmistön, ja salaisen poliisin terrorin ja Stasin turvin pitäneet valtaa Itä-Euroopan maissa.

Samat steniuskaukokset ja hänen hengenheimolaisensa, jotka ovat kommunistisia diktatuureja täällä aina puolustaneet, etsivät

tällä hetkellä selittäviä tekijöitä Irakin aggressiolle. Irakin hyökkäykselle Kuwaitiin, Irakin aggressiiviselle miehityspolitiikalle ei tarvitse etsiä mitään selittäviä tekijöitä. Me kaikki tiedämme, että Lähi-idässä on epävaakaata, me tiedämme, että palestiinalaiskysymys on ratkaisematta jne. Mutta että tästä etsitään joitakin selittäviä tekijöitä sille, että Irak ahneuksissaan teki tällaisen ryöstöretken pieneen naapurimaahansa, on käsittämätöntä. Ei siinä, ed. Stenius-Kaukonen, tarvitse etsiä mitään selvittäviä tekijöitä. Se toiminta on yksiselitteisesti tuomittava ja yhdistettävä voimat, jotta Irak saataisiin vetäytymään Kuwaitista.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tähän ei olisi tietysti pitänyt puuttua lainkaan, koska tässä on tietyllä tavalla Jitzhak Shamirin ja Jasser Arafatin välinen keskustelu käynnissä. Täytyy sanoa, että kyllä kommunistit ovat kommunisteja, vaikka he ovat vasemmistoliiton viitan vetäneet päälleen. Kommunistit ovat olleet aina — en tarkoita tässä nyt ketään henkilöä — sorron asialla, vaikka he joskus pukevat sen enkelten vaatteisiin.

On lähdettävä ensinnäkin Palestiinan kysymyksessä siitä, että niillä historiallisilla taustoilla on jotakin muutakin kuin me nyt näemme Länsirannalla ja muualla olevia tapahtumasarjoja. Meidän pitää mennä 40-luvulle, mistä kaikki on lähtenyt, ja mennä myös hakemaan pohjia sieltä.

Mitä tulee nykyiseen tilanteeseen Persianlahdella, niin jos Hitlerille olisi aikanaan asetettu suitset suuhun tarpeeksi ajoissa, kansakunta olisi säästynyt sellaisilta kärsimyksiltä, jotka tapahtuivat toisen maailmansodan aikana. Jos Saddam Husseinille ei maailmanjärjestön taholta aseteta suitsia suuhun nopeasti, tilanne on täysin sama. Minä olen sitä mieltä — minä tiedän, että nämä yhdeksän panttivankia ovat tavattoman ongelmallinen asia ja Suomen suhtautuminen esimerkiksi YK:ssa saattaa vahingoittaa heidän pelastamistaan — että Suomen tulisi ottaa selkeä kanta siihen, että jos kerran eivät pakotteet tehoa, niin rautaa rajalle ja koko homma selväksi varsin nopeasti, ettei tule samanlainen homma kuin Hitlerin ansiosta tuli Euroopassa 30—40-lukujen vaihteessa.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Ensiksi ilmaisen päättävän vastalauseeni ed. Aittoniemen "rautaa rajalle" -puheenvuoroon ja ilmaisuun. Minä en halunnut pyytää vastauspuheenvuoroa ed. Zyskowiczin puheenvuoron johdosta enkä aio siihen suurempaa huomiota kiinnittää, vaikka hän on tavattoman kiihtynyt (Ed. Zyskowiczin välihuuto) — niin kuin huomaamme monista välihuudoista. (Ed. Zyskowiczin välihuuto) Sen haluaisin todeta, että jos hän tänään ...

Puhemies: Ed. Zyskowicz, ed. Laineella on puheenvuoro!

Puhuja: ... jos hän tänään yrittää vastata ed. Stenius-Kaukosen kymmenen vuoden aikana käyttämiin puheenvuoroihin, niin ei se nyt kahdella vastauspuheenvuorolla tule selväksi. Ja ehdottomasti väärin ed. Zyskowicz tulkitsee ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoroa, jos hän antoi, niin kuin antoi, sellaisen käsityksen, että ed. Stenius-Kaukonen jollakin tavoin tukee Irakin hyökkäystä Kuwaitia vastaan. Se on täydellisesti väärä tulkinta ja käsitys ed. Stenius-Kaukosen puheenvuorosta.

Sitä paitsi kansainvälisen tilanteen ongelmia tänään ja menneisyydessä ei, kuten ed. Helle mielestäni aivan oikein huomautti, voida niin yksiviivaisesti selittää, kuin ed. Zyskowicz äsken teki, ei siitä huolimatta, että kaikki tässä salissa tiedämme Neuvostoliiton uuden ajattelun ulkopoliittikan nimenomaan hylkäävän ideologian käyttämisen kansainvälisessä politiikassa, jota Neuvostoliitto niin kuin monet muutkin maat, ei vain Neuvostoliitto, ovat käytäntöön historian saatossa soveltaneet.

Rouva puhemies! Tarkoitukseni oli tämä puheenvuoro aloittaa toteamalla, että en milloinkaan ole voinut suuremmassa määrin yhtyä ed. Aaltosen puheenvuoroon kuin tänään, nimenomaan siihen osaan, jossa hän varauksellisesti ja kriittisesti suhtautui siihen mahdollisuuteen, että Suomi voisi tukea asevoimien käyttöä. Olen myös täsmälleen samaa mieltä ed. Aaltosen kanssa siitä, että tällaisissa linjamuutoksissa, jotka näyttävät olevan tekeillä Suomen ulkopoliittikan yhden tai toisen ratkaisun, tässä tapauksessa Persianlahden, osalta, ennakkoon informoiminen, eduskunnan kanssa keskusteleminen oli-

si ollut tuiki välttämätön. Tähän asiaan on mahdollista palata.

Minäkin puheenvuorossani käsittelen samaa aihetta, jota ed. Aaltosen puheenvuoronsa alkuosassa käsitteli, mutta haluaisin kuitenkin ensin todeta tästä ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstä, että minusta tässä hyvin kauniisti on todettu nimenomaan yleisten näkökohtien osassa juuri se, että Suomen kansainvälispoliittinen toiminta pohjautui vuonna 88, jonka kertomusta nyt käsittelemme, vakiintuneisiin periaatteisiin. Suomi jatkoi aktiivisesti puolueettomuuspolitiikan harjoittamista. No, valiokunta mielestäni hyvin myös ilmaisee Suomen ulkopoliittikan perustavanlaatuiset lähtökohdat: hyvät naapurisuhteet Neuvostoliiton kanssa ja toisen keskeisen lähtökohdan, kahdenvälisen ja monenkeskisen yhteistyön Pohjoismaiden kanssa, liittäen tähän vielä arvokkaat tavoitteet: Pohjolan pitäminen kansainvälisen jännityksen ulkopuolella, sen ydinaseettomuuden vahvistaminen sekä turvallisuuden ja keskinäisen luottamuksen lujittaminen. Ehkä tässä olisi voinut vielä muistuttaa presidentti Koiviston usein esille tuomasta näkökohdasta: luottamusta lujittavista toimista pohjoisilla merillä. Olen myös hyvin tyytyväinen siihen, että ulkoasiainvaliokunta korostaa Etyk-prosessin merkitystä ja YK:n roolin vahvistamista.

Ulkoasiainvaliokunnan pääaiheesta, ihmisoikeuspolitiikasta, en lähde kommentointia suorittamaan, koska muistan edelliseltä kerralta, että ed. Elo heti käsitti puheenvuoroni väärin. (Ed. Mattila: Ed. Elo ei ole nyt paikalla!) — Niin, hän saattaa jossakin huoneessa kuunnella. Parempi kun hyväksyn valiokunnan mietinnön, enkä puutu tähän osaan. — Mutta haluan kuitenkin todeta sen, että kansanedustajille on tänään toimitettu Suomen Rauhanliiton kannanotto, jossa eräs väliotsikko kuuluu "Vain ihmisarvoiset ratkaisut Kuwaitin kriisiin ovat hyväksyttäviä". Tässä ihmisoikeuskysymyksiä siis lähestytään. Rauhanliitto toteaa kannanotossaan, joka on viime viikon puolella kai hyväksytty: "Persianlahden kriisi on kärjistynyt sodan partaalle, jota suuret joukkojen keskitykset ilmentävät. Alueella on eräiden tietojen mukaan jopa 450 ydinasetta ja lähel- le miljoonaa miestä nousevat sotavoimat. Rauhanliitto on järkyttynyt siitä, miten vähäiseksi rauhanomaisen ratkaisun mahdolli-

suudet arvioidaan YK:n turvallisuusneuvoston piirissä.”

Sitten kannanotossaan Rauhanliitto toteaa näin: ”Emme voi ymmärtää sitä välinpitämättömyyttä tapaa, jolla Suomen vastuulliset poliitikot ja tiedotusvälineet suhtautuvat mahdolliseen sotaan.” Ja kannanoton ensimmäinen sivu päättyy vetoomukseen näin: ”Vetoamme Suomen ulkopoliittiseen johtoon, ettei se tukisi sotilaallisiin toimiin ryhtymistä.” Yhdyn tähän vetoomukseen, niin kuin tässä Rauhanliitto toteaa. Haluaisin samalla kertoa, että olen juuri viime lauantaina käyttänyt tätä asiaa koskettelevan puheenvuoron, jossa ensinnäkin totesin, että ulkoministeri Paasion ilmoitus Suomen valmiudesta harkita kaikkien välttämättömien keinojen, myös sotilaallisten, käyttämistä Persianlahden selkauksen selvittämiseksi ja YK:n tavoitteiden toteuttamiseksi merkitsee vakavaa poikkeamista Suomen tähän saakka noudattamalta rauhantahtoisen puolueettomuuspolitiikan linjalta. Totesin, että tämä kannanotto tarkoittaa myös asevoimien käytön sallimista siitä aiheutuvine mittamattomine tuhoineen ja ihmishenkien menetyksineen. Ilmaisin käsitykseni siitä, että se, että USA:n presidentti vaatii Suomelta vakuutusta tuen antamisesta USA:n tällaiset toimet mahdollistavalle päätöslauselmalle, ei ole riittävä syy asevoimien käytön puoltamiselle. (Eduskunnasta: Mitä turvallisuusneuvosto tekee?) — Minä lauantaina vastasin ennakkoon ed. Aittoniemen kysymykseen lausumalla näin:

”On äärimmäisen vaarallista tehdä tässä vaiheessa sellaista johtopäätöstä, että Irakin synnyttämän selkkauksen rauhanomaisen ratkaisun mahdollisuudet ovat kokonaan poissuljetut ja kaikki muut Irakia vastaan kohdistuvat painostustoimet jo käytetty loppuun. Esimerkiksi panttivankien vapauttaminen elävinä sotilaallisia keinoja käyttäen ei mitä ilmeisimmin tulisi onnistumaan. Suomen kansallisia etuja ajateltaessa on muistettava presidentti Kekkonen viisas sanonta, että Suomi ei ole puolueeton sodan ja rauhan kysymyksissä, vaan Suomi on aina rauhan puolella sotaa vastaan. Väkivaltaisen sotilaallisen vaihtoehdon toteuttaminen Persianlahdella ei olisi kenenkään voitto, vaan kaikkien tappio.” (Ed. Zyskowitz: Siellä on toteutettu jo!) Päätin puheenvuoroni viime lauantaina seuraavasti: ”Sodalla uhkaaminen ja sotatoimien aloittaminen ei ole hyväksyt-

tävissä. Suomen ei tule turvallisuusneuvostossa antaa tukea sotilaalliselle voimankäytölle. Suomen rauhantahtoista puolueettomuuspolitiikkaa ei saa ajaa tuuliajolle.”

Tämä puheenvuoroni on nyt eduskunnan pöytäkirjaan menemässä. Sen haluan todeta, että kun Rauhanliitto viittaa suomalaisiin tiedotusvälineisiin, niin ei tätä lauantaina käyttämäni puheenvuoroa missään tiedotusvälineissä ole julkaistu. Tässä se nyt on kuitenkin sanottu ja pöytäkirjaan kirjattu, ja edustajat Zyskowitz ja Aittoniemi saavat tietysti taas kommentoida oman näkökantansa tähän. (Ed. Aittoniemi: Ketkä ovat Rauhanliiton johdossa?) — Minä en tunne, en ole sen jäsen. Mutta vetoomuksen allekirjoittajina täällä mainitaan — lisätietoja antavat — puheenjohtaja Ilkka Taipale ja toiminnanjohtaja Jaakko Ellisaari. Ensinmainitun tunnen, jälkimmäistä en.

Tässä yhteydessä haluaisin sanoa vielä pari sanaa panttivankikysymyksestä. Mielestäni vaatimukset ja neuvottelut suomalaisten panttivankien vapauttamisesta eivät ole ristiriidassa YK:n Irakia vastaan kohdistaman pakotelinjan eli kauppasaarron kanssa. Toiminta panttivankien vapauttamiseksi ja palauttamiseksi omaistensa luo on minun mielestäni sitä humanitääristä toimintaa, jonka myös YK:n päätökset sallivat.

Hallitus on mielestäni ollut liian varovaisella linjalla toimissaan panttivankiasianssa. Mielestäni hallitus olisi voinut lähettää valtiosihteerin tai jonkun muun korkeassa asemassa olevan virkamiehen Bagdadiin. Toisena mahdollisuutena olisi voitu harkita eduskunnan valtuuskunnan lähettämistä. Kun näitä mahdollisuuksia ei syystä tai toisesta ole haluttu käyttää, ei ole mielestäni mitään aihetta syyttää Paavo Väyrystä ja Ulf Sundqvistia yrityksestä toteuttaa omaisten pyyntö.

On nurinkurista katsoa panttivankien vapauttamiskeskustelut nöyristelyksi tai kumarteluksi Saddamin edessä. Kieltäytyminen kaikesta keskustelusta nostaisi esiin väkivaltaisen vaihtoehdon, jonka lopputuloksesta panttivankiasianssa ei kukaan voi antaa varmaa vastausta. Väkivaltaisen sotilaallisen vaihtoehdon toteuttaminen ei olisi todella kenenkään voitto. Siinä menettäisivät kaikki. Tuhot olisivat mittamattomat ja muut seuraamukset arvaamattomat.

Näistä kaikista syistä toivoisi Suomen ulkopoliittisen johdon piirissä olevan viileää

harkintaa jatkossa ja etsiytymistä sellaisiin toimenpiteisiin, jotka pakottaisivat Irakin luopumaan Kuwaitin miehityksestä ja palamaan järjestykseen ilman sotilaallisten toimien käyttämistä YK:n tai muiden valtioiden päätösten pohjalta.

Ed. Zyskowicz: Arvoisa puhemies! Ed. Laineen puheenvuoron aikana kaikki hänen ryhmätoverinsa poistuivat salista, mutta silti jatkan vielä keskustelua aiheesta.

Ed. Laine, en ole väittänyt, että ed. Stenius-Kaukonen tukee Irakin hyökkäystä Kuwaitiin. Mutta sen sijaan olen väittänyt ja siinä väitteessäni pysyn, että hän käyttämissään puheenvuoroissa etsi selittäviä ja tietyllä tavalla puolustelevia tekijöitä Irakin menetykselle. Kun hän tällaisina selittelevinä tekijöinä viittasi esimerkiksi palestiinalaiskysymykseen ja sen ratkaisemattomuuteen, niin mielestäni on todellakin selittämistä ja eräällä tavoin tekosyin puolustelemista se, että Irakin menettely ja hyökkäys Kuwaitiin olisi jollain tavoin selitettävissä tai sitä olisi jotenkin ymmärrettävä sen valossa, että palestiinalaiskysymys on vielä ratkaisematta.

Ed. Laine puheenvuorossaan korosti sitä, että on vältettävä Persianlahden alueella sotilaallisen voiman käyttöä. Tähän on vastattava, että sotilaallista voimaa on jo käytetty Persianlahdella. Irak on käyttänyt sotilaallista voimaa. Se on hyökännyt Kuwaitiin. Se on miehittänyt Kuwaitin. Irak on se, joka siellä on aloittanut tämän aggression. Irak on se, joka myös vastaa niistä seuraamuksista, jotka sen aggressiosta aiheutuvat.

Mitä tulee Euroopan sodanjälkeisen kehityksen selittämiseen, ed. Helle oli oikeassa siinä, että kahdessa minuutissa sitä ei selitetä. Mutta olen valmis vaikka pidempäänkin, ed. Laine, siitä keskustelemaan. Muutama tosiasia on kuitenkin todettavissa vaikkapa siinä puolessa minuutissa, joka on puheenvuoroaikaa jäljellä tältä paikalta käytettynä.

Tosiasiat ovat ne, että kylmä sota, Euroopan kahtiajako ja Itä-Euroopan kommunistiset diktatuurit johtuivat Neuvostoliiton politiikasta. Kun Neuvostoliitto muuttui, kylmä sota loppui, kahtiajako loppui, ja Euroopan kansat vapautuivat.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Kaksi kuultua varsinaista puheenvuoroa, ed. Aaltosen ja ed. Laineen puheenvuorot, ovat

mielestäni olleet hyvin asiallisia ja maltillisia. Molemmat ovat olleet sellaisia, että voin niihin täysin yhtyä. Mielestäni voimatoimien käytöstä pidättymistä toistaiseksi puoltaa nyt myös se, että sanktiot selvästi purevat Irakissa ja maailmanyhteisöllä on mielestäni jonkin verran aikaa odottaa, että nämä taloudellista saartoa koskevat päätökset toteutuvat ja Irak joutuu niiden jälkeen uudestaan varmasti miettimään suhtautumistaan myös Kuwaitin miehitykseen. Uskon, että sanktioiden avulla se pystytään pakottamaan ulos Kuwaitista, mikä on ilmeisesti yhteisenä tavoitteena kaikilla.

Olen myös ed. Laineen kanssa samaa mieltä siitä, että Suomen hallitus on ollut liian passiivinen suhtautumisessaan panttivankikysymykseen. Sellainen ratkaisu, jonka Ruotsi aiemmin teki lähettämällä Peter Osvaldin Bagdadiin neuvottelemaan ja edes katsomaan, mikä on panttivankien tilanne siellä, olisi ollut vähintään, mitä Suomen hallitus virallisesti olisi voinut tehdä: lähettää jonkun oman edustajansa katsomaan, mikä on suomalaisten panttivankien tilanne. Minä ainakin ymmärrän hyvin panttivankien oman käsityksen, jonka mukaan hallitus tai Suomi on jotenkin heidät hylännyt, kun kukaan ei käy tilannetta siellä katsomassa. Haluaisin todellakin erottaa tämän tyyppisen humanitaarisen työskentelyn siitä politiikasta, jota Suomi edustaa esimerkiksi turvaneuvostossa. Nämä ovat kaksi täysin eri asiaa, niin kuin ed. Laine mielestäni hyvin osoitti.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Haluaisin todeta eduskunnan perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalle sen, että niin kuin hän tietää perustuslakivaliokunta on valiokunta, joka kyllä paljon selittää. Asiat eivät ole suoraviivaisia perustuslakivaliokunnassakaan. Luulisi valiokunnan puheenjohtajan ymmärtävän, jos ed. Stenius-Kaukonen toteaa, että asioita on katsottava huomattavasti laveammalta kuin yhdestä ainoasta näkövinkkelistä ja suoraviivaisesti. Ei pitäisi olla vaikeaa tätä ymmärtää ja hyväksyä. Pitäähän tässä muutoinkin kuunnella ja ymmärtää myös eri tavoin eri asioissa ajattelevia ihmisiä.

Kun ed. Zyskowicz jälleen kosketteli Neuvostoliiton politiikkaa, niin minä odotan sitä päivää, jolloin ed. Zyskowicz on valmis myöntämään, että Neuvostoliiton aloittama

perestroika, uuden ajattelun ulkopoliittikka, on luonut uuden myönteisen kansainvälisen ilmapiirin. Se on ollut ratkaiseva tekijä eikä konservatiivien voimapolitiikka, niin kuin kokoomuslaiset täällä Helsingissä kesällä päättivät.

Ed. Zyskiewicz: Rouva puhemies! Mitä ensin tulee Persianlahden kriisiin ja ed. Steenius-Kaukosen puheenvuoroon, mistä tämä keskustelu alkoi, siinä mielestäni kritiikin kärki oli Yhdysvaltoja vastaan ja selittävä, ymmärtävä, asioiden taustoja ymmärtäväsessä mielessä selittävä asenne ja asennoituminen suhteessa Irakiin. Halusin omalta osaltani tehdä selväksi, että mitkään tällaiset selittävät tekijät — Persianlahden ja koko Lähi-idän alueen epävakaisuus, palestiinalaisongelma ja muut — eivät voi puolustaa eivätkä tukea eivätkä oikeuttaa Irakin aggressiota, sitä ainutlaatuaista röyhkeyttä, millä Irak hyökkäsi pieneen naapurimaahansa ja ryösti tuon maan. Irakin aggressio ja sen tuomitseminen on mielestäni tässä asiassa oleellista.

Mitä tilanteen ratkaisemiseen tulee, olen henkilökohtaisesti myös sillä kannalla, että pakotteiden kautta toivottavasti päästään tilanteen purkuun. En ole omalta osaltani millään tavoin vaatimassa tai kiirehtimässä sotilaallisia toimenpiteitä Persianlahden alueella Irakin ajamiseksi pois Kuwaitista.

Myös panttivankiasiaassa olen sitä mieltä, että humanitaarisella pohjalla ponnistelut panttivankien vapauttamiseksi ovat täysin perusteltuja.

Mitä tulee Neuvostoliittoon ja Euroopan tilanteeseen, ed. Laineen ei kauan tarvitse odottaa minun toteavan, että nimenomaan Neuvostoliiton muutos, perestroika, uusi ote Neuvostoliiton ulkopoliitikassa ja sisäpolitiikassakin, johti Euroopan muutokseen ja siihen myönteiseen muutokseen, joka on nähty. Se johti siihen, että kylmä sota loppui. Se johti siihen, että Euroopan kahtiajako loppui, muurit murtuivat ja Itä-Euroopan kansat vapautuivat.

Mutta, ed. Laine, tämän seikan toteamisen käänköpuoli on se, että vastaavasti myös Euroopan kahtiajako, kylmä sota ja Itä-Euroopan kommunistiset diktatuurit johtuivat Neuvostoliiton ulkopoliitikasta niin kauan kuin politiikka oli sellaista kuin se oli. Ja minä olen ensimmäisten joukossa valmis

myöntämään, että Gorbatschovin tulo Neuvostoliiton johtoon oli parasta, mitä Neuvostoliitolle ja sosialismille saattoi tapahtua.

Keskustelu ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä valmistelevalti käsitellyltä osalta julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

## **20) Ehdotukset laiksi yritysikiinnityslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 139

Lakivaliokunnan mietintö n:o 12

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **21) Ehdotukset laiksi polttoaineverosta annetun lain muuttamisesta ja laiksi rikkipäästöjen verottamisesta**

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 132

Lakialoite n:o 83

Toivomusaloite n:o 58

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitteilyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 62.

### **Keskustelu:**

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä on asia, johon viitatin aikaisemmin, eli polttonesteiden verojen korotus. Olen jossakin yhteydessä käyttänyt tästä ns. haittaverosta, jota bensiinille

hallitus tarjoaa 30 penniä, nimitystä Pulliaisvero, koska nimenomaan vihreähän ovat vaatineet polttonesteiden hinnan korottamista, ja nyt tämä basilli näyttää tarttuneen myös sosialidemokraatteihin, kokoomukseen ja ruotsalaisiin. Jos tämä meno jatkuu, niin ensi vuoden alussa Suomi tulee olemaan Euroopan kärkeä, ainakin vähintään toisella tilalla, moottoripolttonesteiden hinnan kalleudessa. Toisin sanoen tämä tarkoittaa sitä, että tällä kehityksellä tammikuussa moottoribensiini maksaa Suomessa noin 5 markkaa litra.

Arvoisa puhemies! Tulen asian toisessa käsittelyssä esittämään SMP:n linjan moottoripolttonesteiden verotukseksi, joka on huomattavasti inhimillisempi ja alempi kuin hallituksen linja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **22) Ehdotus laiksi rehujen rasva- ja valkuaisverosta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 192  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **23) Ehdotus laiksi aluevaihdesta valtion ja Helsingin kaupungin välillä annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 246  
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **24) Ehdotus laiksi markkinatuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 107  
Pankkivaliokunnan mietintö n:o 10

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on pankkivaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **25) Ehdotus laiksi eläinsuojelulain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 231  
Talousvaliokunnan mietintö n:o 12

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 12.

### **Keskustelu:**

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Muutama minuutti sitten keskusteltiin vakavasti Persianlahden tilanteesta ja ymmärsin niin, että kaikki puheenvuoron pitäjät olivat sitä mieltä, että sotatoimia pitää aivan viimeiseen mahdollisuuteen asti välttää niin, ettei siellä katkaista kauloja. Aihe, josta aion puhua, koskee koirien hännän katkaisemista, ja asiasta aloitettiin, kun tämä ensimmäisen kerran oli esillä, jo mielenkiintoinen keskustelu, ja haluan tässä vaiheessa siihen yhtyä.

Se ei koske yhdeksää tai montako suomalaista panttivankia Irakissa, mutta se koskee täällä Suomessa asuvia useita satojatuhansia koiranomistajia ja kennelihmisiä. Viime ke-

sän aikana on varsin vilkkaasti keskusteltu nimenomaan koiran hännästä. Keskustelu on vellonut sekä hännän pysyttämisen että sen katkaisun puolesta. Selvää enemmistöä ei kumpaankaan ryhmään ole vielä saatu, mutta varmasti kolmanteen käsittelyyn mennessä asia selviää.

Häntäkysymys näyttää olevan vaikeampi kuin vuosikymmenen takainen korvakysymys, joka viimeksi mainittu saikin lainsäädännöllisen ratkaisunsa. Koiran korvia ei saa enää leikellä, ellei niissä satu olemaan syöpää tai muuta vaikeampaa tautia. Syyhy tai paremminkin kapi ei riitä koiran korvien pilkkontaan joidenkuiden harmiksi.

Uuden ajattelun seurauksena ovatkin tuntemani dobermannit ja bokserit tulleet huomattavasti lempeämmän oloisiksi, suorastaan nynnyiksi. Joku sanoi, ettei dobermannia enää voisi puutarhavahdiksi edes panna, sillä siilit saattaisivat syödä korvat.

Oma koirani Vili on rodultaan laivakoiria ja hännätön, koska siltä on napsaistu häntä sen ollessa muutaman päivän ikäinen. Hännätöntä koiraa on vaikea kuvitella hännälliseksi, joten en ole saanut itselleni kuvaa, millainen koirani olisi hännällisenä. Kuvitelma ei onnistu, vaikka riiputtaisi narunpätkää koiran peräpäässä. Sen sijaan on helpompi arvioida koiran ulkonäköä hännättömänä, jos koiralla vielä on häntä tallella. Sen saa selville panemalla vaikka käden silmien eteen ja toisaalta koiran hännän eteen, niin että näkee tavallaan hännättömän koiran. Näin olen tehnyt esimerkiksi naapurin koiran osalta, joka on hännällinen beagle ja nimeltään Elmo, meidän Vilin juttukaveri ja toistensa haistelukavereita. Olisi hännättömänä aika velmun näköinen otus. — Se tästä ulkonäkökysymyksestä.

Terveydellisenä seikkana on tuotu esiin, että jos koira jätettäisiin lain voimalla hännälliseksi, sille voiti tulla ongelmia. Koira voisi vaikkapa huitaista hännällään pöydänjalkaa, uuninpeltiä tai muuta kovaa uloketta ja saada iskusta ikävän vamman, vaikka merkivän tulehduksen. Se olisi todella onneton tapaus, ja merkivä häntä jouduttaisiin ehkä katkaisemaan eläinlääkärin toimesta.

Leikkaus vanhemmalla iällä voisi vaikuttaa koiran psyykeen. Ihan nuorena toimitettu hännän katkaisu ei kuulemma vaikuta mitenkään negatiivisesti. Koira ei vielä ymmärrä ehkä kipua eikä tietäisi häntänsä

mahdollista tarpeellisuutta esimerkiksi tervehdysten yhteydessä.

Pulmana ei tällä hetkellä ole koiranomistajien keskuudessa se, ettemme saisi vesikauhuisena maana viedä koiriamme muualle Eurooppaan näyttelyihin ja kilpailuihin. Sen sijaan pulmana olisi hännänleikkuukiello, jolloin koiramme eivät varmasti pärjäisi kansainvälisillä areenoilla, koska useimmissa maissa saadaan häntä leikata — tietenkin vain niiltä koirilta, joille koirakirjojen ja asiantuntijoiden mukaan ei kuulu häntää.

Kuten huomataan, ongelma on koirista vähemminkin tietävälle kiusallinen mutta kennel- ja muille todellisille koiraihmisille vähintäänkin tuskallinen, tuskallisempi kuin ehkä hännänleikkuu itse koiralle onkaan.

Sitten asiaan vähän vakavammin. Joku voi ajatella, että tämä koiranhäntäkysymys on pieni asia, mutta sitä se ei nimenomaan ole, koska on laskettu lähes miljoonan aikuisen suomalaisen puuhastelevan koirien kanssa kennelissä ja muussa.

Suomalaista koiranjalostus- ja kenneltoimintaa ei saa vaarantaa kieltämällä hännän typistys silloin, kun rodun ulkomuotovaatimukset tätä edellyttävät. Edellytyksenä tietysti on, että typistyksen suorittaa eläinlääkäri.

Maamme on aikeissa liittyä piakkoin Euroopan neuvoston eurooppalaiseen yleissopimukseen lemmikkieläinten suojelemiseksi, ja joutuisimme tähän sopimukseen tekemään varauksen, mikäli typistys edelleen sallittaisiin. Kuitenkin on muistettava, että EC:n täysjäsenmaissa ei missään ole kielletty koiran hännän typistystä. Isossa-Britanniassa tätä suunnitellaan, ja taas Pohjoismaissa, jotka eivät ole vielä täysjäseniä, on Suomea ja Islantia lukuun ottamatta typistys kielletty. Siis EC:n ulkopuoliset maat ovat paavilaisempia kuin paavi itse EC:ssä, jossa tätä sopimusta laaditaan ja kohta meille tyrkytetään, ei ole typistyskieltoa.

Onkin siis mitä järkevintä, että typistys edelleen sallitaan vastoin hallituksen esitystä. Rajoitukseksi pitäisi mielestäni kuitenkin asettaa, niin kuin talousvaliokunta aivan oikein toteaa, että operaation saa tehdä vain eläinlääkäri ja hänkin vain, mikäli koira on alle viiden vuorokauden ikäinen.

Asiasta käyty keskustelu Suomessa näyttää osoittavan, että typistyskiellon takana ovat useimmissa tapauksissa ihmiset, joilla

itsellään ei ole koiraa, ja he sanovat, että tämä typistyskieltokanta johtuu rakkaudesta koiriin ja muihin lemmikkieläimiin. Elämänkokemuksesta me kuitenkin kaikki tiedämme, että kyllä kai suurin kiintymys koiriin ja koiraeläimiin vallitsee kennelväen ja koiraväen keskuudessa, ja he ovat taas miltei poikkeuksetta typistämisen kannalla. Nämä ihmiset hoitavat koiraa vuosia, jopa vuosikymmeniä. Kyllä siinä se koiraan kiintymys nimenomaan näkyy.

Nyt käsiteltävänä olevan eläinsuojelulain muutoksen kohdalla on tervehdittävä ilolla muutakin kuin valiokunnan esitystä typistyskysymyksestä. Nimenomaan määräyksiä eläinten säilytyspaikoista ja yhä tiukkenevia määräyksiä niissä pitämisestä on tervehdittävä ilolla. Olisin kuitenkin kaivannut erästä mainintaa suurempien eläinmäärien säilyttämistä koskevien määräysten kohdalla, ja se koskee ihmisten suojelua. Olemassa olevan asutuksen lähelle myöhemmin sijoitetut eläinsuojat, mm. koiratarhat, saattavat melu- ja haitoilla kohtuuttomasti kiusata lähellä asuvia ihmisiä. Tähän tulisi jatkossa saada niitä hillitseviä määräyksiä.

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki otti esille niitä näkökohtia, mitkä ovat tärkeitä edelleenkin, jotta hännän typistäminen voidaan suorittaa. Talousvaliokunnassa, jossa itsekkin istuin, koko valiokunta oli tämän muutosesityksen puolesta, joka 8 §:ssä on, elikkä ”sen estämättä, mitä 1 ja 3 momentissa on sanottu, saa eläinlääkäri kasvattajan pyynnöstä typistää koiran hännän, mikäli koira leikkaushetkellä on viittä vuorokautta nuorempi”. Kun nimenomaan lähdettiin siitä kehitysvaiheesta, mikä koiralla on, elikkä alle viisivuorokautisena, kiputila on erittäin alhainen, sillä koiran hermosto kehittyä niin, että kehitys alkaa päästä ja tulee viimeisenä vasta häntään, jolloinka typistys on tavattoman kivuton. Siinä mielessä valiokunta päätyi tähän muutosesitykseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## 26) Ehdotukset laeiksi peruskoululain ja lukiolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 197

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 15.

### Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Hallituksen esitys tarkoittaa peruskoululain ja lukiolain eräiden pykälien muuttamista. Tarkoituksena on, niin kuin esityksen ”pääasiallisessa sisällössä” todetaan, tehdä kielenopetuksen tehostamiseksi muutoksia peruskoululain ja lukiolain säännöksiin.

Meillähän huomenna alkaa eduskunnassa koulutuspoliittinen selonteko, joka saattaa päätyä siihen, että ensimmäiset askeleet pakoruotsin ikeen alta pääsemiseksi otetaan huomenna. Me Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmässä olemme ottaneet jo sellaiset askeleet. Olemme nimittäin aikanaan tehneet lakialoitteen n:o 101, joka on rinnakkaislakialoite tälle hallituksen esitykselle. Tässä esityksessämme muutetaan myös peruskoulu- ja lukiolain eräitä pykäläitä siten, että ruotsin kielen pakko-opetus näiden pykälien hyväksymisen kautta päättyisi suomalaisen peruskoulun yläasteilla ja lukiossa. Tätä ei ole kuitenkaan otettu sivistysvaliokunnassa, jossa meillä ei ole edustajaa, rinnakkaislakiesityksenä käsiteltäväksi, vaikka esityksessämme nimenomaan viitataan nyt ensimmäisessä käsittelyssä olevaan hallituksen esitykseen. Miksi näin on tapahtunut, sitä en tiedä; ehkä siitä syystä, että meillä ei valiokunnassa ollut edustajaa puolustamassa omaa aloitettamme.

Rouva puhemies! Me tulemme joka tapauksessa lain toisessa käsittelyssä ehdottamaan käsittelyn pohjaksi lakialoitteemme n:o 101, joka muilta osin on saman sisältöinen kuin hallituksen esitys, ja lisäksi siinä ehdotetaan nämä ruotsin kielen pakko-opetuksen muuttavat pykälät.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **27) Ehdotukset laeiksi opintotukilain 10 §:n ja asumistukilain 2 §:n muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 226  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **28) Ehdotus laiksi opetushallituksesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 225  
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **29) Ehdotukset laeiksi eräiden maaseutuelinkeinolakiin liittyvien lakien muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 145  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 19

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **30) Ehdotus laiksi luopumiseläkelain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 144  
Toivomusaloite n:o 504/1989 vp.  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 18

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **31) Ehdotus laiksi kotieläintuotannon ohjauksesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 201  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## **32) Ehdotus puutavaranmittauslaiksi**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 111  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 21

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

**33) Ehdotukset laeiksi satovahinkojen korvaamisesta annetun lain ja poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 230  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 22

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

**34) Ehdotus laiksi työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 174  
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 42

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 42.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

**35) Ehdotukset laeiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain 5 ja 7 §:n sekä lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 239  
Lakialoitteet n:ot 105/1988 vp., 27/1989 vp. ja 122  
Toivomusaloitteet n:ot 711, 729 ja 733/1988 vp., 541, 568, 626 ja 631/1989 vp. sekä 746,

763, 777, 782, 802 ja 821  
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 43

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 43.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

**36) Hallituksen esitys n:o 267 laiksi kunta- jaosta annetun lain 8 a—8 c §:n kumoamisesta**

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

**Keskustelu jatkuu:**

Ed. Mattila: Rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä olevassa laissa ehdotetaan kuntajaosta annetusta laista kumottavaksi säännökset paikallishallinnon palvelujen järjestämisestä koskevista suunnitelmista. Nämä kumottavaksi esitetyt pykälät lisättiin lakiin vasta vuonna 1988, ja niillä edellytettiin mm. laadittavaksi kuntien yhdistymistapauksissa suunnitelma paikallisten palveluiden järjestämisestä. Tästä laista ei todellakaan ole saatu vielä käytännön kokemuksia, ja hämmästelä näiden pykäläen kumoamista.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan myös, että kuntajärjestelmän kehittämisen edellyttää kuntien lukumäärän vähentämistä ja kootumpaa yhteiskuntarakennetta. Näin ollen tätä lakia on pidettävä selvänä pakonomaisuutta lisäävänä keppilakina, jolla kuntien lukumäärää vastoin kunnallista itsehallintoa halutaan supistaa. Pidän tätä lakia hämmästyttävänä.

Samoin ihmettelen sitä, että vaikka meillä lakien valmistelusta on hyvin tarkat säännökset, tämä laki on valmisteltu varsin yksipuolisella ja poikkeavalla tavalla. Se on valmisteltu vain sisäasiainministeriön piirissä.

Hämmästelä myös sitä, että valtiovallalla on jatkuvaa hinkua puuttua kuntien ase-

maan säätelemällä niiden toimintoja yhä tiukkenevalla otteella, samalla kun se omille virastoilleen ja laitoksilleen on antamassa enenevässä määrin toimintavapautta.

Katson tämän lain nyt esitetyssä muodossa sellaiseksi, jota ei tulisi hyväksyä, ja parasta olisi, jos hallitus vetäisi tämän tyystin pois eduskuntakäsittelystä.

Ed. Westerlund: Fru talman! Hallituksen muutosesitys n:o 267 on vähintäänkin hämmästyttävä herättävä. Tarkoituksena on tehdä tyhjiksi yksittäisten kuntien vaikutusmahdollisuudet pakkoliitoksen valmistelun yhteydessä. Kyseisen lakiehdotuksen hyväksyminen merkitsee kuntajaon muutoksen pitämistä lähinnä menettelytapakysymyksenä. Siitä huolimatta, että lakiehdotus on syntynyt tarkoituksessa muuttaa kuntajakoa ns. reikaleipäkunnissa ja Porvoon maalaiskunnan kuntajakoa todennäköisesti ensimmäisenä tapauksena, lakiehdotuksen vaikutukset nähtävästi huomattavasti pidemmälle.

Tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä olevat ns. porkkanalait, joiden edellytetään eräissä tapauksissa kannustavan vapaaehtoiisiin liitoksiin, vaikuttavat jäävän merkitykseltään mitäänsanomattomiksi. Jos sisäasiainministeriö pitää liittämistä sopivana ja jos ns. porkkanalaki ei toimi odotusten mukaisesti, silloin tartutaan piiskaan eli toisin sanoen käytetään lakia, joka nyt pyritään säätämään ja jolla samalla kumottaisiin laki 599/88, joka edellyttää suunnittelualueiden olevan itse kunnilla. Jos lakiehdotus hyväksytään, mikään kunta ei voi olla enää varma, milloin kuntajaon muutosta ehdotetaan.

Lakiehdotuksen mukaan lääninhallitus saa tehtäväksi laatia eräitä suunnitelmia uutta suunniteltua kuntayksikköä varten ja aikaisempia peruskuntia tullaan ainoastaan kuulemaan muodollisesti asiassa, ennen kuin valtioneuvosto tekee tarvittavan päätöksen. Tämä on siis sen kaltaista demokratiaa kuin hallitus esityksessään nyt esittää.

Erityisesti suurehko kaupunkikunnat, kuten mm. Helsinki, tulevat tällaisessa tilanteessa aivan varmasti kohdistamaan katseensa naapurikuntiin ja esittämään, mitä yleisen yhteiskunnallisen edun voidaan ajatella vaativan. Kuinka tulevaisuudessa voidaan edes ajatella kunnallisten luottamushenkilöiden ja virkamiesten jaksavan tehdä parhaansa kotikuntansa puolesta, kun yksi virasto milloin

tahansa hengen päälle sattuessa voi määrätä kuntajaon muutoksesta?

Meillä kunnallisen demokratian ja itsehallinnon kehitys näyttää kulkevan täysin vastakkaiseen suuntaan kuin muussa läntisessä maailmassa. Kunnallista itsehallintoa koskevan Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 2 artiklassa määrätään, että kunnallisen itsehallinnon periaatteen tulisi olla kirjoitettuna perustuslakiin. Sen 4 artiklassa määrätään, että kunnallisten toimivaltuuksien tulee yleensä olla täydellisiä ja rajoittamattomia.

Tässä tilanteessa lakiehdotus muodostaa vakavan uhan kaikkia yksittäisiä kuntayksiköjä kohtaan kuntajaon mahdollisten muutosten osalta. Tuleeko kunnallista demokratiaa ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaa myös jatkossa vai ei? Tuleeko ratkaisuvallta olla kuntien omien luottamus- ja virkamiesten käsissä kotikunnassa, vai vastaavatko valitut valtion virkamiehet ja poliitikot holhousvallasta? Siitä on kysymys eikä mistään muusta.

En voi uskoa eduskunnan enemmistön hyväksyvän hallituksen esitystä. Valtaosa kansanedustajista on samanaikaisesti kunnallisia luottamushenkilöitä, ja heidän tulee kin tuntea asiaa paremmin. Olen varma siitä, että kunnallismiehet ja toimenhaltijat maamme kunnissa tulevat ottamaan yhteyttä kansanedustajiin asiassa. Lakiesityksen kohdalla jatkosta on ainoastaan on yksi toivomus ja yksi ratkaisu: että se hylätään.

Regeringens proposition nr 267 med förslag till lag om upphävande av 8 a — 8 c §§ lagen om kommunindelning är minst sagt häpnadsväckande. Avsikten är att omintetgöra de enskilda kommunernas möjligheter att överhuvudtaget ha någonting att säga till om i samband med en förberedelse av tvångssammanslagning.

Att berörda kommunala centralorganisationer inte ens hörts innan propositionerna godkändes i regeringen tyder på en oerhörd nonchalans hos inrikesministeriet.

Todettakoon vielä, että ennen kuin asia esiteltiin hallituksessa, ei edes kuntien keskusjärjestöjä kuultu. Tämä on ennen kuulumatonta.

Om det föreliggande lagförslaget godkänns innebär det att en förändring av den kom-

munala indelningen närmast kan betraktas som en procedurfråga. Trots att lagförslaget tillkommit i syfte att ändra kommunindelningen inom de s.k. hålkakekommunerna med kommunindelningen för Borgå landskommun som ett sannolikt första exempel är lagförslagets verkningar betydligt längre syftande. Övriga nu aktuella kommuner är bl.a. Jyväskylä landskommun och Lojo kommun.

I lagförslagets motivering hänvisas till att revideringen är nödvändig med hänvisning till att underlätta frivilliga kommunsammanslagningar, ett påstående som inte har det minsta anknytning till dagens verklighet. För det första kan konstateras att under hela 80-talet har det endast skett fyra ändringar av den kommunala indelningen och de har samtliga varit frivilliga. För det andra så utgör den nuvarande lagstiftningen gällande uppgörandet av kommunala planer för servicens utveckling i den nya kommunenheten inte något problem för kommuner som går in för frivillig samgång. I sådana fall är uppgörandet av ifrågavarande planer knappt mer än en procedurfråga.

Däremot är det helt förståeligt att kommuner som vill bevara sitt oberoende som självständig kommun inte har något som helst intresse av att medverka i ett planeringsarbete som sedermera närhelst statsrådet på inrikesministeriets föredragning beslutar kan innebära en tvångssammanslagning.

Den nuvarande lagstiftningen som innefattas i 8 a, b och c-paragraferna i lagen om kommunindelning och som i den föreliggande regeringspropositionen föreslås upphävas utgör alltså inget som helst hinder i samband med frivilliga kommunsammanslagningar. Att den nuvarande lagstiftningen däremot i viss mån utgör ett hinder för tvångssammanslagningar kan regeringens majoritet alltså inte acceptera.

Att Borgå landskommun, som även i fortsättningen vill förbli en självständig kommunenhet, inte visat intresse för sådan utredningsplanering som sedermera kan medföra en tvångssammanslagning är fullt förståeligt. Då denna inställning från Borgå landskommuns sida inte passade minister Jarmo Rantanen har han i spetsen för sitt ministerium gått in för en sådan ändring som innebär att man inte från statsmaktens sida i fortsättningen behöver bekymra sig om vad vederbörande kommuner tycker och tänker vid en

eventuell ändring av den kommunala indelningen.

Kommunernas åsikt skall i fortsättningen enligt lagförslaget komma till synes i form av något slags utlåtande som sålunda skall uppfylla de formella kraven för något slags skendemokrati.

De s.k. morotslagarna som för närvarande behandlas i riksdagen och som för utsätts i vissa fall stimulera till frivillig samgång synes bli av relativt intetsägende betydelse. I det fall inrikesministeriet finner det lämpligt med sammanslagningsåtgärder och den s.k. morotslagen inte fungerar enligt förväntningarna, ja då tar man till piskan, eller med andra ord utnyttjar sig av den lag man nu strävar till att stifta, och som samtidigt upphäver lagen 559/88 som förutsätter att kommunerna själva handhar planeringsrätten. Om lagförslaget godkänns kan ingen kommun mera känna sig säker när en ändring av den kommunala indelningen föreslås.

Enligt lagförslaget erhåller länsstyrelsen i uppdrag att upprätta vissa planer för den nya planerade kommunenheten och de tidigare primärkommunerna kommer endast formellt att höras i sak innan statsrådet fattar det erforderliga beslutet. I synnerhet större stadskommuner så som bl.a. Helsingfors stad kommer i en sådan situation helt säkert att rikta blickarna på sina grannkommuner och hävda vilka ändringar ett allmänt samhällsintresse kan tänkas kräva.

Hur skall man i framtiden ens kunna tänka sig att de kommunala förtroendemännen och tjänstemännen skall orka göra sina bästa insatser för sin hemkommun då ett ämbetsverk när som helst när andan faller på kan påbjuda en ändring av den kommunala indelningen.

Här hos oss syns utvecklingen vad kommunal demokrati och självbestämmanderätt beträffar gå i en rakt motsatt riktning än vad som är fallet inom den övriga västvärlden.

I den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse stadgas i artikel 2 bl.a. att principen om kommunal självstyrelse bör vara inskriven i grundlagen. I den fjärde artikeln stadgas bl.a. att de kommunala befogenheterna normalt skall vara fullständiga och oinskränkta.

I denna situation utgör lagförslaget ett allvarligt hot mot alla enskilda kommunen-

heter då det gäller eventuella ändringar av den kommunala indelningen.

Skall den kommunala demokratin och självbestämmanderätten även i fortsättningen respekteras eller inte? Är det kommunernas egna förtroendemän och tjänstemän som skall ha avgörandet i sin hand inom hemkommunen eller är det utvalda statstjänstemän och politiker som skall stå för ett förmyndarvärde. Det är just det frågan gäller och ingenting annat.

Jag kan inte tänka mig att riksdagens majoritet kan begå så som regeringen föreslår. Den överväldigande delen av riksdagsmännen är samtidigt kommunala förtroendemän och bör ju veta bättre. Det finns bara ett recept för den här lagpropositionen och det är att den förkastas.

Ed. Väistö (vastaanspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Westerlundin ajatuksiin on helppo yhtyä. Nyt käsillä oleva hallituksen esitys on pakkolaki. Se heikentää kotikuntien kehittämistä, kuten ed. Westerlund totesi, ja tuo monin tavoin epävarmuutta kuntien tilanteeseen. Tämä kaikki tapahtuu tilanteessa, jolloin kuntien talous hallituksen toimenpiteiden johdosta on jo muutenkin monin tavoin kiristynyt.

Ed. Westerlund totesi, että lakiesitys on valmisteltu kuulematta edes kuntien keskusjärjestöä. Voi todeta, että vastaavanlaista asioiden valmistelua nykyhallituksella on ollut eräiden muidenkin lakien osalta.

Herra puhemies! Ed. Westerlund evästi eduskuntakäsittelyä lakiesityksen kohdalta niin, että on vain yksi resepti: lakiesitys on hylättävä. Tähän kantaan on helppo yhtyä.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! On todella, kuten ed. Väistö sanoi, helppo yhtyä ed. Westerlundin sekä suomeksi että ruotsiksi esittämiin näkökantoihin asiasta. Todella tuntuu aika ihmeelliseltä se, että hallitus tuo tässä yhteydessä ja tässä vaiheessa eduskuntaan esityksen kuntajakolain muuttamisesta sillä tavalla, että jatkossa ei enää mainitun lain 8 a — 8 c §:n tarkoittamaa yhdistämissuunnitelmaa tarvittaisi lainkaan.

Tämä tuntuu ihmeelliseltä kahdesta syystä, yhtäältä siitä syystä, että vielä muutamia viikkoja sitten näytti siltä, että hallitus omin toimin on valmis vapaaehtoista tietä edistämään kuntien yhteistyön tiivistymistä ja sitä

tietä kenties joissakin tapauksissa edesauttaamaan kuntaliitoksiakin. Hallitushan saattoi eduskunnan käsittelyyn taannoin lain kuntien vapaaehtoisen yhdistymisen kannustamista vuosina 1992—1993. Keskustan eduskuntaryhmä kannattaa viimeksi mainitun lain, siis porkkanalain, mukaisten toimien säätämistä, joilla edesautetaan kuntien vapaaehtoista yhteistyötä, joka kenties joissakin tapauksissa voi johtaa kuntaliitokseenkin. Tässä uudessa esityksessä, joka juuri nyt on käsittelyssä, kuitenkin pelin henki on toinen. Tässä viedään monessa tapauksessa kunnilta oma kuntakohtainen sananvalta kokonaan pois. Näin tapahtuu, kun tuota yhdistymissuunnitelmaa jatkossa ei enää tarvittaisi.

Esimerkiksi Jyväskylän kaupunki ja maalaiskunta paraikaa neuvottelevat kuntien yhteistyöstä kenties ihan kuntaliitokseenkin asti vaikka tähdäten. Nyt kun hallitus omalta osaltaan esittää, että tällaisia yhdistämissuunnitelmia ei tarvitakaan, on ymmärrettävää, että tämä vaikuttaa kielteisesti tässä tapauksessa ainakin toisen osapuolen eli Jyväskylän maalaiskunnan asenteisiin olla näissä neuvotteluissa mukana.

Arvoisa puhemies! Tällä yhdellä esimerkillä Jyväskylän seudulta ihan omakohtaisesti tilanteen sieltä tuntien voi yhtyä ed. Westerlundin esittämiin näkemyksiin tämän asian osalta.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Tämä esitys on aika erikoinen ja erikoisessa vaiheessa. On todettava, että tämän perustelut ovat aika ristiriitaiset. Ensinnäkin todetaan, että tämän vuoden heinäkuun 1 päivänä on tullut voimaan lainmuutos, jossa palvelusuunnitelman vahvistaminen siirrettiin lääninhallituksille, ja sitten todetaan, että lääninhallituksissa saadun kokemuksen perusteella nyt muutetaan tätä lakia. Tässä on tietysti sellainen käsittämättömyys jo, että voidaan tässä vaiheessa sanoa, että tällaiset kokemukset olisivat esityksen pohjana. Ei näin voi käytännössä varmastikaan olla. Tässä on selvä ristiriita, ja perusteet ovat ehkä aika pitkälle pelkästään keksittyjä.

Toinen asia on se, että hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi kuntien vapaaehtoisen yhdistymisen kannustamisesta vuosina 1992—1993. Voi heti kysyä, miten

tämä lainmuutos johtaa kannustukseen. Väitän, että päinvastoin tällä esityksellä hallitus repii lopunkin kannustuksen alas, kun se lisää pakkomahdollisuuksia ja pyrkii näin edistämään kuntien pakkoliitoksia.

En vastusta kuntaliitoksia, mutta niiden tulee tapahtua vapaaehtoista tietä. Jotta ne tapahtuvat vapaaehtoista tietä, on hyvin tärkeää, että tehdään palvelusuunnitelma ja ehkä vielä enemmän kuin palvelusuunnitelma, tehdään tutkimus, selvitys, niistä hyödyistä ja haitoista, joita kuntaliitoksella saadaan aikaiseksi. Sen jälkeen kun puolueeton selvitys, tutkimus, on tehty, saatetaan asia neuvoa-antavana tai muuhun kansanäänestykseen, jonka perusteella kuntalaiset voivat sanoa oman mielipiteensä, ja sen jälkeen voidaan tehdä kuntaliitospäätös. Kun siihen liittyvät reilut kannustukset, varmasti asia menee näin eteenpäin demokraattisesti ja asiallisesti.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kun tämä hallituksen esitys tuli, yritin tutustua esitykseen, sen perusteluihin. Mutta on sitten vika omassa ymmärryksessäni tai sen puutteessa, niin minun on sanottava, että en tullut hullua hurskaammaksi, jos, herra puhemies, tällainen ilmaisu sallitaan, kun tämän esityksen luin. Siitä syystä olen erittäin iloinen, että edustajat Mattila ja Westerlund valaisivat asian sisältöä tarkempaan. Jos asia nyt on todella näin kuin kävi ilmi, onhan kummallisen poukkoilevaa Suomen kuntapolitiikkaa, siis hallituksen taholta harjoitettu kuntapolitiikka. Toivon, että valiokunta hyvin tarkkaan tähän perehtyy, kuuntelee ei vain kunnallisia keskusjärjestöjä vaan kuntia laajemmin.

Herra puhemies! Minä vielä epäilen, että tämä esitys on ristiriidassa sen kansainvälisen sopimuksen kanssa, jota eduskunta parhaillaan käsittelee Euroopan neuvoston päätöksen pohjalta ja joka asia on eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä. Vaikka tässä nyt vähän syytän hallitusta, toivoisin, ettei tästä tule hallitus—oppositio-asetelmaa, vaan että tähän ilman tämmöistä asetelmaa voidaan asiallisesti suhtautua.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Minä myös kannatan sitä ajatusta, että valiokunta kuulee myös esimerkinomaisesti jotakin kuntaparia, jossa liitoshanke on vireillä. Sellai-

nen nyt sattuu olemaan Jyväskylän seudulla. Jyväskylän maalaiskunta on jo lähestynyt meitä, luullakseni kaikkia, keskisuomalaisia kansanedustajia kirjeellä, ja sen vuoksi olisi ihan paikallaan, että Jyväskylän maalaiskunnan edustajia Keski-Suomesta kuultaisiin ja tietysti tasapuolisuuden nimissä myös Jyväskylän kaupungin edustajia. Minä luulisin, että jo tällä parin kunnan kuulemisella saadaan aika hyvä kuva siitä, miten sekä puolesta että vastaan asiasta ajatellaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

### 37) Ed. Rantasen ym. lakialoite n:o 125 laiksi työaikalain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

#### Keskustelu:

Ed. Rantanen: Herra puhemies! Autonkuljettajien työaika sääntelevien työaikamääräysten muuttamisesta on keskusteltu kansainvälisen työjärjestön Ilon 1970-luvun lopulla antamasta suosituksesta ja sen tuloksena syntyneestä aetr-sopimuksesta lähtien. Asiaa on pohtinut toimikunta 80-luvun alkupuolelta lukien. Koko tämän ajan autonkuljettajat ovat joutuneet tekemään jopa epäinhimillisen pitkiä työpäiviä asiallisesti voimatta itse niihin vaikuttaa. Autonkuljettajien vuorokautinen enimmäistyöaika on 11 tuntia normaalissa tilanteessa, ja sitä voidaan työnantajan yksipuolisella päätöksellä poikkeustapauksissa pidentää 13 tuntiin. Yhtämittainen ilman taukoa työskentelyaika on 5,5 tuntia.

Voimassa oleva työaikalaki on autonkuljettajien ja kuljetusyritystenkin kannalta epäkäytännöllinen. Sen noudattaminen johtaa käytännössä täysin mahdolltomiin tilanteisiin. Autonkuljettajan pitäisi — kyseessä on enimmäistyöaika — lopettaa työskentelynsä

viimeistään 13 tunnin tultua täyteen. Käytännön elämässä 13 tuntia saattaa täyttyä esimerkiksi 30 kilometriä ennen määränpäättämää. Näin käy mm. silloin, kun ajetaan Helsingistä Tampereelle bussivuoroa. Aikatauluja on kiristetty, ja lisäksi alennetut talvinopeudet aiheuttavat tilanteen, missä kuljettajan on joko myöhästyttävä aikataulusta tai ajettava ylinopeutta, mikä, arvoisa puhemies, tietäisi käytännössä sitä, että kun muutaman ylinopeussakon saa ja kortti menee hyllylle, se on irtisanomisperuste. Sekin puoltaa uuden työaikalain käyttöönottoa. Jotta työnantaja ei syyllistyisi rikokseen eikä työntekijä rikkoisi lakia, olisi kuljettajan lopetettava tuohon paikkaan työnteko, siis kesken matkan. Käytännössä hän ajaa kuitenkin määränpäähensä, ja juuri nuo viimeiset kilometrit ovat yleensä liikenneturvallisuuden kannalta kaikkein vaarallisimmat.

Nyt käsiteltävä lakiesitys muuttaisi autonkuljettajien työaika- ja sääntelyn pääpiirteissään sillä tavoin kuin asiaa pohtinut alan työmarkkinajärjestöjen edustajista, viranomaisista ja muista asiantuntijoista koottu työaikatoimikunta mietinnössään on esittänyt. Sen mukaan autonkuljettajan säännöllinen vuorokautinen työaika olisi enintään 10 tuntia. Tämän jälkeen tehtävä työ olisi vuorokautisena ylityönä kuljettajan suostumuksen varaista, ja siitä maksettaisiin normaali ylityökorvaus. Käytännössä tämä johtaisi työnantajat, jotka eivät vielä panosta työajan ohjelmointiin, lakiesityksen mukaisesti sen tekemään.

Tämä taas johtaisi siihen, että autonkuljettajien vuorokautinen työaika lyhenisi sillä tavoin, kuin se on esimerkiksi toteutunut oululaisessa suuressa kuljetusliikkeessä, joka kuljettaa tavaraa eteläisen Suomen ja pohjoisen välillä. Myös monet muut kuljetusyrietykset ovat jo ilman lainsäädännön pakkoakin kymmementuntisen vuorokautisen työajan kuljettajilleen toteuttaneet ja näin osoittaneet käytännössä sen olevan mahdollista ja osoittaneet myös sen, että kustannukset eivät suinkaan ole tästä kohtuuttomia. On vain kysymys järjestelystä.

On käsittämätöntä, että kokoomuksen ja ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat ovat maan hallituksessa ilmoittaneet kaatavansa jo etukäteen ministeri Puhakan kyseisen lakiesityksen, jos hän sen hallitukseen tuo. Mainitut puolueet ilmoittivat ennen viime

eduskuntavaaleja kannattavansa autonkuljettajien työaikasääntelyn muuttamista nyt esitetyllä tavalla. Molemmat puolueet ovat intomielin kuljettamassa suomalaisia Euroopan yhteisöjen jäsenyyteen.

Siellä jo on toteutettu huomattavasti nyt esitettyä lakiesitystä tiukemmat normit. Näistä normeista ei Suomi voi sen paremmin Eta-sopimuksen kuin vielä vähemmän mahdollisen täysjäsenyydenkään yhteydessä saada poikkeuksia.

Mainitut kaksi puoluetta näyttävätkin asettuvan nyt hyvin voimakkaasti sellaisten kuljetusyrietysten suojelijoiksi ja juoksupojiksi, jotka eivät halua panostaa liikenneturvallisuuden, autonkuljettajien työturvallisuuden ja matkustajien turvallisuuden eivätkä muiden tiellä liikkujien turvallisuuden kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Me tulemme tekemään kaikkemme, jotta autonkuljettajien työaikasääntely muutettaisiin nyt esitetyllä tavalla järkevämmäksi, inhimillisemmäksi vielä tämän eduskunnan aikana, ja toivomme muiden palkansaajien etuja myös ajattelevien ryhmien tavoitteeseen yhtyvän. Olen yllätykseni huomannut sivustatukea tulevan erityisesti keskustapuolueelta, jolta edellisen vaalikauden aikana en sitä olisi voinut odottaa. Odotan, että vasemmistoliitolta tulisi varovaista tukea, ja yllätykseni havaitsen SMP:n ryhmäpuheenjohtajan, tosin ei SMP:n jäsenen, ed. Aittoniemen lakialoitteen olevan samasanainen kuin omani, mutta myöhemmin tehty. Oletan sieltäkin tukea löytyvän. Kokoomus on ilmoittautunut palkansaajapuolueeksi ja vielä suureksi viime vaalien alla. Sen kanta jää nähtäväksi ja punnittavaksi jo valiokuntakäsittelyssä.

Ed. Laine: Herra puhemies! Silloin kun autonkuljettajien työaikalaki eduskunnassa säädettiin, en enää muista vuotta, sehän ei tapahtunut yksimielisesti johtuen siitä, että vasemmiston edustajat silloin vaativat kuljettajien kannalta parempaa lainsäädäntöä. Mutta silloinkin olivat vaikuttamassa yrittäjien näkökohdat, joihin ed. Rantanen äsken puheenvuorossaan viittasi.

Minulla on sellainen käsitys, että ed. Rantanen on kyllä lakialoitteellaan aivan oikeilla jäljillä, ja haluan senkin todeta, että vaikka yleensä arvostelen EY-säännöksiä, tältä osin EY on todella Suomen käytäntöä paremmil-

la linjoilla. Jos jotakin EY:stä otetaan, otetaan tämä ja jätetään muut sitten rauhaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

**38) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 126 laiksi työaikalain muuttamisesta**

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaalivaliokuntaan.

---

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti tänään pidettävään kolmanteen täysistuntoon

**39) Lakivaliokunnan mietintö n:o 13 (HE n:o 140)**

**40) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 65 (HE n:o 137)**

**41) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 66 (HE n:o 123)**

**42) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 67 (HE n:o 124)**

**43) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 23 (HE n:o 229)**

**44) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 24 (HE n:o 110)**

**45) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 44 (HE n:o 233)**

**46) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 45 (HE n:o 209)**

**47) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 14 (HE n:o 263)**

**48) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 68 (HE n:o 160)**

**49) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69 (HE n:o 185)**

**50) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70 (HE n:o 186)**

**51) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71 (HE n:o 193)**

**52) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 72 (HE n:o 223)**

**53) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 73 (HE n:o 243)**

**54) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 74 (HE n:o 268)**

**55) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 32 (HE n:o 253)**

**56) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 18 (HE n:o 86)**

---

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 22.20.

---

Täysistunto lopetetaan kello 22.09.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola (s. 4481—4538)

Seppo Tiitinen (s. 4538—4563)

